MH
102
Ag6

MH
102
A96

Digitized by the Internet Archive
in 2016

<https://archive.org/details/dissertationemso1751agne>

DISSERTATIONEM SOLEMNEM

DE

L A V R O

PRO .OBTINENDA

DOCTRINAE SALVTARIS

L A V R E A

AD D.

IANVAR. MDCCC LI

IN ARENA PVBLICA

DEFENDET

MICH. GOTTLIEB AGNETHLER

EQVES TRANSILVANVS

PHILOS. MAGISTER.

DAPHNE

*Fer pater, inquit, opem, si flumina numen habetis,
qua nimium placui, tellus, ait, hisce, vel istam,
quæ facit vt laedar, mutando perde figuram!*

APOLLO

*- - At quoniam coniux mea non potes esse,
arbor eris certe, dixit, mea. Semper habebunt
te coma, te citharæ, te nostræ, laure, pharetræ.
Tu ducibus laetis aderis, cum laeta triumphum
vox canet, et longas visent Capitolia pompas.*

HALAE PROPTER SALAM

EX OFFICINA GEBAVERIANA.

LINNAEVS de LAVRO.

*Huic generi videtur concessisse natura triumphalem laurum
inter omnes plantas; cum nullum vegetabile huic sit aequiparan-
dum, si aromati suavis modis exposcatur.*

ILLVSTRISSIMO
SPECTABILI GENEROSISSIMO
CONSVLTISSIMOQVE

VIRO AC DOMINO
MICHAELI CZECKELIO
DE ROSENFELD

AVGVSTISSIMAE ROMAN. IMPERATRICIS
HVNGARIAE ET BOHEMIAE REGINAE AC PRINCIPIS
TRANSILVANIAE INTIMO EXCELSI REGII PER
TRANSILVANIAM GVBERNII CONSILIARIO ACTVALI
VT ET REGIAE LIBERAEQVE TRANSILVANORVM
CIVITATIS METROPOLITANAE CIBINIENSIS
PROCONSVLI PROVINCIALI
RELIQVA

HEROI TOGATO

DOMINO ATQVE MAECENATI SVO
LONGE INDVLGENTISSIMO

NEC NON
ILLVSTRI
EXCELLENTISSIMO EXPERIENTISSIMO
ATQVE LONGE CELEBERRIMO
V I R O
ANDREAE ELIAE
BÜCHNERO

SACR. ROM. IMP. NOBILI
SERENISSIMO BORVSSORVM REGI A CONSILIIS
SANCTIORIBVS SALVTARIS DOCTRINAE ET PHILOS.
NATVRALIS IN ACADEMIA REGIA FRIDERICIANA
PROFESSORI PVBLICO ORDINARIO ACADEMIAE
IMPERIALIS NATVRAE CVRIOSORVM PRAESIDI
COMITI PALATINO CAESAREO SOC. SCIENT.
BEROLINENSIS SODALI

CAETERA

PRAECEPTORI PATRONO
PROMOTORI SVO
GRAVISSIMO

VT ET
ILLVSTRI
EXCELLENTISSIMO EXPERTISSIMO
AMPLISSIMOQVE

V I R O
CAROLO LINNAEO

SACR. REG. MAIEST. SVEC.

ARCHIATRO MEDICINAE ET BOTANICES PROFESSORI
VPSALIENSI ACADEMIAE IMPERIALIS NATVRAE
CVRIOSORVM SOCIETATIS SCIENT. BEROLINENSIS
MONSPELIENSIS VPSALIENSIS STOCKHOL-
MIENSIS SODALI

RELIQVA

EXIMIO
SVECIAE SVAE ORNAMENTO
BOTANICORVM NOSTRI SAECVLI
PRINCIPI

TRIVMVIRIS

GENERIS SPLENDORE MVNERVM DIGNITATE
VIRTVTVM ATQVE MERITORVM GLORIA
FVLGENTISSIMIS

FORTVNAE SVAE STATORIBVS

AETERNO PIETATIS ET OBSEQVII CVLTV
SVBMISSE COLENDIS

IMMARCESCIBILES
PERPETVAE FELICITATIS
LAVROS

PRECATVS

VOTIVA HAC TABVLA
IN GERMANIA LAVRO AFFIXA

OPELLAM

APOLLINIS DAPHNE INSIGNEM
DEVOTISSIMAE MENTIS
PIGNVS

CONSECRAT

MICHAEL GOTTLIEB AGNETHLER.

PRAEFAMEN.

I
 naugurale specimen medicum editurus, quum in quae-
 rendo apto ad hanc rem argumento versarer, pri-
 mum plantas coronarias omnes ex *graecae romanaeque*
 antiquitatis monumentis eruere decreueram. Quum
 vero me ad conquirendas eo spectantes plantas accin-
 go, mox simul talem paullo curatius elaboratam commentationem ina-
 gis spissi voluminis, quam solitam dissertationis molem requirere animad-
 verto. Haec ubi pensito, de insignioribus saltem atque praesertim apud
Romanos celebrioribus coronariorum plantarum generibus qualemcun-
 que edere suscipio exercitationem. Dum autem in hoc pariter stadio fe-
 liciter omnes fere emensus labores adhuc defudo; eadem ferme denuo
 ab hoc quoque proposito me deterrent difficultates. Tandemque ea no-
 bis arrisit arbor, quam et medicina et veneranda tantopere commendat
 antiquitas. Ne vero ab aliis iam ad umbilicum perducta denuo agerem,
 atque siluis ligna inducere viderer; mox sedulo perquirere instituo,
 utrum ante nos aliquis in tam nobili argumento iam suam exercuerit mi-
 neruam. Primum itaque celeb. LINNAEI a nobis haud ita pridem vna
 cum aliis in his oris rarioribus eximii botanici operibus denuo typis man-
 data

datam euoluo *Bibliothecam Botanicam*, in qua quidem inter alia haec lego momenta ^{a)}: *Disputatores in Germania plurimi prodire, sed dolendum, quod quoad maximam partem a Praefidiis, ut ibi mos est, compilatae sint, hinc desideratur saepius iustum examen subiecti, quod plures horas possit.* In monographorum autem obseruationi huic partim praemisso partim vero subiuncto indice nullum deprehendo, qui de toto lauri genere, vel saltem de dioecia huius generis specie, cum eruditis aliquam communicauerit commentationem. Perlustrata LINNAEI bibliotheca confesso me pariter ad recentissimam IO. FRANCISCI SEGVIERII *Bibliothecam Botanicam*, qua sibi ipsi adeo placet auctor insignis, ut eundem solum ad corradendos atque in alphabeticum ordinem redigendos omnium operum botanicorum titulos longe aptissimum, immo, quod mireris, in re herbaria seuerum admodum censorem iudicares. Quum enim in praefatione modo excitato codice praemissa, multade eximiis suis in rem botanicam meritis lectoribus hilare inculcasset, *Tournefortianamque* methodum palam caeteris omnibus anteposuisse; mox altercandi libidine occaecatus homo LINNAEVM lacescit, eiusque supra laudatam bibliothecam botanicam adhibita censoria virgula subinde paullo grauius perstringit. Interim, ut reliqua silentio praeteream, magnopere mirari subit, qua potissimum fronte, quasdam tam inconsiderate typis publicis mandare potuerit hallucinationes, quarum vnam saltem speciminis loco hic subiungere lubet. Enimuero SEGVIERIVS ^{b)} de LINNAEO inter alia: *Gregorio a Turre*, inquit, *Professori Patauino Historiam plantarum Patauii editam an. 1635 tribuit, et rarissimam esse annotat: rarior equidem esse nequit, cum ille nullam hoc titulo composuerit Historiam*, caetera. Atque ita vanus ineptit SEGVIERIVS; dumque LINNAEO, qui tamen ingenue fatetur, sibi eo tempore, quo sua in publicum prodiret bibliotheca, nondum rarissimum hunc obuium fuisse auctorem, minutissimi atque facillime excusandi typosetarum vitii causa subirascitur, mox binos paullo crassiores iniquus censor committit errores. Non solum enim, ut mox luculentius apparebit, LINNAEVM perperam vitii cuiusdam insinuat, verum insuper *Georgium a Turre* oscitanter satis *Gregorium* appellat. Etenim praeter alios insigniores, qui experientissimi viri, CHRISTOPH. CAROLI STRUMPFII, amplissimam bibliothecam botanicam, haud pro facultatum modulo, verum pro singulari suo in rem herbariam feruore instructam, exornant codices, etiam raritate conspicuum, de quo hoc lo-

eo

^{a)} pag. 41.

^{b)} In praefat. ad pag. 10.

co ambigitur, volumen asseruatur, cui non solum sequentem praefixum lego titulum: *Georgii a Turre historia plantarum*, verum etiam singulas totius voluminis paginas haec exornat inscriptio: *Georgii a Turre de historia plantarum lib. I aut lib. II.* Quae cum ita se habeant, retorsionis profecto iure magis in SEGVIERIVM singula quadrant, quae de LINNAEO nostro perperam atque intempestive sparsit fragmenta: ast meliora forte, ut alicubi illustris HALLERVS apposite de SIEGESBECKIO iudicat, scripssisset, nisi iracundiae, quae Tullio levis et infirmi animi dicitur vitium, nimium indulssisset. Itaque non certe video, quare SEGVIERIVS vnus a typographo procul omni dubio commissi erroris causa exprobrat LINNAEO, praesertim quum *seguieriana* bibliotheca botanica tot tantisque referta sit mendis, ut ab illustri de HALLER haud simplici digna iudicata fuerit reprehensione, qui sequenti eandem insigniuit encomio ^{c)}: *Iudiciorum nihil, et in septentrionalibus nominibus non rara menda.* Vtinam autem SEGVIERIVS, neglecto illo vulgari ordine alphabetico, LINNAEI magis naturalem in conscribendo saepius excitato opere sequutus esset methodum; numquam profecto tam indigestam molem obtrussisset botanicis. Ne vero in opellae huius limine magis culpandis *seguerianis* erroribus, quam elaborando ad hanc commentationem prooemio vacasse videar; ea propter vel vno saltem verbo profiteor, me neque in hac tantopere ab auctore suo commendata bibliotheca botanica quendam, qui de pertractanda dioecia lauri specie ante nos sollicitus fuerit, indagare potuisse auctorem. De reliquo me quidem haud fugit, nobilissimum *Lubecensium* medicum, IO. GERARDVM WAGNERVM, iam ante tria, et quod excurrit, lustra elegantem sane de lauro ex omni antiquitate eruta *Helmstadii* diuulgasse commentationem; imo ex IO. FRIDERICI HEKELII ad *Ausonii Popmae* recentiore editionem prooemio didici, eundem pariter de lauro olim quandam typis mandasse dissertationem. Quoniam vero haec, quam in variis publicis atque priuatis bibliothecis frustra requisuimus, nomine solummodo nobis nota est dissertatio, ab auctore non medico elaborata, sed triuialium scholarum direttore in puluere scholastico prognata, vnde vix ac ne vix quidem aliquis medicam, tanto minus hodierno genio accommodatam facile expectabit commentationem de lauro botanicam. In insigni vero illo *Wagneriano* specimine ipse eleganter doctus auctor inter alia ^{d)}: *Non pauca*, inquit, *e re botanica recentiori monenda venirent. Verum quod hoc loco ex anti-*

A 2

quitate

c) In nomin. scriptor. Enumerationi stirp. Heluet. praemissis p. 30.

d) Lib. 2 sect. I c. I §. 19 p. 141 circa finem.

quitate solum nostram laurum eruere constituimus, hoc labore nos superfedere non immerito nobis videtur. Quum itaque neuter horum botanicam de lauro edere inanimò habuerit dissertationem, verum uterque saltem in perquirendis lauri causâ veterum monumentis substiterit; hinc neuter etiam nostrum laurum botanice considerandi facile remorabitur studium. Enimvero inceptam immo fere ad umbilicum perductam qualemcunque singularum a LINNAEO eumque sequentis recentioribus botanicis ad lauri genus relatarum specierum tractationem nec prorsus absoluerit licuit, neque his pagellis inferere libuit; quapropter vnam si hanc eamque *Europae* indigenam lauri speciem, quam TOVRNEFORTII laurum appellant botanici, hic pro virili illustratam, nunc publico eruditorum examini subiicimus. Reliquarum exoticarum specierum explanationem in alium locum differre variacaeque satis praegnantis iubent causâe, praesertim vero huius dissertationis elaborationi destinati temporis angustiae. Etenim a longo satis tempore reditum ad patrios lares multifariis ad hunc usque diem laboribus praepeditum paro. Priusquam autem pro absoluedo tam longo tamque difficili itinere colligendis reculis vacare licet, varia adhuc, propediem lucem publicam visura, partim elaboranda, partim saltem expolienda nobis veniunt opuscula. Quodsi tamen nostros hos qualescumque conatus botanicos aequis rerum arbitris non prorsus ingratos fuisse cognouero, posthac reliquis pariter lauri speciebus me similem operam praestitutum pollicébor.

NOMINA.

NOMINA, quae apud varios, potissimum autem cultioris *Europae*, populos laurus sortita est, indagauimus sequentia.

Anglis Laurel s. Baytree. *Arabibus* غار. *Belgis* Laurus-boom. s. Lauwrierboom. *Bohemis* Bobeck. *Danis* Laurbärträ. *Gallis* Laurier. *Germanis* Lorberbaum. *Graecis* Δάφνη. *Hebraeis* אורן. *Hispanis* Laurel. *Hungaris* Borostyán-fa. *Iaponensibus* Tíus. *Italís* Lauro. *Latinis* Laurus. *Lituanis* Lauras. *Lusitanis* Laureiro. *Persis* غار. *Saxonibus* in

Transluania LÜRBERBVM. *Succis* Lager.

OBSERVATIO.

1. Ad vexatissimam illam quaestionem, vtrum aliquod *hebraicum* lauri nomen in sacris litteris occurrat, quidam affirmatine, alii dubitative, immo nonnulli plane negatiue responderunt diuinorum oraculorum interpretes. Ex varia autem interpretatione rarioris illius phraeos כְּאוֹרֵי רֶעֶן, quae, quia non nisi PSALMO XXXVII. vers. 35 legitur, iam pridem criticis sacris crucem fixit, diuersae hae originem trahunt sententiae. Enimvero אֹרֵר descendit a rad. וִרָה, quae proprie *splenduit, emicuit, ortus est* lexicographis significat. Quoniam autem *viror plantae* non saltem apud Graecos atque Latinos, verum etiam apud Arabes, potissimum autem Hebraeos passim *splendoris* nomine venit, atque ita haud raro verba splendendi ad virorem referri solent, quae omnia celeb. *Halensium* philologus, IO. SIMONIS ^{e)}, plurimis egregie illustrauit exemplis; hinc forte, a *perpetuo* scilicet *splendore*, h. e. *virore, laurus* Hebraeis אֹרֵר dicta videri posset. Quapropter non tantum omnia lexica *hebraica* sub vocabulo אֹרֵר *laurum* intelligunt; sed ipsi pariter *Hebraei* recentiores, quos PAGINVS, VATABLVS, LUTHERVS, alique, sequuntur, eandem hanc vocem de lauro interpretandam esse suadent. Alii saepius excitati, atque non nisi semel in sacro codice obuiam hanc phrasin, generaliiori notione contenti, *arborem indigenam*, in natiuo solo ortam, atque non aliunde transplantatam reddiderunt. Vtramque hanc sententiam in dubium vocare haud ita pridem visum fuit nouissimo plantarum sacrae scripturae interpreti, celeb. OLAVO CELSIO ^{f)}, famigeratissimo *Vpsaliensium* theologo, qui in supra allegato *Dauidis* loco sub voce אֹרֵר nec generatim arborem indigenam, nec nominatim laurum, nec denique aliam certam arboris in *Pal aestina* indigenae speciem intelligendam esse autumat. Etiam si autem vir summe venerandus, a quo me dissentire palam profiteor, eos, qui controuersam hanc vocem potius de arbore, quam homine indigena interpretantur, coeco illi similes existimet, qui MARC. VIII visu nondum plene recepto, τὰς ἀνθρώπους οὕτω ὡς δένδρα videbat; tamen disiteri nec possum, nec volo, mihi quidem ea haud sacis solida apparere argumenta, quibus et aliorum sententias infringere, et suam opinionem superstruere annisus est magni nominis theologus, atque celebris saeculi nostri botanicus. Palmariae autem obiectioni, qua VIR SUMME VENERANDVS אֹרֵר *Hebraeis* vix arborem significare adstruere conatur, in primis *schultensiana* quaedam respondet observatio, quam variis elegantioris doctrinae virtutumque decoribus ornatissimus quidam conterraneus ac singularis noster amicus, quondam *Lugduni Bataunorum* ex ore celeb. SCHVLTENSII sui calamo exceptam, liberaliter nobiscum communicauit. *Contentus*, celeb. SCHVLTENS inter alia in excitata ad eandem hanc phrasin controuersam observatione inquit, *tantis per ero notione generaliore fruticis seu arbusculi, quam adiectum epitheton רֶעֶן necessario exigit, quippe quod in sacra scriptura semper de arboribus adhibetur*. Haec si vera sunt, certe אֹרֵר proprie haud hominem, verum arborem indigenam designabit. Quoniam porro DIONYS. LAMBINVS ^{g)} obseruauit lauros non numerari in arboribus vmbriiferis, neque vel ramos habere ita explicatos, vel frondes ita densas, vt earum vmbra solis ardorem arcere possit; hinc celeb. CELSIVS: *Quod si igitur*, inquit, *arborum esse velis, non certe laurum, sed aliamingas necesse est, quae in Iudaea frequens fuerit, et altitudine, frondiumque vmbra, atque amoenitate praecelluerit caeteris*. Hanc pariter celeb. viri sententiam suadente in primis PLINIO ^{h)} atque BELLONIO ⁱ⁾, quorum ille enormes lauro tribuit vmbas, hic vero in monte *Atho*

A 3

fatis

e) In Arcano Formar. Nominum Hebraeae linguae part. 1 pag. 352.

f) In Hierobotanico part. 1 pag. 194 seqq.

g) Ad Horat. Carm. lib. 2. od. 15.

h) Nat. hist. lib. 17. edit. Harduin. tom. 2 p. 62.

i) Obseruat. lib. 1 cap. 43 p. m. 43.

fatis ingentes et praealtas laurus sponte nascentes, atque solis aestum perpetuo reprimentes, se deprehendisse commemorat, paululum limitandum esse arbitror. Si itaque supra allatae celeb. SCHULTENSII observationi fides habenda, adeoque אורח necessario plantarum quandam speciem denotare debet; quodsi porro in *Palaeestina* pariter tales sponte proueniunt lauri, quales in monte *Atbo* obseruauit BELLONIVS, quod tamen nondum, quamuis nuperrime, nisi me omnia fallunt, ab illustri *Batauo*, VANDER MIEDEN, cui non saltem in *Graeciae* antiquae, verum etiam *Syriae*, *Palaeestinae*que tractus excurrere ibidemque paullo diutius commorari licuit, mihi simile quid relatum sit, asseuerare ausim; non certe video, quare tantopere olim honorata arbor in sacris litteris non pariter potentum, atque omnigena felicitate florentum hominum commodè fatis esse potuerit symbolum. Tandem ad firmitus stabiliendam suam sententiam, quod nimirum אורח non laurum, sed virum vel hominem indigenam significet, celeb. CELSIVS ad alia ab *Hebraeis* lauro imposita nomina prouocat. At laurum, VIR SVMME VENERANDVS inquit, *Ebraei* aliis nominibus appellant. Si itaque h. l. vir celeberrimus, quod nobis quidem videtur, contendit, *Hebraeis*, praeter אורח, alia olim fuisse vocabula, quae laurum designent; fallitur profecto longissime, quod euoluentibus lexica oppido fatis clare adparebit. Immo nec de *Hebraeis* recentioribus, *Talmudicis* scilicet et *Rabbinis* tale quid commodè fatis dici potest. Hi equidem nomina quaedam habent, quibus laurum expriment, sed, vt plurima alia in *Talmude*, ex aliis linguis petita. Talia sunt אורח, quod est ipsum

graecum δάφνη. אורח et אורח, quod procul omni dubio est Arab. عارح; pro quo

pariter dicunt אורח, cum terminatione chaldaica. Tantum itaque abest, vt haec ex lingua hebraica petita sint vocabula, vt potius, quodsi quidem אורח non laurum verum aliam plantarum in *Palaeestina* indigenarum speciem denotare debet, hinc tuto concludi possit, quod nec in sacro codice, nec in aliis *Iudaeorum* scriptis, origine hebraicum lauri occurrat nomen. Quae si extra omnem dubitationis aleam posita essent, ego quidem de Lauro olim indigena *Iudaeae* planta subdubitarem: praesertim si praeter SHAWIVM k) aliosque a LINNAEO l) excitatos, quos euolui, plures *Orientis* et praesertim *Syriae* *Palaeestinae*que pariter de lauro pertinacius silerent peregrinatores.

2. *Aethiopes* voce, laurum denotante, destituuntur, certe IOBVS LVDOLFVS in lexico *aethiopico* nihil eiusmodi adducit: quod indicio esse videri queat, arborem hanc in *Aethiopia* quoque prorsus esse ignotam.

ETYMOLOGIA.

Ad graecam atque latinam *Apollini* dicatae arboris denominationem quod adtinet, *Graeci* quidem a *Daphne Ladonis* fluuii filia deorum miseratione, vt insequentis *Apollinis* vim effugeret, in hanc arborem commutata, suam deriuant δάφνη; nobis tamen eorum magis arridet sententia, qui graecam hanc vocem a δάίω, uvo et φωνέω, sonum edo, quippe quoniam igni iniecta sonet atque accensa crepiter laurus, desumptam existimant: vnde pariter *Theocrito* μεγάλης ἐμπυρίσασα, valde strepitat seu sonat inflammata; im-

k) Voyages dans plusieurs Provinces de la Barbarie et du Levant.

l) Biblioth. Botan. edit. nostrae p. 90.

mo Δάφνη etiam ETYMOLOGO quasi δαοφώνη dicitur, quod etymon neque VOSSIVS improbat. *Latina* autem *lauri* denominatio MATTH. MARTINIO ^{m)} aliisque a *lano* id est, purgo, deducta videtur; quod nimirum singulari vi ad purgandum sanguinem polleat. LIL. GREGOR GYRALDVS ⁿ⁾ autem: *Α δα*, inquit, et *Φωνέω*, fortasse et ipsi nos latini *laurum* deduximus, a *λα*, ut *δα*, particula intensiva, et *υρο*; ut, si non voce, at significatu conveniat. Rectius forsan, ut iam pridem clar. IO. GERARDVS WAGNER ^{o)} quoque observavit, a laude *Apollini* sacrae arboris deriuanda venit denominatio. ISIDORVS ^{p)} enim: *Laurus*, inquit, a verbo laudis dicta. Hac enim cum laudibus victorum capita coronabantur. Apud antiquos autem *laudea* nominabatur, postea d littera sublata, et subrogata r, dicta est *laurus*: ut in *auriculis*, quae initio *audiculae* dictae sunt, et *medidies*, quae nunc *meridies*. Sed haec de etymologia *lauri*, cuius nomen atque culturam procul dubio *Germanos* olim docuerunt *Romani*, dicta sufficiant. Plura hac de re scire gestientes euoluant etymologos, qui quemque opinionibus suis explebunt.

SPECIES.

SEPTEM *lauri* SPECIES Botanicorum detexit solertia, quarum

PRIMA.

Laurus foliis lanceolatis, venosis, perennantibus; corollis quadrifidis dioicis

staminea.

pistillata.

LINN. hort. cliff. 155.

LINN. hort. cliff. 155.

ROYEN. flor. leydens. 226.

ROYEN. flor. leydens. 226.

WACHENDORFF hort. ultrai. 259.

WACHENDORFF hort. ultrai. 259.

LINN. mat. med. lib. I. 65.

LINN. hort. vpsal. 98.

I. SYNONIMA.

Laurus vulgaris, quae floret tantum. C. B. P. 461.

Laurus vulgaris (quae fructum fert). C. B. P. 460. ^{BOERH.} ind. alter pl. hort. lugdb. 2. p. 216. Lau-

^{m)} In lexico philolog. ad vocem *Laurus*. LOMEIER de vet. gentil. lustrat. p. 252.

ⁿ⁾ Hist. poetar. dialog. II.

^{o)} In prolegom. ad *laurum* ex omni antiquitate erutam.

^{p)} Originum lib. 17. c. 7.

Laurus, quae floret tantum. **CAE.** **Laurus baccalis.** **CAESALP.** *syft.* 52
SALP. *syft.* 52. **Laurus.** 10. **BAVH.** *hif.* tom. I.
 p. 409. **DODON.** *pempr.* 849.
DALECH. *hif.* 351.

OBSERVATIO.

Nolo in percensendis diuersis phytologorum eidem huic speciei impositis nominibus h. l. plura cumulare documenta: reliqua ex aliis hic neglectis scriptis botanicis euolui possunt synonyma; praefertim vero in allegato **CASP. BAVHINI** Pinace, cui expoliendo atque continuando eheu! duo magni nominis immortalis sunt botanici, **SHERARDVS** et **DILLENIVS**. Atque vtinam auctior ac limatior, in primis vero adiectis auctorum citationibus condecorata, vno verbo, qualem illustris de **HALLER** atque celeb. **LINNAEVS** exoptant, libri huius editio tandem aliquando carceres, quibus adhucdum inclusa tenetur, perumperet, eodemque habitu vtilitati publicae sese sisteret, cui adaptando saltem **LINNAEI** atque **HALLERI** pares sunt. Simile quidem aliquid ab **ARTHURO CONRADO ERNSTINGIO** q) iam tentatum legimus, sed huic bono viro eique similibus, ne ferendo tam arduo oneri succumbant, tempestiue illud **LINNAEANVM** r) acclamandum esse existimo: *Eminent, augeant, perficiant, qui possunt: desistant, qui impares sunt; qui valent, Botanici sunt eximii.*

II. DESCRIPTIO.

Dioecia haec Lauri species sequentem qualemcunque postulat descriptionem.

RADIX lignosa, perennis, fibrosa, ramosa, varie distributa.

CAVLIS simplex, ferme enodis, humanae raro apud nos *altitudinis, crassitie* vero summa brachium excedens, multis plerumque stolonibus luxuriat; *cortice* cinereo, tenui, scabro; *ligni* substantia porosa, debili: **CVLIVS** ramosus, *ramis* alternatim sparsis, ascendentibus, viridibus vel atrorubentibus, glabris, teretibus, foliatis.

FOLIA simplicia, semper virentia, parum succulenta, dura, polita, odoratissima, nitida, margine undulato, vel integerrimo, lanceolata, venosa, acuminata, mucrone alias acutiore, alias obtusiore, sesquiunciam aut duos pollices lata, palmo longiora, versus mucronem et petiolum paulatim angustiora, breuibus petiolis adhaerentia, non decidua, quae secundum longitudinem percurrit costa recta, obliquos in margines nullo ordine neruos exporrigens.

FLO-

q) In praef. ad prima principia botanica.

r) Class. plant. p. 487.

FLORES e luteo albicantes, in alis foliorum conglomerati, atque ingemma bifolia, decidua, contenti, flaminei et pistillati in duplici planata, Martio et Aprili protruduntur.

CALIX nullus, nisi cum **MAGNOLIO** gemmam bifoliam cito deciduam, aut cum **LINNAEO** corollam calicem dicere velis.

COROLLA monopetala, quatuor, vel pluribus laciniis profundioribus, ouato-acuminatis, concavis, erectis, conspicua.

STAMINEVS FLOS filamenta octo, nouem, plura, corolla breuiora, compressa, obtusa. *Antherae* margini filamentorum superne vtrinque adnatae.

PISTILLATVS FLOS, pistillum acuminatum, *stigma* obtusum, *germen* subouatum, quod mutatur in

BACCAM ouato-acuminatam, colore primum viridi, vbi autem sub autumnis finem maturuerit, nigram, tota hyeme, nisi decerpatur, in arbore haerentem, quae sub cortice exteriori, duro, tenui, vnicapsularem continet testam, nucleum bifidum, e rufo subnigricantem, seu veluti adustum, callosum ac durum, saporis acris, amari, aromatici, oleosi, odoris non ingrati, claudentem.

OBSERVATIO.

Rarius occurrere lauri feminam, quam marem, iam pridem obseruauit **RVELIVS** 1), quod pariter expertus est **LINNAEVS** 2), qui commemorat, se speciei huius feminas, nec vnquam in hortis belgicis obseruasse, nec examinasse, hinc vtrum hermaphrodita femina, an pura femina dicenda sit, se nescire ingenue fatetur. Baccae equidem lauro adhaerentes in hortulo Halensium Botanici, experientissimi **D. STRUMPFII** nostri, subinde me vidisse recorder; flores vero femininos pariter haud oculis vsurpare, nedum explorare, nobis vnquam licuit. Quapropter quoque praemissam huius speciei descriptionem haud omnibus numeris absolutam esse auguror, saltem vero talem, qualem ab homine librorum quidem apparatus sane egregie instructo, horto autem botanico adeo destituto, vt vix ac ne vix quidem quasdam lauri varietates botanico examini subicere valeas, facile postulare aut expectare possis. Atque vtinam tandem aliquando etiam alma mater Fridericiana pridem summe necessario ac splendori suo sic satis digno exornetur celebraturque horto botanico! quo non saltem ad plantarum indigenarum, verum etiam exoticarum cognitionem penitus adquirendam, resque herbarias feliciori cum successu intelligendas, in primis Hygeae sacris litantibus denum aperiatur via, neque ad minimum quidquid ad percolendam materiam medicam pertinet, facultas cognoscendi diutius inuidatur. Gloriantur alii, quos earum deliciarum fere premunt fastidia, quarum fame summaque inopia inuicti colluctamur, praesertim autem Itali, Galli, Belgae, Suedi, de praestantioribus suis hortis botanicis; minus vero in nos adhucdum, quod maximopere dolendum! quadrare vilo modo possunt ea, quae **LINNAEVS** 3) et de aliis hortis medicis, et in primis de horto suo *upsaliensi* hilare proloquitur, dum: Nunc igitur, inquit, studioso botanices integrum est in vno quodam academico horto sine dispendio temporis, sine sumtu, sine

B

1) De nat. stirp. lib. 1 p. 182.

2) Hort. cliff. 155.

3) Amoenit. acad. p. 157.

sine taedio itineris longioris plures plantarum species oculis subiicere, quam aut Clusius aut Burserus oculis viderant olim, aut qui oras utriusque Indiae aut Africae ea de causa attigerunt. Praeterea longe profecto verissima sunt omnia, quae eximius idem ille alibi x) inculcat botanicus, vbi: *Difficillimam*, ait, dixi *Botanicen*, ad exotica quae spectat praecipue, immo et pretiosissimam, cum non omnis ferat omnia tellus, cum innumerata istae plantarum familiae per totum distributae sint orbem. Vltimos excurrere ad Indos; nouum orbem intrare; caput ferre vltimae terrae; innociduum adspicere solem non vnius botanici est vitae, nec crumenae, viresque inter cepta cadent. Botanico necessaria sunt commercia, per totum orbem; bibliotheca fere omnium librorum, de plantis editorum; horti, hybernacula, hypocausta, hortulani; immo assidua cura, assiduus labor, indefessa diligentia; iis non omnium sufficiunt domesticae res et quibus melior concessa erat fortuna, ex his perpauci in plantis suas quaeferuere delicias.

III. VARIETATES.

α. <i>Laurus vulgaris, mas.</i> BOERH. <i>index pl. hort. lugdb.</i> 249. EIVSD. <i>ind. alter pl. parte 2. pag.</i> 216. TOVRNEF. <i>inst. rei herb.</i> 597. LINN. <i>hort. cliff.</i> 155. GEOFFROY <i>mat. med. tom. 3. p.</i> 695. β. <i>Laurus latifolia, mas.</i> BOERH. <i>ind. pl. hort. lugdb.</i> 248. EIVSD. <i>ind. alt. pl. p. 2. p.</i> 215. TOVRNEF. 597. LINN. <i>hort. cliff.</i> 155. GEOFFROY <i>mat. med. tom. 3. p.</i> 695. γ. <i>Laurus tenuifolia, mas.</i> BOERH. <i>ind. alt. pl. p. 2. p.</i> 216. LINN. <i>hort. cliff. loc. cit.</i> δ. <i>Laurus vulgaris, folio elegantissime variegato, mas.</i> BOERH. <i>loc. cit.</i> LINN. <i>hort. cliff. l. c.</i> ε. <i>Laurus vulgaris, folio vndulato, mas.</i> BOERH. et LINN. <i>ibid.</i>	α. <i>Laurus vulgaris, femina.</i> BOERH. <i>ind. pl. hort. lugdb.</i> 249. EIVSD. <i>ind. alter pl. p. 2. p.</i> 216. TOVRNEF. <i>inst. rei herb.</i> 597. LINN. <i>hort. cliff.</i> 155. GEOFFROY <i>mat. med. tom. 3. p.</i> 695. β. <i>Laurus latifolia, femina.</i> BOERH. <i>ind. pl. hort. lugdb.</i> 249. EIVSD. <i>ind. alt. pl. p. 2. p.</i> 216. TOVRNEF. 597. LINN. <i>hort. cliff.</i> 155. GEOFFROY <i>mat. med. tom. 3. p.</i> 695. γ. <i>Laurus tenuifolia, femina.</i> BOERH. <i>ind. pl. p. 2. p.</i> 216. LINN. <i>hort. cliff. loc. cit.</i> δ. <i>Laurus vulgaris, folio elegantissime variegato, femina.</i> LINN. <i>hort. cliff. l. c.</i> ε. <i>Laurus vulgaris, folio vndulato, femina.</i> BOERH. et LINN. <i>ibid.</i>

Laurus triumphalis. CAESALP. *syss.* 52. C. B. P. 460. LINN. *ib.*

OBSE RVATIO.

MATTHIOLVS γ) perperam ex foliorum lauri differentia marem a femina distinguendam esse sibi aliisque persuadere voluit, quod haud dubie C. B. iam notauerat vitium, vbi scriberet z): *Laurus alia est latifolia, alia tenuifolia: sic utraque mas, vel*

x) In dedicat. ad hort. cliff

γ) In commentario ad Dioscor. lib. I edit. C. B. 126.

z) In obseruat. ad excitat. comment. Matthioli locum.

vel femina, eo quod alia sit sine fructu, alia vero baccifera. TOVRNEFORTIVS vero loco passim excitato plerasque hic depromtas varietates appellat species. Quoniam autem, ut alibi, ita et in hoc genere, haud satis prouide varietates a speciebus distinxit vir alias de re botanica insigniter meritus; prono certe fuit alueo, quem pridem summi duumuiro celeb. LINNAEVS ^{a)} et ill. HALLERVS ^{b)} probe obseruauerunt, eundem hic pariter inconsiderate admissum esse errorem botanicum.

IV. ICON.

Varias equidem haud pauci vel ligno vel aeri incisas prioris huius praesertim speciei scriptis suis inseruerunt figuras, quarum vero quaedam tam misere elaboratae spectatorum oculis sese sistunt, ut potius insigne rudioris Mineruae specimen, quam lauri umbram, nedum accuratam lauri delineationem repraesentare videantur. In tantum certe a lauro TRAGI ^{c)}, atque CORDI ^{d)} icones differunt, ut plane pro monstrosius haberi mereantur. Paullo propius ad similitudinis metam accedunt LONICERVS ^{e)}, atque IONTONVS ^{f)}. Quodammodo commodae videntur LOBELII ^{g)} et DODONAEI ^{h)} figurae, quae tamen, si dicendum quod res est, pro vna saltem icone habendae sunt. Communis enim, sicut pariter ill. HALLERVS monet, DODONAEI, et LOBELII bibliopola horum virorum iconibus, tanquam suis utebatur. MATTHIOLVS ⁱ⁾ et DALECHAMPIVS ^{k)} fere eandem, haud vero contemnendam, sistunt lauri delineationem. CAMERARIUS ^{l)}, procul dubio ex iconibus *gesnerianis*, satis bonam dedit iconem; quam in arctius saltem spacium redactam atque paullo rudius effictam, denuo lectorum oculis subiiciunt IO. BAVH. ^{m)} atque CHABRAEVS ⁿ⁾, quorum ille apud AMATVM pro lauro male positam esse hypoglossi imaginem obseruat. THEODORVS, vulgo TABERNAEMONTANVS ^{o)}, plerasque primae huius speciei corrasit varietates, quarum duas C. B. ^{p)} suo Matthiolo inseruit. In WEINMANNI Phytanthozaiconographia quorundam sic satis bene varietatum ramuli, et quidem coloribus viuus, adumbrantur; dissimulare tamen nec possum, nec volo, ex mea quidem sententia, magnifici huius operis icones nondum nitidissimis pariter ac longe accuratissimis ROLLINI ^{q)} picturis

B 2

a) Class. plant. 329.

scriptor. 24. 25.

edit. Francof. p. 48.

drogr. tab. 67.

i) Comment. in Diosc. lib. 1 c. 90 p. m. 97.

l) Epit. p. 60. Matthioli Kräuterbuch ex edit. Cam. p. 34.

lib. 4 c. 1 p. 409 et 412.

noviss. p. 1361 sq.

tab. 635. 636.

b) Enumerat. stirp. Heluet. praemissa nomina

c) Kräuterbuch p. 378.

d) Annot. in Diosc.

e) Kräuterbuch edit. nouiss. p. 70.

f) Dendrogr. tab. 67.

g) Noua stirp. aduers. p. 468.

h) Pempt. 849.

k) Hist. pl. lib. 3 c. 22. p. 351.

m) Hist. pl.

n) Stirp. icon. et sciagr. cl. 4 p. 31.

o) Edit.

p) Matth. opera omnia ex edit. C. B. p. 125.

q) Vol. 3.

pieturis dubiam reddere potuisse palmam. LINN. *): *Coloribus illuminatas figuras*, inquit, *potius relinquimus viris minime botanicis et curiosis, vulgo nominatis, communiter enim peior est illuminatio quam insculptio, cum minimas lineas obliterat.*

V. LOCA NATALIA.

Prior haec dioecia lauri species habitat in calidiorum Europae regionum, Graeciae, Cretae, Hispaniae, Italiae, nec non Galliae Narbonensis, siluis, saepibus, hortis, vineis, viridariis, locis praesertim maritimis, ac etiam in montibus et collibus apricis, quae lacus et maria respiciunt, quod frigoris et alboris sit impatiens. BELLONIVS *) in monte Atho cellas ac ingentes laurus sponte nascentes atque solis aestum perpetuo reprimentes sese vidisse commemorat; immo etiam in Indiae occidentalis insulis Nicaragua et noua Hispania, C. B. *) teste, venustae et editae lauri exurgunt. In Germania, Anglia, Belgio, Suecia, Hungaria, Transilvania et plerisque Galliae tractibus non nisi sata ac diligenter culta prouenit. Felicius tamen, TVRNERO et RAIIO **) testibus, adolescit in Anglia, vbi intacta et sub dio relictâ hyemem, nisi admodum aspera sit, facilius tolerare dicitur quam in Germania, quippe quoniam isthic hyemalia frigora plane non perfert: quapropter per hyemes in hybernaculorum frigidariis, aut cellis hospitat. Haec lauri species sata hodie pariter in Corsica prouenit, quamuis, praesertim PLINIO *) teste, nulla olim arboris huius varietas natale suum solum in eadem hac insula habuerit. Licet autem lauro frigus admodum inimicum sit, si tamen THEOPHRASTO *) atque PLINIO **) fides habenda, copiosius Olympus nullam alit arborem. In Ponto ob caeli inclementiam nullas dari lauros, quamquam summo studio omnique solertia eam olim ad vsus religiosos ferere conati fuerint incolae, pariter THEOPHRASTVS *) commemorat. PLINIVS **) vero: *Circa Bosphorum Cimmerium, addit, in Panticapaeo urbe, omni modo laborauit Mithridates rex, et caeteri incolae, sacrorum certe causa, laurum myrtumque habere: non contigit, cum teporis arbores abundant ibi.* Hinc forte IOSTONVS *): *In Olympo, inquit, multa; in Ponto*

*) Biblioth. botan. edit. nostrae p. 14.

*) Obseruat. lib. 1 p. 43.

*) C. B. P.

p. 461. u) Hist. plant. tom. 2 p. 1688.

x) Nat. hist. lib. 15.

edit. Harduin. tom. 1 p. 755. RVELL. de natura stirpium lib. 1 p. 183. ION-

STON. dendrograph. lib. 5 p. 228.

y) Hist. plant. lib. 4 p. m. 368.

z) Nat. hist. lib. 16. tom. 2 p. m. 24.

a) Loc. cit.

b) Loc. cit.

c) Dendrograph. lib. cit. p. 217.

Ponto nulla: sed nec ad Bosphorum Cimmerium, quamvis Mithridate laborante prouenire dignata.

VI. OFFICINALIA.

Tantopere in veterum potissimum medicorum scholis fesse commendauerat laurus, vt, quemadmodum mox diceretur fusius, panchresti, si quidem tale fingi potest, medicaminis obtineret locum. Olim quidem non solum *folia* atque *baccae*, verum etiam *radix* eiusque *cortices* frequenter erant in vsu; hodie vero inter pharmacopoeorum

Simplicia saltem *folia sicca* atque *baccae* lauri vulgaris, cortice radicum prorsus neglecto, asseruantur.

Praeparata ex lauri baccis in nostris officinis prostant

Oleum laurinum expressum.

Oleum laurinum distillatum.

Vtriusque praeparandi modum variorum regionum et vrbium docent DISPENSATORIA ^{d)}). Celeb. LINNAEVS ^{e)}) etiam aquae distillatae atque olei cocti nuper mentionem fecit; neutrum vero in nostris deprehendes pharmacopoliis, nisi h. l. sub oleo cocto oleum nostrum laurinum, praemissa leni coctione expressum, agnoscere velis. In Gallorum officinis quadruplex ex baccis lauri oleum confici GODOFREDVS ^{f)}) docet: quorum primum *oleum essentiale* appellant, quod vero nobis oleum baccarum lauri distillatum audit; dein idem duplicis generis *olea expressa* habet, quorum *alterum* paullo debilius saltem e baccis optime tritis et torculari subiectis elicitur; *alterum* autem penetrantius e baccis integris vel tritis, prius in aqua feruente per semihoram bullitis, sub torculari fortiter exprimitur, quod proprie officinis nostris oleum laurinum audit; tandem Gallorum *oleum laurinum*, GODOFREDO teste, paratur ex baccis et foliis lauri tritis ac in oleo omphacino maceratis et decoctis, quod forte LINNAEO oleum lauri coctum audit, quodque, procul dubio quia superioribus debilius est, raro, GODOFREDO monitore, vsurpatur in Gallia. Vnguento similis quam oleo laurinum oleum nostri raro ipsi parant, verum in Gallia Narbonensi e baccis lauri recentibus expressum aduehi solet. De multiplici tam simplicis quam mixti olei laurini apud antiquos pariter atque recentiores conficiendi modo praeclare commenta-

B 3

ti

^{d)} Schroed. pharmac. med. chym. lib. 4 c. 1 p. 91. Dispens. Austriaco-Viennense p. 138. Dispens. Borussio-Brand. p. m. 112. Pharmac. August. renov. pag. 188 Pharmac. Argentoratens. p. 110. 117.

^{e)} Mat. med. lib. 1. p. 65.

^{f)} GEOFFROY mat. med. tom. 3. p. 699.

ti sunt DALECHAMPIVS ^{g)} IO. BAVHINVS ^{h)} et RAIVS ⁱ⁾). Caeterum lauri simplicia fixioribus gaudent principiis, quam ut sub decoctione eorundem debilitari possint virtutes. Nae in parandis medicamentis, SIM. PAVLLI ^{k)} inquit, nimis solliciti saepiuscule sumus, metuentes coctura omnium, nullo habito delectu, euilescece illico vires, aut illorum fragrantiam euanescere? ut ut fit, de caeteris non dicam, lauri tamen honos perennat, quam ob causam veneranda vetustas eam semper fecit maximi.

Composita, quae lauri simplicia aut praeparata ingrediuntur, nobis quidem innotuere sequentia

Emplastrum de baccis lauri.

Electuarium de baccis lauri.

Emplastrum ad hydropem.

Electuarium oruietani.

Emplastrum de ranis cum mercurio Vigonis.

Emplastrum sticticum Crollii.

Emplastrum stomachale.

Theriaca diateffaron.

Confectio anacardina.

Vnguentum Martiatum.

Vnguentum stomachale.

Quae fere sunt receptissima, h. l. commemoranda, composita; cui haec tamen haud sufficient, euoluat vasta DISPENSATORIORVM volumina, quae sicut plurium medicamentorum conficiendorum normam tradunt, ita etiam horum compositorum parandi modum nobis suggerunt ^{l)}).

VII. VIRES ET VSVS.

LINNAEVS ^{ll)}): Medicus, inquit, notitia plantae destitutus, de viribus eiusdem nunquam iuste iudicauit. Idem: Systemate, ait, qualitate et experientia eruitur omnis usus plantarum. Haec si vera sunt, de quibus tamen hodie nemo sobrius atque medici nomine dignus dubitat, hem quam pauci de theoretica medicamentorum a plantis desumtorum actione in his praesertim oris iuste iudicabunt Hygeae filii! Mos enim fere

^{g)} Hist. plant. lib. 3 tom. 1 p. 353.

ⁱ⁾ Hist. plant. lib. 30. p. 1689.

^{l)} Disp. Austr. Viennens. p. 58. 60. 74. 106. 120. 230. Disp. Boruss. Brandenb. edit. Erford. p. 45. 52. 57. 65. 69. 72. 74. 75. 184. 210.

^{h)} Hist. plant. lib. 4 tom. 1 pag. 415.

^{k)} Quadripart. botanic. edit. nouiss. p. 84.

^{ll)} Mat. med. lib. 1 can. 13. 14.

fere inualuit, immo, ne quid peius dicam, dementia, quod summo pere dolendum, hic tantopere fascinauit plures, ut vix ac ne vix quidem tirociniis praesertim theoreticis legitime positis, posthabito plerumque amoenissimo atque utilissimo, quo tamen nullus profecto carere potest medicus, rei herbariae studio, quippe quod ad pharmacopaeorum saltem industriam amandandum esse sibi aliisque subdole persuadent, mox sese laurea doctorali exornandos sistant salutaris doctrinae studiosi; atque ita haud raro perfrictae frontis, immo spissis ignorantiae nebulis occecati homines illotis quod aiunt manibus polluant, atque, quibus parcere debebant, subinde plane profanant Aesculapii sacra. Hi si saltem GALENI^{m)}, cuius tamen strenue certatim anhelant opes, sequerentur consilium, qui: *Medicus, inquit, omnium stirpium, si fieri potest, peritiam habeat, consulo: sin minus, plurimum saltem, quibus frequenter utimur; nunquam profecto talia tantaque medicina aleret portenta!* Audiamus quid hac de re pariter sentiat saeculi nostri decus, botanicorum spes, praesidium, princeps, LINNAEVSⁿ⁾, qui: *Consumunt, inquit, saepe in sola dignotione corporis humani iuvenes medici suos annos, vix calcantes medicamentorum theatrum; euadunt docti theoretici, infelices practici; at qui utrumque sibi perspectum habuere fundamentum medici secere miracula; quam enim necessaria est medico intima cognitio corporis aegroti, tam etiam ipsi intima cognitio medicamenti; si vel omnium morborum causas quam evidentissime perspicirem, nullam harum tollerem absque aequo notis remediis. Nulla pars medicinae, obstupesco dum dico verissimum, minus est exulta, quam medicamentorum cognitio; nullibi plures errores, pluresque defectus quam in hac sola! causa alia nulla, quam neglectus simplicium, neglectus botanices; ars non habuit osorem nisi ignorantem. Primus gradus sapientiae est res nosse: medicamenta primaria ex regno vegetabili petuntur, proinde botanices cognitio primaria, maxime necessaria et maxime naturalis est. Nulla datur vera cognitio virtutum plantarum, nisi botanicae iuncta; concedat hoc ambabus medicus omnis experientia et botanices cognitione instructus, concedat hoc qui classes nouerit naturales, affinitates et familias plantarum. Sed redeamus ex diuerticulo in viam. Dum autem potissimum secundum recentiorum botanicorum placita ad penitius indagandas lauri virtutes nos accingimus; facile cuique patet, hoc loco plerorumque botanophilorum, qui pro vario tempore ex diuersis principiis de plantarum viribus solliciti fuere haud in censum venire*

m) Antid. lib. 1.

n) Hort. cliff. in dedicat.

nire sententias. Quapropter nec sequemur *astrologos* °), qui a syderum influxu praepostere plantarum vires explicare tentarunt; nec *signatores* °), qui ab externa plantae conuenientia cum membris vel morbis tale quid hariolari perperam operam nauarunt; nec *chemicos* °), qui omnes vegetabilium vires ignis ope manifestare frustra annisi sunt, nec alios, praeter *chymologos* °), qui adhibitis sensibus externis, praesertim autem odore et sapore, vno verbo, qualitate, optime plantarum vires indagare norunt; haud neglectis *observatoribus* °), quos sola experientia de plantarum viribus et vsu certiores reddidit. Antequam autem ad intimius scrutandas lauri vires descendamus, ordinis ratio postulat, vt prius de eius partibus constitutiuis agatur. Omnia enim vegetabilia vim et actionem suam in corpus humanum pro ratione qualitatum seu principiorum constitutiuorum exerunt. *Sapor* foliorum de calida, acri, amara, aromatica, et subadstringenti, baccarum vero simul de pingui atque oleosa lauri qualitate nos certiores reddit; *odor* autem eandem pariter fragrantis esse indolis satis clare comprobatur: hinc calefacientes, roborantes, resoluentes, discutientes, neruinae atque carminatiuae a lauro desumtorum simplicium resultant vires. Nam amara roborant, incidunt atque attenuant. Quoniam vero, vt iam supra belle monuit nunquam satis laudandus LINNAEVS, non solum qualitate, verum etiam experientia omnis eruitur plantarum vsus; hinc reliquas, quibus subinde praesertim antiquiores medici laurum superbire intellexerunt, haud dubie experientia docuit vires.

Laurus DIOSCORDI °), PLINIO °) et GALENO °) excalefactoriam, desiccantem, relaxantem, emollientemque naturam habet, quibus DIOSCORIDES °) subiungit: τὰ δὲ χλωρὰ τῶν φύλλων, ἡρέμα ὑποσύχει. i. e. *virentia autem folia sensim substringunt*. Et paulo post: αἱ δὲ δαφνίδες θερμαντικώτεραι τῶν φύλλων εἰσι. h. e. *lauri baccae magis quam folia calefaciunt*. Haec omnia adhuc hodie quotidiana comprobatur experientia. Quapropter pulcre profecto collineant, quae iam antiquioribus medicis ex calida, aromatica et fragrante lauri qualitate haud ignotae erant, lauro olim tributae vires, cum iis, quae ex recentiorum sententia, Apollini sacratae arboris adhucdum celebrantur virtutes. Enimvero CAMERARIUS °) veterum potissimum vestigia praemens: *Lauri folia*

°) LINN. fund. botan. edit. nostrae p. 9. LINN. bibl. botan. edit. nostrae p. 115 sqq.
LINN. amoenit. academ. p. 418 sq. EMAN. KÖNIG regn. vegetab. sect. 3
c. 13. 14. 15. p)) Lib. I c. 107 p. m. 44. q) Hist. nat. lib. 23 edit.
Harduin. tom. 2 p. 320. r) De simpl. medicamentor. facult. lib. 6 c. 101.
et de simpl. medicamin. c. 147. s) Loc cit. t) Epitome Matthioli p. 60.

*folia et baccae, inquit, excalescunt, et siccant vehementer, atque hae quoque magis quam illa. Radicis autem cortex nonnihil adstringit, et minus acris est, et minus calida. Laurus attenuat, aperit, prouocat, incidit, emollit, digerit, flatu pellit. Audiamus nunc etiam quid recentiores, atque in arte, cuilitamus, exercitatiores hac de res sentiant medici. PAUL. HERMANNVS ¹⁾: Lauri baccae, inquit, blandum suum oleum aromaticum sal fouent in oleo crasso admodum, anodyno et hypnotico, virtute diuretica et uterina conspirant cum baccis iuniperi, his tamen virtute carminatiua et anodyna longe superiores sunt. IDEM alibi ²⁾: Lauri folia, ait, respondent virtute baccis lauri, licet baccae ob olei copiam vim potentiorum anodynorum habeant. HERM. BOERHAAVE ³⁾: Quoad vires, inter alia inquit, folia sunt fragrantissima, et cinnamomum spirant; baccae attenuant, resoluunt, incidunt, emolliunt tumores, reliqua. GODOFREDVS ⁴⁾: Folia utpote aromatica amaricantia cum nonnulla adstrictione, calefaciunt, digerunt, resoluunt, ventriculorum roborant, ciborum concoctionem iuuant, flatu discutunt. Et paulo post: Baccae magis quam folia calefaciunt, concoctionem crudorum humorum promouent, succos lentos, ac viscidos diuidunt et resoluunt: externe potenter resoluunt et roborant. IO. HENRIC. SCHVLZE ⁵⁾: Baccae oleum aliquod crassum fouent, sale quodam penetrante digestiuo maritatum; virtute pollent carminatiua, tum vero etiam copioso usu pellente et diuretico. Tandem haud nobis hic silentio praetereundus est celeb. LINNAEVS ⁶⁾, qui ut in omnibus diuinis atque cedro dignissimis suis scriptis, ita etiam hoc loco paucis multa comprehendit momenta. Vbi enim lauri virtutes celebrat: *Vis, inquit, calefaciens, resoluens, pellens, carminatiua.**

Praeter memoratas praecipuas lauri virtutes veteres pariter emeticam, pituitam purgantem, immo abortiuam atque foetum in utero enecantem sacrae, quam semper veneranda maximi fecit antiquitas, arbori tribuerunt potentiam. DIOSCORIDES ⁷⁾: Πόθεν λαπαύνει τὸν σπέρμαχον, καὶ ἐμέτους κινεῖ. quae EXRVELLII versione ita sonant: *pota stomachum effundunt, et vomitiones mouent. PLINIVS ⁸⁾: Folia pota vomitiones mouent. Haec autem DODONAEVS ⁹⁾ experientiae repugnare videntur,*

¹⁾ Cynos. mat. med. tom. I p. 286.

²⁾ Lib. excitato p. 498

³⁾ Hist. plantar. p. 166.

⁴⁾ Mat. med. tom. 3 p. 698. 699.

⁵⁾ Mat. med. p. 378.

⁶⁾ Mat. med. lib. I p. 65.

⁷⁾ Lib. I c. 107

p. m. 45.

⁸⁾ Hist. nat. lib. 23 c. 8. edit. Harduin. tom. p. 320.

⁹⁾ Stirp. hist. pempt. 6. lib. 5 p. m. 850.

dentur, qui: *Coquuntur*, inquit, *lauri folia a recentioribus non raro cum nonnullis cibariis, praesertim piscibus: verum inde nulla nausea accedit, sed cibus istis conditus sapidior, ac ventriculo gravior redditur.* IAC. DALECHAMPIVS ^{b)}: *Virentia folia*, quidem ait, *potia stomachum effundunt et vomitus mouent*; ast idem mox subiungit CORNARIUM pro *περάνεις*, i. e. *mitigant*, *Βαρένεις* legisse, quod significat, *grauant*. BODAEVS A STAPEL ^{c)}: *Cum teste DIOSCORIDE et PLINIO*, inquit, *lauri folia vomitiones moveant, ergo manducarunt ea tantum, vel aliis simul cibis addita, ut bellariis, et mustaceis, comederunt. His et similibus si addantur laurina folia, non tantum non mouent vomitus, sed cibum sapidiorum et ventriculo gratiorem faciunt. Sicut raphanus inter coenandum, aut prandendum, quae aliquin vomendi gratia datur, est veluti ciborum condimentum, appetentiaeque incitamentum: sic laurus aliis obsoniis mista, stomacho grata admodum, calefactione facit, ut cibus a ventriculo bene concoquatur, cibaria enim, quibus permista est, obtundunt acrimoniam, quae ventriculum vellicat, et quasi ad vomendum impellit.* IO. BAVHINVS ^{k)} vero DODONAEVM sequutus, plane negat, emeticam lauri foliis inesse virtutem, atque ex corrupto DIOSCORIDIS codice peruersam hanc promanasse sententiam haud contemnendis omnino argumentis adstruere allaborat. In graeco legitur *περάνεις τὸν στόμαχον*, i. e. *mitigat*, pro quo legit CORNARIUS, ut iam monuimus, *Βαρένεις*, i. e. *grauat*, καὶ ἐμῆτος κινεῖ. In alterutro autem horum membrorum errorem fuisse eorum inter se repugnantia oppido satis clare ostendit, quam praeter CORNARIUM atque alios pariter etiam IO. BAVHINVS probe obseruauit, cui autem non in prima, verum in postrema propositione vitium commissum videtur. Nam: *Certum*, inquit, *est tum experientia, tum ex GALENO, aromaticam esse totam, et amaricantem, cum nonnulla adstrictione hepatis amica, quali ventriculum tantum abest ut subuertant, ut nauseabundum corroborarent potius. Quare recte retineri περάνεις, optimorum codicum fidem secuti, existimamus: τὸ κινεῖ vero in textum irrepisse et expungendum esse: quemadmodum legisse verosimile est Galenum, aliqui hoc non taciturum. Plinius autem videri potest corrupto vsu codice, ut multis locis ei euenisse patet.* Haec quamuis experientiae quotidianae fundamentis probe suffulta videantur, RAVVS ^{l)} tamen posthabita vero similiore hac sententia, sequentem in modum BAVHINI impugnat placita, dum: *Verum*, inquit, *nos*

PLI-

b) Hist. plant. lib. 3. tom. 1 p. 352. ~

i) Theophr. Eresii hist. plant. lib. 3

c. 11 p. 186.

k) Hist. plant. lib. 4 tom. 1 p. 413.

l) Hist. plant.

lib. 30 tom. 2 p. 1689.

PLINIVM DIOSCORIDI saltem coaeuum, si non antiquiorem, alibi ex Salmasio ostendimus; proinde Plinium et Dioscoridem ex alio antiquiore auctore, quae eadem habent, exscripsisse, ideoque cum in facultate illa vomitus mouendi Plinius et Dioscorides consentiant, posterius clausulae membrum procul dubio sanum est, prius corruptum et per illud emendandum, ut recte fecit Cornarius: siue verum sit folia vomitum mouere, siue id res vera refutet. CASP. HOFMANNVS ^{m)} ad sibi propositam quaestionem, conferantne, an laedant singulae lauri partes ventriculum, pariter ex RAI sententia responderet, dum: Tot, ait, auctoritates faciunt, ut credam hoc posterius potius. Ideo cum Marc. Vergilio et Cornario pro *περάνθει* apud Dioscoridem lego, *Σαρόνθην*. MARCELLO VERGILIO ⁿ⁾, quem hic HOFMANNVS excitat, quoque vetus lectio suspecta videbatur, qui quidem h. l. aliud quod pro *περάνθει*, similiter tamen desinens verbum, aut *περάχυνθην*, aut *παχύνθην*, aut *ἀνώνθην*, vel hi simile quod aliud, subuertendi, miscendi, et exasperandi significationem denotans substituendum esse existimabar; quam pariter cl. IO. GERARDVS WAGNER ^{o)} tuetur sententiam. GODOFREDVS ^{p)} vero DODONAEVM atque IO. BAVHINVM sequutus: *Lauri folia*, inquit, *a recentioribus non raro cum nonnullis cibariis, praesertim piscibus coquantur, suillasque et pernas coronare solent. Et tantum abest, ut ventriculum subuertant, ut nonnulli opinantur, quin potius nauseabundum corroborent.* Sed haec de emetica lauri virtutē ex antiquiorum et recentiorum medicorum scholis dicta sufficiant.

Ad pituitam purgantem vero lauri facultatem quod attinet, quamuis ea, quae cl. WAGNER ^{q)} in modo laudato opusculo ex DIOSCORIDE atque PLINIO excitauit, potius de LINNAEI, celeb. nostri DIOSCORIDIS SECVNDI, quam DIOSCORIDIS ANAZARBEI Daphne tuto praedicari possint; tamen, praeter ea, quae supra praesertim autem ex GODOFREDO his pagellis inserta sunt, pituitosos humores incendentem, corrigentem, immo, additis praesertim intestina stimulantibus atque leniter relaxantibus, pariter euacuantem lauri efficaciam quidam scriptis consignarunt botanici. DODONAEVS ^{r)}: *Baccae*, inquit, *refrigeratum ventriculum concalescunt: concoctionem crudorum humorum promouent: languentem appetentiam excitant: cibi fastidium pellunt.* MATTHIOLVS ^{s)} autem tenerrimas lauri cymas cum calamintha et sale contritas, atque

C 2

ex

^{m)} De medicam. officinal. lib. 2 c. 123 p. 280.

Dioscoridis editione, quae Colon. 1529 in fol. prodit.

ⁿ⁾ In prima graecolatina

sacri perfectioris specimine p. 145.

^{o)} In arboreti

^{p)} Mat. med. tom. 3 p. 698. 699.

^{q)} Laur. ex omni antiqu. erit. p. 147 fgg.

^{r)} Hist. stirp. pempt. 6 lib. 5 p. 850.

^{s)} Comment. in Diosc. lib. I edit. C. Bauh. p. 126.

ex aqua tepida sumptas aluum ciere, pituitamque celeriter expellere perhibet, quod pariter spissis suis voluminibus inferuerunt DALECHAMPIVS [†]) atque IO. BAVHINVS [⁂]). Huc etiam faciunt, quae IO. CHRÖDERVS ^{*)} potissimum de baccis lauri praedicat, ubi inter alia: *Vfus praecipuus baccarum*, inquit, *in cruditatibus ventriculi*; eadem iterum DA-LAEVS [‡]) commemorat.

Tandem de abortiva atque foetum in utero materno enecante lauri virtute DIOSCORIDES [⁂]): ὁ φλοιὸς τῆς ῥίζης, αἶτ, ἐμβρυα κτείνει. i. e. *Cortex radice partus necat*. PLINIVS [⁂]) vero: *Cortex*, ait, *radicis cauendus grauidis*. Hinc RVELLIVS [⁂]): *Cortex radice grauidis cauendus, enecans partum*. Conferri h. l. merentur MATTHIOLVS [⁂]), DODONAEVS [⁂]), CAMERARIVS [⁂]), DALECHAMPIVS [⁂]), IO. BAVHINVS [⁂]), IONSTONVS [⁂]), RAIVS [⁂]) atque LINNAEVS [⁂]).

Ex praestantissimis autem supra sigillatim enumeratis felicitis arboris facultatibus multifarius omni tempore in medicinam promanauit vsus. Recensitis itaque tam ex antiquorum quam recentiorum medicorum monumentis lauri viribus, praestantioribusque, quibus plerisque certe vegetabilibus dubiam reddit palmam, virtutibus, nunc pariter de eius in sanandis variis, praesertim autem corporis humani affectionibus vsu paullo agetur vberius. Tantopere autem laurus, cuius honos perennat, commendabatur olim, vt CASSIANVS BASSVS [⁂]) scripserit: λέγ-
σι δὲ καὶ τοῦτο περὶ τῆς δάφνης, ὅτι ὑγίειας ἐργασιμὸν ἐστίν, ὅθεν καὶ φύλ-
λα αὐτῆς ἐπέδιδοντο τοῖς ἀρχαῖσι παρὰ τῷ δήμῳ τῇ πρώτῃ τῶ Ἰανουαρίου
μηνὲς, καὶ ἰχάδες. i. e. *Dicunt insuper et de lauro, quod sanitatem vi-*
delicet efficiat, unde etiam folia ipsius magistratibus a populo prima Ianua-
rii mensis, id est calendis, porrigebantur, itemque caricae. Idem prae-
ter alios commemorat MACROBIUS [⁂]); sed mense Martio id factum fuisse, non Ianuario, tradit. Adeoque in genere ad conseruandam secun-
dam valetudinem laurum satis efficacem iudicauit antiquitas. His BO-
DAEVS ASTAPEL [⁂]): *Certe eam ob causam*, addit, *tutelae sacrarunt,*
quod

†) Hist. plant. lib. 3 tom. 1 p. 352.

⁂) Hist. plant. lib. 4 tom. 1 p. 414.

⁂) Pharmacop. med. chymica lib. 4 class. 1 p. 91.

⁂) Pharmacolog. edit. legd.

bat. p. 360.

⁂) Lib. 1 c. 107 p. m. 44.

⁂) Hist. nat. lib. 23 c. 8.

edit. Harduin. tom. 2 p. 320.

⁂) De nat. stirp. lib. 1 p. 183.

⁂) Comment. in Diosc. l. c.

⁂) Pempt. l. c.

⁂) Epit. p. 60.

⁂) Hist. plant. tom. 1 p. 352.

⁂) Hist. plant. tom. 1 p. 415.

⁂) Den-

drogr. p. 227.

⁂) Hist. plant. p. 1689.

⁂) Mat. med. lib. 1 p. 65.

⁂) Γεωπονικῶν lib. 2 c. 3.

⁂) Saturn. lib. 1 c. 12.

⁂) In comment.

ad Theophrast. p. 186.

quod in locis ubicunque vel sata, vel affixa fuerit, incolumitatem praebeat. Qui mox haud aliam ob causam Aesculapii caput laurea olim redimitum fuisse subiungit. IO. LOMEIER ^o) de lauro: Diuini aliquid, ait, in hac arbore latere veteribus persuasum fuit. Credebant illi vim inesse malum auerruncandi; patet ex prouerbio δαφνὴν φορῶν βασιλευσίν, laureum gesto baculum: quomodo loquuntur, qui insidiis appetiti feliciter periculum effugerunt. IDEM alibi: Lauri ramum in morbis grauissimis, inquit, pro foribus suspendebant, Apollinem, mortis fatalis praesidem, cuius ea arbos, deprecaturi. In excitatum forte geoponicorum auctoris locum pariter RVELLIV ^p) inciderat, ubi scriberet: Laurum tradunt secundam valetudinem adferre, proinde folia principibus a populo et caricae prima die Ianuarii mensis donabantur. Quippe cum nec sacer morbus, nec malus genius negotium exhiberet, ubi laurus adfuisset.

Progredior nunc ad lauri pro ratione commemoratarum eximiarum facultatum atque praestantiorum virtutum singularem atque vere polychrestum usum medicum, quem tam quoad simplicia, quam praeparata, atque supra excitata composita officinalia pro ingeni modulo ad antiquorum pariter ac recentiorum medicorum mentem operose explanatum, demum excipere vsus tantopere commendatae arboris oeconomicus. In genere autem ex recentiorum medicorum sententia de simplicium lauri vsu sequentia ab HERMANNO et GODOFREDO conquisita notari merentur momenta. HERM. ^p): Baccae specificae, inquit, praedicantur in colica, paralyti, doloribus et uteri vitiis, in febribus malignis singulare et blandum sudoriferum constituunt, praecipue si camphora addatur. Externe applicatae conveniunt in inflatione ventriculi, paralyti, convulsione, ileo, ischuria, doloribus post partum, colicis doloribus, item in enecandis pediculis, nam odorem non ferunt, in sananda scabie et maculis faciei. Et paullo post: Baccae menses et foetum pellunt hinc sex vel septem baccae in partu difficili deuorantur. IDEM alibi ^r): Folia ed vesparum apumque iectus commendantur, suffitus menses pronocat. Adhiberi possunt in clysteribus et sacculi carminatiuis, ut et fomentis. GEOFFROY ^s): Ad ventriculum roborandum, ait, colicos dolores flatulentos discutiendos foliorum infusum theae ad instar praescribitur, aut puluis ad drachmam unam ingeritur. Eorundem decoctum in enematis ad colicam abigendam utiliter usurpatur. Idem in matronarum infessu et balnea additur et vulvae sor.

C 3

des,

o) De lustrat. vet. gentil. c. 19 p. m 252. conf. c. 24 p. 299.

lib. 1 p. 182.

q) Cynof. mat. med. vol. 1 p. 287 sq.

s) Mat. med. tom. 3 p. 699,

p) Nat. stirp.

r) p. 498.

des, vel praegnant, tuto eluere, uteri ac vesicae vitiis mederi dicitur. Baccae a veteribus aduersus phthisin, orthopnoeam, et omnes circa thoracem defluxiones siue rheumatismos commendantur: nostra aetate ad ventriculi, iecoris, lienis et vesicae affectus usurpantur, lan uenient appetitum excitant; cibi fastidium pellunt, iecoris et lienis obstructions aperunt; urinas cient, menses mouent, et secundinarum expulsionem faciunt. Et mox: Baccae interne ad sedandos dolores utiliter exhibentur. In cataplasmatibus, unguentis vel emplastris apprime conducunt ad dolores mitigandos, tumores resoluendos, partes sufficienti tono destitutas roborandas. Quoniam de reliquo arboris huius, praesertim ex veterum sententia, tam late patet utilitas medica, ut in singulis fere pathologiae capitibus laurum triumphare videas; bonae autem methodi leges ubique postulant ordinem, si fieri potest, naturalem, sin minus, tamen naturali proxima via incedere iubent: hinc ne tumultuaria saltem opera, quae huc spectant momenta, transfudisse videar; peculiarem prius in hac potissimum tractatione eligendam duxi normam, cui subsequentes accommodarem doctrinas. Dumque haec apud me reputo, oportune mihi in manus incidit haud simplici vice laudatum clar. WAGNERI perenni arbori consecratum opusculum, quod, praeter opima, quibus plane superbit, eruditae antiquitatis spolia, etiam ordine mihi quidem sese tantopere commendauit, atque adeo arrisit, ut eandem in disponendis, quibus laurus opem ferre dicitur, morbis, ferme pressio pede sequi viam illico apud animum staterem.

Omnes autem, quibus Apollinis, medicinae statoris, arbor ex veterum et recentiorum persuasione medetur infirmitatibus, commode in quatuor dispesci possunt *classes*: quarum prior comprehendit affectus externum potissimum corporis habitum, praesertim vero machinae humanae corticem seu summam cutim infestantes; altera vero internas aegritudines, vniuersum corpus adfligentes; tertia denique complectitur vitia certis saltem corporis nostri partibus inimica; tandemque vltima sibi vindicat morbos alterutri saltem sexui proprios.

Classem vero primam sequentia respiciunt malorum genera.

CUTIS PRURIGO ET PHTHIRIASIS. Cutis pruriginem succus baccae emendat, et phthiriasin. *Pinn. 1*). Haud pedicularem morbum, verum potius palpebrarum furfuraceam et squamosam scabiem sub voce phthiriasis hic intelligendam esse cl. WAGNER *u*) monuit.

VITI

1) Hist. nat. lib. 23 c. 8 edit. Harduin. tom. 2 p. 320.

u) Libello passim ex-citato p. 150. conf. BLANCARDI lexicon med. edit. nostrae p. 530.

VITILIGINES. Αἱ δαφνίδες ἀλφὰς σμήχασι. *Diosc. x)* i. e. *Baccæ vitiliginis emaculant.*

EPINYCTIDES, LENTIGINES, FURFVRES, VLCERA MANANTIA. Epinyctides ex oleo illitæ (baccæ), et lentigines, et vlcera manantia, et furfures emendant. *Plin. 1).*

Quæ hucusque potissimum de lauri ad cutis vitia propulsanda vsu ex **PLINIO** atque **DIOSCORIDE** in medium prolata sunt; ea paucis subinde saltem mutatis voculis denuo memorie prodiderunt **RVELLIVS** z), **MATTHIOLVS** a), **DODONAEVS** b), **DALECHAMPIVS** c), **CAMERARIVS** d), **IO. BAVHINVS** e), **IONSTONVS** f), **RAIVS** g), alii. **SCHROEDERVS** h): *Oleum lauri stillatitium*, inquit, *delet impetigines, lentigines et quascunque faciei maculas: denique ichthiosis capitis vlceribus medetur, phthiriasin et tineas curat.* Omnia hæc totidem fere verbis apud **BOERHAAVIUM** i) leguntur inuenta. **BARTHOL. ZORNIVS** k), in cuius modo excitatam Botanologiam medicam apposite profecto ab ill. de **HALLER** l) pridem latum quadrat iudicium, dum: *Non alibi copiosior*, inquit, *exstat virium compilatio, ex ipsa mole et numero citationum fere inutilis.* **ZORNIVS**, inquam, præter **RVELLIVM** plures hoc loco constipauit medicos præficos quam botanicos: adeo autem procul omni dubio bonus iste vir suis quondam intentus erat compilationibus, vt subinde palmarum ramos a ramis lauri apud prouide satis discernere potuerit. Quum enim m) paullo ante de triumphatorum apud Romanos lauri ramis egisset; mox subiungit: *Hinc ortum palmarum festum*, cetera.

VENENATI ANIMALIVM ICTVS. ὠφελᾷ δὲ λάα καὶ καταπλαθέντα (τὰ φύλλα), σφηνῶν καὶ μελιττῶν πληγὰς. *Diosc. n)* i. e. *opritulantur autem illita quoque a tinea (folia) vesparum apiumque ictibus.* Et paullo post: *πίνοντα δὲ σὺν οἴνῳ (αἱ δαφνίδες) πρὸς σκορπιολήκτους* i. e. *bibuntur autem cum vino (baccæ) contra scorpionum ictus.* **NICANDER** o) de tenuifoliae lauri baccis, quas ad venenatos ictus commendat, ita canit:

Μη δὲ συγὲ ἀβροτοῦν ἐπιλῖθο, μὴ δὲ τι δαφνὴς
καρπὸν ἀραιότερης.

Neque oblinijcere abrotano, nec fructus lauri tenuifoliae. Perunctos succo baccarum cum vino vetere et rosaceo fugiunt venenata omnia. Prodest contra ictus et potus, maxime autem eius laurus, quæ tenuiora habet folia. Baccæ cum vino serpentibus, et scorpionibus, et araneis resistunt. Quidam aduersus scorpionum ictus, decem baccas dare iubent potui. *Plin. p).* Illita (folia) vesparum, crabronumque et apium, irem serpentium venenis resistunt, maxime sepi, dipsadis, et viperæ. Aduersus scorpiones quaternæ (baccæ) ex vino bibuntur. *Idem q).*

In his vero artis nostræ principum scholis probe inutritis medicis, præsertim autem botanicis, has pariter indagare licuit lauri virtutes; atque hinc potissimum alexipharmacus Apollini consecratae arboris in medicinam promanauit vsus: quapropter vt alibi passim, ita etiam h. l. qui iam pridem *Dioscoridi* atque *Plinio* cogniti fuere, eos, inquam, denuo saltem plantarum diuulgarunt scriptisque recentioribus subinde cele-

x) Lib. i c. 107 p. m. 45.

y) Loc. cit.

z) De nat. stirp. p. 184

a) Comment in Diosc. p. m. 97.

b) Pempt. 850.

c) Hist. plant.

tom. i p. 352.

d) Epit. 60.

e) Hist. plant. tom. i p. 413.

f) Dendrogr. 227.

g) Hist. plant. tom. 2 p. 1689.

h) Pharmacop.

med. chym. lib. 4 cl. i p. 91.

i) Hist. plant. p. 167.

k) Botanol.

med. 284.

l) In indice nominum scriptorum enumerationi stirp. Heluet.

præmissio p. 26.

m) Lib. cit. p. 382.

n) Loc. cit.

o) In

theriacis p. 38.

p) Lib. cit. p. 321.

q) p. m. 320.

celebrarunt vsus. De sententiae autem huius veritate subdubitantes evoluant saltem atque conferant MATTH. r), DOD. s), DALECH. p), CAMER. u), IO. BAVH. x), IONST. y), RAI. z), HERM. a), DALAEVM b), atque BOERHAAVIVM c) cum supra his pagellis insertis Diofcoridis atque Plinii monumentis, atque ita non nisi stolidos calculum nobis denegaturos esse audacter profiteor.

INFLAMMATIONES. δύναται δὲ καὶ πᾶσαν φλεγμονὴν πράναι σὺν ἀλφίτῳ καὶ ἄστῳ καταπλάσσειν. Diof. d) *Omne inflammationem (virentia folia) cum pane potentiae illita demulcere valent.* Quapropter RVELL. e): *Lauri folium*, inquit, inflammationes omnes cum pane et potentia mitigat. Haec pariter scriptis suis mandarunt MATTH. f), DALECH. g), IO. BAVH. h), alii. SCHROEDERVS i): *Extrinsecus*, inquit, *folia molliunt tumores*; quae pariter DALAEVS k) habet. BOERHAAVIVS l) autem: *Baccae*, inquit, *attenuant, resolvunt, incidunt, emolliunt tumores.*

FATIGATIO ET PERFRICTIO. In fatigatione aut perfrictione succo eo (baccarum lauri) perungi, nitro adiecto prodest. *Plin. m).* Oleum ex delphica ad perfrictiones disentiendas. *Idem n).* Conf. RVELL. o), DALECH. p), IO. BAVH. q) RAIVS r), alii.

GANGRAENA. Baccae illinuntur gangraenis cum melle. *Plin. s).* Hic pariter et quidem locis modo allegatis consulendi sunt RVELL. DALECH. IO. BAVH. RAIVS.

AFFECTVS NERVORVM. Oleum ex delphica ad nervos laxandos utile est. *Plin. t).* Hinc procul dubio RVELL. u) *Oleum e delphica*, inquit, *ad discutienda nervorum vitia utile est.* IONST. x) autem: *Elicitur e baccis*, ait, *oleum singulari in nervorum resolutione experimento.* SIM. PAVLLI y): *Oleum medetur partibus paralyti laborantibus.* SCHROED. z): *Vsus praecipuus baccarum in affectibus nervorum, paralyti*, reliqua. Haec iisdem plane verbis DALAEVS a) denuo inculcat. BOERH. b): *Baccae*, inter alia inquit, *conducunt in paralyti, affectibus nervorum*, caetera.

SCABIES. DODON. c): *Oleum expressum aut decoctione ex baccis elicatum*, inquit, *scabiem atque similes cutis foeditates cito curat.* SIM. PAVLLI d): *Oleum partibus scabie laborantibus oppido conducibile.* Idem autem, qui alijubi ill. HALLE-RO hilaris et garrulus senex audit, olei laurini cum mercurio vivo remissi usum externum reprobat. BOERH. e) *Baccae conducunt in curanda scabie.*

PEDICVLI. IONST. f): *Oleum e baccis*, inquit, *pediculos et lendes necat.* BOERH. g): *Baccae conducunt in enecandis pediculis, nam odorem ferre non possunt.* Vbi autem denuo saepius excitatam hanc BOERHAAVII plantarum historiam avidis per- uoluo manibus, simul aequilimini, in eundem hunc codicem quondam ab ill. HAL- LERO lati recordor iudicii. Ita autem de isto opere BOERHAAVIANO

HAL.

r) Comment. in Diof. p. m. 97.	s) Pempt. p. 850.	r) Hist. plant. tom. I p. 352.	u) Epit. p. 60.	x) Hist. plant. tom. I p. 412 seq.
y) Dendrogr p. 227. 229.	z) Hist. plant. tom. 2 p. 168 sq.	a) Cynof. mat. med tom. I p. 498.	b) Pharmacol. edit. lugdb. p. 360.	c) Hist. plant. p. 166.
g) Loc. cit.	h) Loc. cit.	i) Pharmacop. lib. 4 cl. I p. 91.	k) Loc. cit.	l) Loc. cit.
m) Hist. nat. l. c.	n) Ibid.	o) Lib. cit. p. 184.	p) Loc. cit.	q) Loc. cit.
r) Lib. cit. p. 1689.	s) Loc. cit.	t) Hist. nat. lib. 23 c. 8 edit. Hard. tom. 2 p. 321.	u) Nat. stirp. p. 184.	x) Dendrogr p. 227.
y) Quadripart. bot. edit. noniff. p. 84.	z) Lib. et loc. cit.	a) Loc. cit.	b) Loc. cit.	c) Loc. cit.
d) Loc. cit.	e) Loc. cit.	f) Loc. cit.	g) Loc. cit.	

HALLERVS *b)* sentit: Codicem satis verbum, sed mendosissimum, praelectionum PRAECEPTORIS, in horto inter demonstrandum exceptorum, nactus auarus bibliopola, adeo turpem edidit, ut iustissima indignatione mouer, quoties TANTI VIRI nomen tot faedis erroribus praepositum video. Interim latent in turpissima confusione distissimi characteres, et magna vis obseruationum praecarum, quae facile ne mouebunt, ut ex meo codice hunc olim edam emendatum. Optamus autem illustri huic viro, cuius tot tantisque nunquam profecto interituri monumentis longe celeberrimum nomen dudum immortalitati consecratum nouimus, otium, quo immaturum hunc, atque variis naevis deformem magni BOERHAAVII foetum non saltem pristinae puritati, atque nitori restituendo, verum etiam subinde ex ditissimis propriis variarum doctrinarum thesauris augendo insigniterque locupletando, hoc quoque modo vniuersam medicam, praesertim autem botanicam sibi maiorem in modum deuincire possit reimpulicam.

Classis altera tria saltem in hanc scenam producit, ast multo grauiora vniuersaeque corporis humani machinae haud raro interitum minitancia, morborum genera.

FEBRIS. Baccae orthopnoeam sanant binae, detracto cortice in vino potae. Si et febris sit, ex aqua, aut ecligmate ex aqua muisa, aut ex passio decoctae. *Plin. i).* Oleum ex delphica ad febres frigidas vtile est. *Idem. RVELI. k)* vltimum hunc *Plinii* locum, (O. BAVH. l) autem vtrumque repetit. Eandem pariter febrifugam lauri foliis inesse virtutem ex qualitatibus equidem baccas inter atque folia conuenientia satis oppido clare apparet; polychrestum vero, immo, ut nobis saltem singularis amicus noster, experientissimus vtriusque medicinae doctor, IO. CHRISTOPH. TEVBELER, haud simplici vice persuasit, panchrestum in singulis febribus intermittentibus, ne quartana quidem excepta, lauri folia suppeditant vsum. Enimvero Bruzelis, eodem plane tempore, quo ibidem sub finem funestissimi superioris belli ex Gallia redux modo laudatus medicus commorabatur, pro famosissimo antifebrili arcano venditabatur pharmacum quoddam puluerulentum, quod praesentaneam semper tulisse opem dicitur, quodque, sit fides penes auctorem, sequentem in modum paratum febribus intermittentibus laborantibus ita propinatur. Virentia lauri folia ollae superne luto conglutinatae immittuntur, atque in plinthio exsiccata in puluerem rediguntur; huius autem pulueris exacto quinto vel septimo paroxysmo aliquot ante nouum febris accessum horis drachma dimidia vel vna in menstruo vinoso, aut, forte saltem in robustioribus atque summe serosis subiectis, spirituoso porrigitur: aeger vero assiduo hoc medicamine per viginti et quatuor horarum spacium in lecto prope obiectus sese contineat.

PESTILENTIA. Laurus delphicae folia trita olfactaque-subinde, pestilentiae contagia prohibent: tanto magis si et vrantur. *Plin. m).* Praeclare profecto hanc *Plinii* sententiam *Herodianus* illustrat, vbi Commodum imperatorem in maxima peste, ex medicorum consilio, laurea um ad loca lauris abundantia secessisse commemorat. Mox nunc h. l. excitatum *Herodiani* locum subiungere; nam *gratius ex ipso fonte bibuntur aquae*. Ast pro saeculi huius more raro immo rarissime, de quo pariter et pridem conquisiti sunt et adhucdum conqueruntur strenui politoris doctrinae atque ad humanitatem spectantium disciplinarum vindices, leguntur graeca, atque

b) Nomina auct. Enum. stirp. Helu. praemiss. p. 28.

tom edit. Hard. 2 p. 320 seq.

m) Loc. cit.

k) Loc. cit.

i) Hist. nat. lib. 23 c. 8

l) Lib. cit. p. 413 seq.

que ita sensim sensimque in peius ruit studium linguarum, quibus tamen neglectis nullus, quidquid nouatores dicant, certe ad solidioris doctrinae, ex veterum monumentis hauriendae, patet adiutus. Sed earundem rerum fames erit, quarum nos hodie premunt fastidia! Ita autem POLITIANO interprete Herodianusⁿ⁾ loquitur: *Per idem tempus accidit, ut ingens Italiam quidem uniuersam pestilentia occuparet: sed in ciuitatem Romanam uehementius tamen saeuiret, utpote quae et per se populo abundaret, et aduenas toto orbe confluentes exciperet. Quare magna iumentorum atque hominum strages est consecuta. Tum Commodus (ita scilicet quidam medicinae periti persuaserant) Laurentum secessit, quod frigidior ea regio sit, siluisque a lauru multis opaca: a quo etiam regioni inditum nomen. Valere enim plurimum aiebant, ad aeris euitandam contagienem, cum odores laurorum, tum ipsarum amoenitates umbrarum. Quod meatus sensuum: ut quidam dicunt, odoribus illis occupati neque admittunt aera tabificum, et si maxime admiserint, tamen eum maiore quasi vi longe superari. Supra ex Plinio inserta RVELL. o), IO. BAVH. p), atque RAIVS g) denuo memorant, quorum hic: *Herbae enim perpetuo virentes, addit, autoribus Helmontianis sunt pestis alexiteria, corruptioni resistunt, seque defendunt contra aestum et frigus, unde nobis plane signauit DEVS, illas plantas perennes semper esse ad manum pro quotidiano usu generis humani, continent enim in se balsamum, omnis corruptionis propugnatorem. SIM. PAVLLI r): Tam folia quam baccae, inquit, ad praeseruatiorem pestis commendantur.**

PHTHISIS. Αἱ δὲ δαΰνιδες Σεκουαντικώτερας τῶν φύλλων ἐστὶ ποῖσιν ἂν ἐνδεχομένηαι λαῶν σὺν μέλιτι ἢ γλυκὴ πρὸς Φθίσιν. Diosc. s), quae, RVELLIO interprete: *Lauri baccae magis quam folia calesciunt: ergo in elegmat irritae cum melle vel passo profunt tibi. Plinius t) vero iisdem, quae supra ad tit. Febris primo collocauimus loco, mox subiungit: Profunt et Phthisicis eodem modo. RVELL. u): Baccae cum melle vel passo tabescentibus profunt. Consuli h.l. merentur DODON. x), DALECH. y), IO. BAVH. z), RAIVS a), alii.*

Classis tertia certis tantum corporis humani partibus infesta complectitur, quibus laurus mederi dicitur, vitia.

CEPHALAGIA. Folia lauri cum rosaceo trita capitis dolores, aut cum irino (subintellige oleo) corrigunt. *Plin. b)*. Quidam iubent in capitis dolore impari numero baccas cum oleo conterere et calefacere. *Idem c)*. *Marcellus Empir. d)*: Ad capitis dolorem folia lauri, vel baccas, vel florem terere oportet cum aceto, et irinum oleum illis admiscere: atque ita caput naresque perungere. *RVELL. e)*: *Folia, quae tenera sunt, trita capitis doloribus cum irino auxiliantur. DALECH. f)* atque *IO. BAVH. g)* utrumque Plinii locum suis pariter pridem inseruerunt voluminibus, quorum vero posterior addit: *Non temere, existimamus utendum foliis lauri in inflammationibus oculorum et testium, nec etiam in capitis doloribus, quicquid dicat Plinius. Quod tamen doctioribus considerandum relinquimus. IONSTONVS h)* nihiloscius, ni fallor, ex AMATI LVISIT. comment. ad Dioscoridem: *Baccae in doloribus capitis, inquit, cum pyris blueftribus confusae fronti et temporibus imponantur.*

INFLAMMATIO OCVLORVM. Folia lauri cum polenta, quae tenera sunt trita, ad inflammationes oculorum profunt. *Plin. i)*. *RVELL k)*: *Folia, ait, quae*

n) Lib. I c. 12.

r) Libr. cit. p. 83.

x) Pempt. p. 850.

lib. 4 p. 413.

d) c. 1 p. 34.

b) Lib. cit. p. 219.

o) Loc. cit.

s) Lib. I c. 107 p. 45.

y) Hist. plant. lib. 3 p. 352.

a) Hist. plant. lib. 30 p. 1689.

e) Lib. cit. p. 183.

i) Lib. cit. p. 320.

p) Loc. cit.

t) Loc. cit.

u) Loc. cit.

z) Hist. plant. tom. I

b) Loc. cit.

k) Lib. cit. p. 183.

g) Loc. cit.

h) Loc. cit.

c) Ibid.

f) Lib. cit. p. 413 seq.

quae tenera sunt trita collectionibus oculorum cum ruta auxiliantur. DALECH. l) ex codice manuscripto in allato Plinii loco legit inflationes. IO. BAVH. m) insuper: Nec displicet, addit, Ruellium legere pro inflammationibus, collectiones. Sed magis nobis probatur, (forte ex Dalechampii codice misto) si legamus inflationes, quibus folia conferre posse neutiquam dubitamus. Huc pariter spectat praecedenti affectui subiuncta huiusdem egregii botanici observatio,

AVRIVM DOLORES, AUDITVS GRAVITAS. Το δὲ πῖσμα αὐτῶν (δαφνιδῶν) ὡταλγίας καὶ δυσηκοίας βοηθεῖ, σὺν εἰνυ πικρῇ καὶ ῥοδίνῃ ἐγγεχόμενον. Diosc. n). h. e. expressus ex eis (baccis) succus, doloribus, gravitati et incertis aurium sonis cum vetere vino et rosaceo vtiliter instillatur. Aurium dolori et gravitati instillatur (succus baccarum) cum vino vetere et rosaceo. Plin. o). Oleum ex delphica vtile est ad aurium dolorem, in mali punici cortice tepescit. Idem. Haec fere omnia locis passim excitatis chartis suis probe inscripserunt RVELL. MATTH. CAMER. DALECH. IO. BAVH. RAIVS, alii. Insuper autem MATTH. p): Lauri tenerimae summitates, addit, una cum nardo in vino feruescunt, aurium gravitatem, et sonos curant, si decocti calentis vaporem, per insundibulum in aures intromittant affecti. Haec forte pariter legerat IONST. q), ubi scriberet: Summitatum (foliorum), in aurium gravitate et sonis, si cum nardo in vino decoquantur, et vapor excipiat. DODON. r) generatim: Oleum, ait, humores circa dolentem locum digerit et discutit. BOERH. s): Oleum auribus inditum dolores compescit et auditum confortat. Quod pariter SCHROEDERVS z) iam pridem iisdem verbis inculcauit.

ORIS VLCERA. Ad oris ulcera baccae ex oleo illitae vtilis sunt. Plin. u). Pliniana haec IO. BAVH. v) atque RAI. x) lectoribus suis saltem iterum propinant.

VVVLAE RELAXATIO. Quidam iubent in remedio vuae iacentis quadrantem pondo baccarum foliorumque, decoqui in aquae sextariis tribus ad tertias, eandem calidam gargarizare. Plin. y). Idem paullo post: Folia decocta ad tertias partes aquae, vuam cohibent gargarizatione. Conferri h. l. merentur RVELL. DALECH. IO. BAVH. et RAIVS locis passim allegatis. MATTH. z): Restituunt baccae, inquit, prolapsam columellam si cum aequali pondere cumin, hyssopi, origani et euphorbii melle excipiantur, et summo capiti calidae applicentur.

ODONTALGIA. SCHROED. a): Folia odontalgiam mitigant gargarizando. Quae DALAEVS et BOERHAAVIUS locis passim excitatis iisdem plane verbis denuo lectoribus suis offerunt.

ORTHOPNOEA. Αἱ δαφνίδες ποιῶσιν ἐκλεγχόμεναι λῆαι σὺν μέλιτι ἢ γλυκῇ πρὸς ὀρθοπνοίαν. Diosc. b) h. e. Lauri baccae in eclegmate tritae cum melle vel passo profunt orthopnoeae. Orthopnoeam sanant binae (baccae), detracto cortice in vino potae. Plin. c). Idem paullo ante: Folia tenera profunt suspensiis trita cum melle. RVELL. d): Folia quae tenera sunt suspensiis cum melle trita commendantur. Hic pariter conferendi sunt DODON. DALECH. IO. BAVH. RAIVS locis plus simpliciter vice allegatis.

THORACIS RHEVMATISMVS. Dioscorides loco orthopnoeae subiuncto addit: καὶ τὰς περὶ θώρακα ρευματισμούς. et thoracis rheumatismis. Baccae ex aqua mulsae aut ex passo decoctae profunt omnibus thoracis rheumatismis. Nani et conco-

D 2

quunt

l) Hist. plant. lic. 3 p. 352.

m) Hist. pl. tom. 1 lib. 4 p. 413 seq.

n) Lib. 1

c. 107.

o) Loc. cit.

p) Edit. C. B. p. 126.

q) Lib. cit. p. 229.

r) Loc. cit.

s) Hist. plant. p. 167.

t) Pharmacop. lib. 4 cl. 1 p. 91.

u) Loc. passim cit.

v) Loc. cit.

x) Loc. supra cit.

y) Hist.

nat lib. 23 c. 8 p. 321.

z) Edit. C. B. loc. cit.

a) Loc. cit.

b) Loc.

supra cit.

c) Loc. sparsim cit.

d) Nat. stirp. lib. 1 p. 183.

quantum pituitam et extrahunt. *Plin. e*). Veramque hanc pariter patrum medicorum sententiam mutatis saltem subinde quibusdam voculis denuo deponunt RVELL. MATTH. DODON. DALECH. CAMERAR. IO. BAVH. RAIVS, alii

TVSSIS VETVS. Folia lauri commanducata atque deuorata per triduum terna, liberant a tussi. *Plin. f*). Tullim veterem sanant binae lauri baccae) derra-cto cortice in vino potae. *Idem ibid*. Hoc quoque loco conferri possunt praefertim RVELL. DALECH. IO. BAVH. atque RAIVS, ille quidem in saepius laudato de natura stirpium opere, hi vero in amplissimis suis multoties excitatis plantarum hi-istoriis.

IECINOROSI. Ὁ δὲ φλοιὸς τῆς εἰζῆς αὐτῶν ἡπατικές ὠφέλει, τριβοῖλα πλη-
θος σὺν οἷῳ ἐνδίδει πινόμενος. *Diosc. loc. cit. i. e.* Cortex radicis hepaticis prodest, trium obolorum pondere in vino odorato potus. Ipsa radix iecinori prodest, tribus obolis in vino odorato pota. *Plin. loc. cit.* Paulo post *idem*: Baccae ex oleo et aceto illinuntur et lienis et iecinori. *Galen. g*): Radicis cortex minus quidem acris est et cali-
dus, plus tamen amarus, habetque etiam adstrictionis non nihil. Quamobrem et calculos confringit, et iecinori prodest, bibitur ex vino fragrans trium obolorum pondere. DO-
DON. h): Nostra aetas, inter alia inquit, baccis ad iecinoris, lienis, ac vesicae af-
fectus vititur. Et paulo post: Iecinoris ac lienis obstructions aperiunt. Atque haec omnia potissimum ex antiquorum medicorum monumentis eruta iterum iterumque saltem denuo recitant RVELL. MATTH. DALECH. IO. BAVH. RAIVS, alii.

LATERIS DOLORES. Oleum ex delpica ad cerata acopunque, nervos laxandos, lateris dolores vtile est. *Plin. i*). Conferri h. l. possunt RVELL, IO. BAVH alique, qui *Plinii* insistent vestigiis plantarum descriptors.

LIENIS AFFECTVS. In hunc pariter locum apprime quadrant fere omnia supra ad iecinoris affectus ex antiquorum pariter ac recentiorum peni depromta.

COLICA. IONST. k) Elicitur ex baccis, inquit, oleum, singulari in neruo-
rum resolutione, frigidi morbis, flatulencia, caet. experimento. Et paulo post: Vires egregiae baccarum in colica, si in nodulo in vino macerentur, hoc ebibatur. SCHROED. l): Baccarum praecipuus usus in colica, reliqua. SIM. PAVLLI m): Lauri foliis ad colicam abigendam in clysteribus utimur, vel horum loco electuario de bac-
cis lauri Rhafis, a cuius usu emplastrum de baccis lauri ventri imponi potest. Huc for-
te spectant illa *Plinii n*): Folia decocta ad tertias partes aquae potu alui dolores, in-
testinorumque mitigant. RVELL. libro et loco passim allegatis: Folia, inquit, ad
ternas aquae partes decocta alui dolores intestinorumque finiunt. BOERH. lib. et loc.
passim cit. Baccae conducunt in colica. Et paulo post: Oleum laurinum conuenit in
colica flatulenta. LINN. o): Usus colicae lochialis.

VESICAE VITIA. Το ἀφέψημα αὐτῶν (δάφνης λεπτοφ. καὶ πλατυτέγος)
αἰς ἐγκυδίσματα τὰ περὶ κύστιν ἀρμόζει. *Diosc. loc. cit. h. e.* Decoctum earum (lauri
latifoliae et tenuifoliae) in muliebres infusus additum vesicae vitii conuenit. Decoc-
tum ex his (puta lauri foliis, baccis et cortice) maxime e foliis prodesse vesicis con-
uenit. *Plin. p*). Hinc CAMERAR. q): Opirulantur foris omnes lauri partes vulvae et
vesicae vitiiis. DODON. DALECH. IO. BAVH., RAIVS, alii, etiam h. l. vt
alibi passim *Dioscoridis* saltem atque *Plinii* lectorum oculis iterum iterumque subiiciunt
monumenta. GODOFREDVS r): Foliorum decoctum, inquit, in matronatum in-
fusus et balnea additur, uteri et vesicae vitiiis mederi dicitur.

VRI-

- e) Loc. cit. f) Loc. passim allegato. g) De simp. med. facult. lib. 6 c. 101.
h) Penpt. p. 850. i) Hist. nat. lib. 23 c. 8. k) Dendrogr. p. 227. 229.
l) Pharmacop. lib. 4. cl. p. 91. m) Quarip. bot p. m. 83. n) Lib. et loc. cit.
o) Mat. med. lib. 1 p. 65. p) Hist. nat. lib. 23 c. 8 edit. Hard. tom. 2 p. 32e.
q) Epit. p. 60. r) Mat. med. tom. 3 p. 699.

VRINAE DIFFICVLITAS. MATTH. s): *Lauri baccae cum triticeo fure, imperi bacis et alio conritae, et vino subinde super calenti tegula adpersae pubique adnotae, urinam suppressam prouocant.* DODON. praeter ea, quae supra ieci, norosis fuisse: *Baccae*, inter alia inquit, *urinas ciunt.* SCHROED. t): *Vjus praecipuus baccarum in mensibus et urinis ciendis.* Eadem saltem denuo proloquitur DA-LAEVS u). HERM. x): *Baccae externe applicatae conueniunt in ichuria.* Haec iisdem verbis leguntur apud BOERH. γ).

LITHONTRIPTICVS VSVS. 'Ο Φλοιός τῆς γίγης λίθας θρίπτει. *Diosc. z).* i. e. *Cortex radice calculos rumpit.* Ipsa radix calculos rumpit. *Plin a).* Conferri h. l. meretur Galeni locus, qui iam supra iecinorosis ex lauri cortice medellam propinavit. RVELL. MATTH. atque CAMERAR. locis passim allegatis *Dioscoridis* saltem vestigiis inhaerent; DALECH. vero IO. BAVH. atque RAVS et *Dioscoridem* et *Plinium* et *Galenum* excitant. Dum vero h. l. lithontripticarum lauri virtutum mentionem iniicimus, simul nobis succurrit non solummodo olim fuisse verum etiam hodie superesse in artis, cui litamus, opere alioquin exercitissimos atque longo rerum ad medicinam pertinentium vsu satis comprobatos viros valdopere de omni lithontriptica medicamentorum virtute dubitantes: immo, quod magis mire- ris, quidam vbi dari huiusmodi medicamenta in vesica calculum comminuentia perti- nacissime negant, mox non saltem vnice crudeles suas chirurgicas summopere com- mandant operationes; verum etiam cordatos atque de re medica immortaliter meri- tos viros contrariam sententiam, rationis crebriorisque experientiae argumentis, vno verbo vtroque, cui scientiam nostram superstructam nouimus fundamento, stabilire conantes, continuo conuictis heroice proscindunt, atque ita ex mente *Hippocratis* aut malignae naturae, aut ignorantiae euidentissima manifestant documenta. Qui si in chemicorum potissimum scholis saponum penitus rimati naturam atque indolem, simulque eorundem singularem experti essent in calculosis efficaciam, haud ita pridem *Magdeburgi* nouo eoque sane egregio documento comprobata; non amplius certe in tanta scientiarum luce caecutirent, in quos apte quadrare videntur, quae alicubi vir summus, SPANHEMIVS, rei numariae osoribus suggerit, dum: *Instita est huma- nis ingeniis, inquit, consueudo, dicam, an labes, ut quae ignorant, contemptu strenue ulciscantur; et ea solum apud eos commendationem habeant, ad quae vulgo illos, aut vitae institutum, aut naturae propensio reuocauit.* Quoties autem tales vel his saltem similes, celebrium, atque post funera pariter aeterna laude dignissimorum virorum vr- nae successentes, immortalibusque eorum meritis perperam obscurationem minitantes confidero, toties simul non sine luctu memoranda animo obuersatur illustris quondam Halensium Celsi atque Ciceronis, IO. HENRICI SCHVLZII, memoria, cuius ruinis superstructa quosdam propediem palam magnifice exornanda adhucdum in ani- mo voluere tropaea dicitur. Sed desistant, suadeo, spurio suo genio nimium indul- gentes, ni tranquillis SCHVLZII nostri manibus bellum indicendo, atque ita simul aequos rerum arbitros laceffendo publicam, eamque pro rei necessitate satis grauem experiri velint censuram; interim autem sequentem, similibus quondam *ὑπερμαρτυρίας* propositam, probe perpendant sententiam: *Haec est sciorum et malefactorum natu- ra, qua solent melioribus obtectare magis, quam laude dignum quicquam praestare: hac ratione potius suam prodentes inuidiam et malevolentiam, quam ut virorum bonorum et bene meritorum famam obscurare possint.*

LUMBRICI. In tractatu Talmudico, *Gittin b)* legitur: לברצא אנפא דחמרא לברצא דמרא i. e. *Lumbrico (expellendo) inseruit quartale (sive quartarium) vini*
D 3 cum

γ) Comment. in Diosc. edit. C. B. p. 126.

z) Loc. cit.

u) Pharmac. loco

supra cit.

x) Cynof. mat. med. tom. 1 p. 287.

γ) Hist. plant.

tom. 1 p. 166.

z) Lib. 1 c. 107. p. m. 45.

a) Loc. cit.

b) Fol. 69. 2.

cum foliis lauri. MATTH. c): Tenerrimae lauri cimae, una cum calamintha, et sale contritae, ex tepida aqua sumptae, aluum concitant, tituitamque, et lumbricos celerrime eiciunt. Quam MATTH. sententiam suis pariter voluminibus inferuerunt DALECH. d), IO. BAVH. e), alii. IONST. f): Oleum, quod ex baccis fit, egregie contra vermes et pediculos agit.

Classis denique quarta agit de vitiis partium alterutri, potissimum autem sequiori, sexui propriarum, quibus medendi scopo haud raro adhibetur laurus.

UTERI VITIA. Τὸ ἀφεισημα αὐτῶν ἐς ἐγκαθίσματα τὰ περὶ μήτραν ἀγούζα Diof. g). Haec ita interpretatur RVELL. Decoctum earum (lauri latifoliae et tenuifoliae) in muliebres infessus additum, vulvae vitiis conuenit. Decoctum ex his (puta lauri foliis, cortice, baccis), maxime e foliis, prodesse vului conuenit. Plin. h). Vtramque modo insertam sententiam RVELL. DODON. DALECH. IO. BAVH. RAIUS, alii, iisdem denuo recitant verbis. SIM PAVLLI loc. saepius excitat: Lauri folia ad ditiorum matronarum balnea etiam usurpantur, et ad corrigenda uteri vitia, sterilitatemque abigendam a medicis imperantur. Huc pariter spectant loca supra vesicae vitiis ex CAMER. et GODOFREDO subiuncta.

MENSES. Profunt (folia lauri) mensibus feminarum cum oleo cocta. Plin. i). Baccae menses trahunt appositae tritae, vel potae. Idem ibid. RVELL. DALECH. IO. BAVH. IONST. alii, etiam h. l. nil nisi a Plinio accepta lectoribus suis denuo offerunt monumenta. SCHROED. loco alibi passim excitat: Extrinsecus folia promouent menses in suffiu ac balneo. HERM. k): Foliorum suffusio menses prouocat. IDEM l): Baccae specificae praedicantur in uteri vitiis. Et paullo post: Baccae menses pellunt. BOERH. m): Baccae conducunt in mensibus obstructis prouocandis.

PARTVS DIFFICILIS. Sunt qui celeritatis partus multum conferre putent radicem, acetabuli mensura, in aqua potam: efficacius recentem quam aridam. Plin. n). Haec forte Plinius ex Hippocrate didicit, qui radice corticem partus celeritatis plurimum conferre nos edocet. MATTH. o): Septem lauri baccae, a praegnantibus propediem parituris, cum se dormitum recipiunt, deuoratae felicem facilemque partum praestant. RVELL. p) folius Plinii, DALECH. q) vero, et IO. BAVH. r) simul MATTHIOLI sententiam excitant. IONST. s) ex Hippocratis, nisi me omnia fallunt, monimentis haec habet: Cortices radices lauri ad partum facilitandum. SIM. PAVLLI t): Baccas parturientibus tenuioris sortis sex vel septem, ut foetum citra molestiam accelerent, Matthiolus deuorandas concedit. HERM. u): Baccae externe applicatae conueniunt in doloribus post partum. Et paullo post: Baccae foetum pellunt, hinc sex vel septem in partu difficili deuorantur. Priorem HERMANNI locum magnus BOERHAAVIUS x), vel saltem impurus codicis Boerhaauiani editor, ad verbum repetit.

SECUNDINAE. DODON. y): Baccae menses mouent; urinas ciunt, et ad secundinarum expulsionem faciunt. Eadem iisdem verbis IO. BAVH. z) commemorat.

TE

- e) Comment. in Diof. edit. C. B. 126. d) Hist. plant. lib. 3. p. 352. e) Hist. plant. lib. 4. p. 414. f) Dendrogr. p. 229. g) Lib. 1 c. 107 p. m. 44 sq.
 h) Loc. cit. i) Loc. cit. k) Cynof. mat. med. tom. 1 p. 498.
 l) p. 287 et 289. m) Hist. plant. tom. 1 p. 166. n) Hist. nat. lib. 23 c. 8 p. m. 321. o) Comment. in Diof. edit. C. B. p. 126.
 p) Nat. stirp. lib. 1 p. 184. q) Hist. plant. lib. 3 p. 352. r) Hist. plant. lib. 4 p. 414. s) Dendrogr. p. 229. t) Quadrip. bot. p. m. 83.
 u) Lib. cit. x) Lib. et loc. cit. y) Pempt. p. 850. z) Lib. cit. p. 413.

TESTIVM INFLAMMATIO. Folia cum polenta, quae tenera sunt, trita, ad inflammationes oculorum: cum ruta, testium profunt. *Plin. a).* **RVELL. b)** autem: *Folia, inquit, quae tenera sunt trita collectionibus oculorum cum ruta, testium cum rosaceo, auxiliantur. IDEM paullo ante: Viride folium inflammationes omnes cum pane et polenta mitigat. DALECH. et RAIVS modo insertum Plinii locum pariter denuo lectorum suorum oculis subiiciunt; IO. BAVH. vero plinianis istis, ut iam supra monuimus, non remere in oculorum et testium inflammationibus, aut etiam in capitis doloribus lauri foliis vtendum esse addit; quam RAIVS quoque operi suo inseruit obseruationem.*

Atque haec, potissimum quod ad *lauri simplicium usum medicum* attinet, ex veterum pariter ac recentiorum monumentis eruta sufficiant. His itaque feliciter expeditis nunc ad indagandas quoque ex lauro *praeparatorum* atque quorundam *officinalium*, quae quidem lauri simplicia aut praeparata ingrediuntur, *compositorum utilitates* me mox accingerem, nisi *animalia* quaedam, *lauro*, ut perhibent, *sibi medentia* hunc praesertim sibi exposcerent locum; quem iis, quamvis bruta sint, haud denegabimus: praesertim quum animantia medicaminum loco herbis vtentia saepe hominum doctores fuisse dicantur; qua de re consuli meretur *EMANUEL KÖNIG c)*. Quemadmodum autem inprimis lucidissimum botanicorum sidus, celeb. *LINNAEVS d)*, probe obseruauit *venenatas* quasdam, animalibus nocuas, ab iisdem intactas relinqui plantas; ita pariter iam antiquiores bruta medicaminum loco certis subinde ad debellandas aegritudines suas uti plantis varii pridem annotarunt auctores. Praeter haec plura lectu certe dignissima de animalibus tam in *LINNAEI* dedicatione ad *Hortum Cliffortianum*, quam in dissertatione, *Curiositas naturalis* inscripta, quae in eiusdem magni nominis botanici *Amoenitatibus academicis* vltimum adepta est locum, occurrunt momenta.

Sed redeamus ad *laurum animalibus* quibusdam cognitum sibi *quae vindicatum usum*. Palumbes, gracculi, merulae, perdices, lauri folio annum fastidium purgant *Plin. e)*. *Idem paullo post: Coruus occiso chamaeleone, qui etiam victori nocet, lauro infectum virus extinguit. RVELL. f)* priorem saltem *Pinii* iisdem verbis recenset iterum sententiam. *BOD. A STAPEL g)* autem: *Columba, inquit, quoties aegrotare incipit, lauri folio decerpto, sibi ipsi medetur. Palumbes, graculae, merulae, perdices, lauri folio annum fastidium purgant. Coruus occiso chamaeleonte, lauro infectum virus extinguit. Picam fama est, ubi aegrotat, lauri folia in nidum congerere, illisque morbum arcere. Ob has aliasque causas Aegyptii sacerdote. in hieroglyphicis, per picam lauri folium ore tenentem, indicant hominem sibi medentem. IO. BAVH. h):* Huius autem arboris, ait, vim prope diuinam non ignorant aliquot animalia.

a) Lib. cit. p. m. 120.

b) Lib. cit. p. 183.

c) Regn. vegetab. sect. 3 c. 15

p. 611.

d) Amoen. acad. p. 448. 524. 525 et alibi.

e) Hist. nat.

lib. 8. circa finem cap. 27.

f) Nat. stirp. p. 183.

g) Theophr. Eresii

hist. pl. p. 186.

h) Loc. cit.

malia. Nam coruus avis, occiso chamaeleonte, qui etiam victori nocet, lauro infestum virus enecat. IDEM paullo post: Aegyptiorum Hieroglyphica picam folium lauri ore tenentem pingunt, quo designabatur hominem sibi ipsi medentem. Nam pica aegrotans dicitur lauri folia in nidum congerere et illis morbos arcere. Palumbes praeterea, graculi, merulaeque, perdices quoque, ut noxias bestiolas fegent, nidulis suis lauri foliaingere traduntur. Scribit enim Secundus, eas annum fastidium lauri folio purgare. Refert insuper Horus Apollo in Hieroglyphicis literis, palumbum quoties aegrotaverit, lauream frondem in suo nido apponere, quo remedio statim reconualescit. Quamobrem Aegyptii hominem sibi ex oraculi responso utiliter medentem ostendere volentes, ut modo dictum, picam, vel secundum alios palumbum, lauri folium tenentem effigiant. Columbae etiam pullis suis contra fascinationes praecautes, laurinos ramulos nidis reponunt. Anser folium lauri non exest, nequidem si vel fame prematur, attingit: nec rosam laurinum, neque etiam vi adhibita. Praeclare enim intelligit, si id commederit, vita se privatum iri. Pleraque haec ex Aeliano i) depromta sunt. Lucianus equo asinoque lauri cibum perniciosum commemorat. Hinc forte IONST. k): Folii sibi palumbes annum fastidium et aegritudinem purgant; picas a morbis, columbas a fascinationibus, si in nidos congerantur, praeservant; anseribus, equo, asino, si commedantur, lethalia esse dicuntur.

Sed pedem hinc moueo, meque tandem etiam ad strictum enarandos ex lauro praeparatorum atque quorundam, iam supra memoratorum, compositorum officinalium usus conuerto.

Oleum laurinum, cuius multiplex, ut supra iam monuimus, in veterum pariter ac recentiorum monumentis occurrit parandi modus, potissimum autem quod in nostris asservatur officinis, fere saltem inunctionibus ad ventris tormina lenienda omnemque spasmus demulcendum inferuit; subinde tamen praesertim in torminosis intestinorum et et pituitosis colicis atque hysterici affectibus additur clysteribus. Sed audiamus quibusnam alii pari er visibus oleum laurinum iudicauerint aptum. DODON. l): Oleum ex baccis expressum, inquit, aut decoctione elicitum, scabiem aut similes cutis foeditates cito curat; caesis atque ab alto delapsis quoque illitum prodest; sugillata tollit et sanguinem concretum, et humores circa dolentem locum digerit et discutit. DALECH. m): Oleum laurinum calidum est, ait, essentiae tenuis, aperit, mollit, discutit. Ob haec in-temperantiam omnem frigidam solam, et cum pituita, vel flatibus sanat, et ab his colo-dolenti clysteris infusum mire prodest, ut partibus omnibus cerebri illitum, articulis, ventriculo, spinæ dorsæ, paralysi, horridi febrili: denique omnibus nervorum vitiis, algoribus, lassitudinibus, catarrhis, aurium doloribus, hepatis, lienis, renum, uteri frigidis affectibus. IO. BAVH. n): Oleo laurino vis inest excalescendi, emolliendi, spiracula venarum aperiendi, et lassitudines discutiendi. Quin et malis nervorum omnibus, doloribus aurium ac destillationibus confert: renum vero vitio ex frigore contracto laborantibus illitum est praestantissimum, et maxime, si quid aliud, utile. Ob vim eius excalescentiam paralyticis, sugillatis, capitis doloribus, immoderatis destillationibus, auribus in calice punici caesefactum illinitur. Et paullo post: Scabiem detergit et impetigines, in balneo illitum: verum eo convenit abstinere in lichenibus, psoriasis, et aliis inflammationem minantibus, et in reliquis calidioribus et biliosis temperaturis. Vermes et pediculos tam agrestes, quam domesticos et lenes enecat, (immo hoc, RATIO testis, quodcumque oleum efficit). Capitis furfures emendat: alopecias et quae ophiasis nominatur, corrigit. Ad hos enim usus in balneo illinendum: postea vero oportet vino et melle, vel oïo cum melle et foenugraeci farina detergere. Cavendum ne capiti calorem sentienti hoc admoveatur.

i) De animal. nat. lib. 1 c. 37. et lib. 5 c. 29.

l) Pempt. 850.

m) Hist. plant. lib. 3 p. 353.

k) Dendrogr. p. 227.

n) Hist. plant. lib. 4 p. 415.

tur. Ano suppositum vel iniectum, haemorrhoidum dolorem mitigat, et ex his profluentem sanguinem sistit. Hactenus ille. Haec fere omnia pariter operi suo inseruit RAIVS o), qui vero: In genere utile est, addit, in affectibus frigidis maxime exterius illurum; intus sumptum nauseam mouet. CASP. HOFMANNVS p) in triginta annorum opere: Olei laurini vsus, inquit, in omnibus affectibus frigidis. Verum quia non facinus ipsi, sed alibi facto vimur, cauto opus est. Est enim calidissimum et vsu externo facile inflammatur. SIM. PAVLLI q): Oleo si pubes et pectus mulierum inungatur, medetur in frigidis vteri malis, partibus etiam scabie paralytisque laborantibus. Mox vero idem subiungit: Vulgo autem minime auscultandum, quod solet scabie infestatorum artus, oleo laurino mercurio vino remisto inungere, reliqua. IO. BOECKLERVS r): Oleum laurinum expressum rarefacit, aperit, et emollit, conuenit in affectibus vteri frigidis, in flatibus, spasmo flatulento grauidarum, in colica, paralyti, roborat nervos, resoluit tumores, in scabie saepissime vsurpatur, et quidem in hoc ultimo morbo est remedium triuiale, si scilicet purgato aliquoties corpore et praemissis diaphoreticis sanguinemque mundificantibus, sulphur autem flores sulphuris admisceantur et externe corpori scabioso illinatur, cuius tamen tutor vsus, si sal tartari admisceatur. Prodest quoque contra pediculos, et furfures capitis, nec non maculas cutis. Celeb. IO. HENR. SCHVLZIVS s): Oleum laurinum est neruinum et carminatiuum, ad omnes affectus frigidos proficuum. Scorsim ad lumbicos commendatur: itemque ad horrores febrium intermittentium minuendos, spinæ dorsi illinitur. Interne rarius adhibetur. Dioscorides vino veteri et oleo rosaceo mixtum ad aurium dolores et auditus grauitatem instillare iubet. Tandem GODOFREDVS t), supra memoratis suis oleis lauri expressis, quorum alterum procul dubio nostrum est oleum laurinum, subiungit: Haec ambo olea cum essentiali oleo (quod nobis oleum lauri stillaticium aut distillatum audit) viribus conueniunt, sed longe debilioribus. Interne ad grana decem vel duodecim praescribuntur. Sed si nimia quantitate exhibeantur, nauseam excitant. Externe frequentius vsurpantur illa solitaria vel cum aliis vnguentis vel emplastris admixta. Et paulo post idem: Haec olea aduersus scabiem commendantur, sed nihil prosunt nisi admisto sulphure, cuius ingratum odorem emendant. Quae de olei laurini viribus et vsu in PHARMACOPOEIA ARGENTORATENSIS u) leguntur momenta, ea singula a celeb. BOECKLERO HERMANNI cynosurae mat. medicae addita paulo ante his pagellis iam inserta sunt; quae vero in PHARMACOPOEIA AVGVSTANA RENOVATA v) huc pertinentia celebrantur documenta, quoad maiorem partem ex IO. BAVHINO deprompta videntur.

Oleum laurinum distillatum, quod, vt alibi iam inuimus, subtilius, penetrantius et multo calidius est oleis lauri expressis, hodie fere saltem emplastris stomachicis adfunditur, interne autem idem ad discutiendos potissimum status, et colicos dolores sedandos modeste adhibendum peritiores, atque in Aesculapii palaestris exercitiores suadent medici. SCHROED. x): Oleum stillaticium, inquit, discutit insigniter status ac ventrositates, praecipue in spasmo grauidarum, vt et in colica; siderata membra illius restituit, auribus inaurum dolores compefcit, auditumque confortat, delet imperigines, lentigines et quascunque faciei maculas. Denique ichorosis capitis vlceribus medetur, phibrias et tinea curat. Eadem haec pariter exscriptis atque splendido suo operi inseruit RAIVS y); immo qui in BOERHAAVII z) saepius allegato codice de oleo lauri-

o) Hist. plant. lib. 30 p. 1689.

p) De medicam. offic. lib. 2 c. 123 p. m. 28c.

q) Quadrip. bot. edit. nouiss. p. 83.

r) Hermanni cynos. mat. med.

tom. 1 p. 289.

s) Praelect. ad dispensat. boruss. brand. p. 213.

t) Mat. med. tom. 3 p. 700.

u) p. 110.

v) p. 183.

x) Pharm.

med. chym. lib. 4 cl. 1 p. 91.

y) Hist. plant. lib. 30 p. 1689.

z) Hist.

plant. tom. 1 p. 167.

laurino spargitur, non aliunde certe quam hinc clam depromptus videtur [vsus. EMAN. KOENIG a): *Oleum destillatum*, ait, *intus ad guttulas quinque datum mirabile est anticolicum*. HERM. b): *Oleum baccarum lauri destillatum discutit, flatus pellit, contra colicam et passionem hyssericam prodest, spasmo flatulento medetur, in paralyti, in doloribus post partum pubi et pectini muliebri illitum, conducit quoque ad mensum suppressionem, dolores aurium sistit et maculas cutis delet: Dosis guttae tres, quatuor, caet.* Haec pariter quoad maximam partem ex DISPENSAT. ARGENTORATENSIS c) transcripta HERMANNO suo adnotauit BOECLERVS. GEOFFROY d): *Laudatur imprimis interne ad flatus discutiendos, colicos dolores sedandos, passionem hyssericam compescendam, et in doloribus post partum. Verum in calidis et biliosis temperaturis et in inflammatoriis affectionibus ab eo abstinendum. Dosis a guttis III ad IV, sacchari frusto affusus et postea cum liquore conueniente mistis. Aduersus colicos dolores carminatiuis clysteribus additur. Externe illitum neruorum affectibus a frigore ortis conducit: in paralyti et ischiadicis doloribus prodest. Pubi quoque et pectini muliebri illinitur contra passiones hyssericas, colicos dolores post partum, et mensum suppressionem a causa frigida.*

Emplastrum de baccis lauri est carminatiuum, atque praesertim in flatulentis affectibus, imbecillitate ventriculi vt et ad sedandos vomitus nimios haud contemnendos spargit vsus. DALECH. e): *Ventriculi, intestinorum, hepatis, renum, vesicae, uteri, et partium aliarum dolorem, a flatibus, aut intemperie frigida ortum, placat. Quare in colico dolore, a flatu et pituita salubriter calidum ventri imponitur, vacuata plenitudine: in clystere quoque iniicitur uncia vna, vel fescuncia, cum caeteris eodem pertinentibus. Inflammationem quamuis, id est a flatu tensionem, et tumorem, eadem ratione iuuat. IDEM paullo ante emplastri huius potissimum ex MESVAE praescriptione compositioni subiungit: Si cyperi fescunciam misceas, et stercus caprae, aut vaccae siccum ad pondus omnium, ad hydropem fit mirabile. Singula haec iisdem plane verbis leguntur pariter apud IO. BAVH. f), qui saltem diuersum ab hoc emplastro esse inlagma dicit daVIDov Galeni obseruat. RAIVS g): *Emplastrum laurinum*, inquit, *ad hydropem, aut dolores a flatibus aut causa frigida ortos, doloremque colicum utile est*. CASP. HOFM. h): *Emplastri de baccis lauri variae sunt descriptiones, vsusque fere est in colicis*. HERM. i): *Emplastrum de baccis lauri ventriculi, intestinorum, iecoris, renum, vesicae, uteri et partium aliarum dolorem a flatibus, aut a frigida, vt loquuntur, intemperie ortum, sanat. In PHARMACOPOEIA ARGENTORATENSIS k) totidem verbis emplastri huius celebratur vsus; idem fit in PHARMACOPOEIA AVGVSTANA RENOVATA *). IO. HENR. SCHVLZIVS l): Maxima sui parte emplastrum de baccis lauri debetur MESVAE, qui in eo tantum a nobis abiit, vt ceram, terebinthinam et oleum, in descriptionibus nostris requisita, eo consilio omitat, quo possit etiam per clystres iniici. Commendatur ad omnem dolorem ventriculi, intestinorum, vesicae et matricis a causa frigida ortum. Hydropicorum, praesertim tympaniticorum, abdominibus imponere iubet addito puluere radicis cyperi et larga quantitate stercoris caprae aut vaccae sicci et in puluerem redacti. Commodum etiam additur puluis cumini, aut oleo eius malaxatur.**

Electuarium de baccis lauri, hodie tantum, et quidem rarius, additur clysteribus, cuius locum in torminosi, pituitosi et colici intestinorum affectibus, vt et in hyssericis passionibus, ex recentiorum medicorum sententia oleum laurinum occupat. IO. BAVH. m): *Electuarium de baccis lauri, cur a lauro nomen acceperit non videmus. Sunt enim in eo electuario efficaciora et quantitate maiora, quam sit laurus*. RAIVS n):

Electua-

a) Reg. veget. sect. 4 p. 893.
med. to n. 3 p. 697.

b) Loc. cit.

cit. p. 104.

b) Loc. cit.
e) Lib. cit. p. 353.

i) Loc. cit.

m) Loc. cit.

k) pag. 73.

n) Loc. cit.

c) Cl. 14 p. 117.

f) Loc. cit.

*) p. 222.

d) Mat.

g) Loc. cit.

l) Lib.

Electuarium de baccis lauri flatus dissipat. HERM. o): *Carminatiuum est, discutit, colicae flatulentae, urinae difficultati et passioni hystericae medetur, laudatur quoque ad menses ciendos. Dosis est ad drachmam unam usque: sed vix amplius interne datur, potius autem enematis carminatiuis et laxantibus ad unciam unam et ultra admiscetur.* Haec quidem, vt plura supra celebrata, si dicendum quod res est, potius boecleriana, quam hermanniana, dici merentur; vel saltem ea, quibus celeb. IO. BOECLERVS inter alia HERMANNI cynosuram materiae medicae subinde etiam ex Pharmacopoeia argentoratensi p) depromptis egregie exornauit diuitiis. IO. HENR. SCHVLZE q): *Electuarium de baccis lauri, inquit, est inuentum Rhasis, et in colica a causa frigida, auellanae magnitudinis, cum uncia una vini calefacti, repetitis vicibus sumere iubet, reliqua.* Et paullo post: *Enimvero hodie varius intro sumitur, et potius enematis destinatur, quibus usque ad unciam et ultra, cum oleis et stimulo salino, inditur, quoties flatulentia molestiam creat.* PHARMACOP. AVGVSTAN. r): *Commendatur ad colicam et iliacam passionem; ac doloribus intestinorum ex causa frigida vel flatuosa opitulatur. Vnde adhibetur vtiliter enematis, flatus vel euocantibus, vel discutientibus.* GODOFR. s): *Ex lauri baccis electuarium de baccis lauri vulgo dictum conficitur, ad colicos affectus et vteri morbos commendatum.*

Reliquorum supra allegatorum compositorum, quae subinde vel laurus, vt aiunt, in substantia, vel eius saltem praeparata ingrediuntur, vtilitates medicae hic fusius ex auctorum monumentis euoluere superfedeo; in primis cum eadem proprie non ad hanc nostram spectent tractationem. Interim tamen ne aliquid prorsus neglexisse videar, sedulo excitabo atque digito quasi monstrabo auctorum loca, plura h. l. scire gestiuntibus indaganda. Singulorum autem supra memoratorum huius generis compositorum vsus largissima manu offerunt celeb. IO. HENR. SCHVLZE t), PHARMACOPOEIA ARGENTORAT. u), PHARMACOP. AVGVSTANA RENOV. w), atque DISPENSAT. BORVSS. BRANDENB. x).

VSVS OECONOMICVS. *Culinis fere magis quam vsui medico hodie lauri folia inferuiunt, atque vel orandis vel condiendis ferculis creberrime adhibentur.* Conf. DODON. IO. BAVH. HERMAN. GODOFRED. locis passim excitatis.

Olim pariter non solum in conuiujs lauro *mensas condecorabant*, verum ipsis cibariis, praesertim autem veterum bellariis frequens foliorum lauri erat vsus, quippe quae et *mustaceis*, quae lenia erant ad stomachum reconciliandum cibaria, sub coctione addebantur. De veterum mustaceorum praeparatione consulendus est *Caeto y)*. Quoniam vero idem cibi genus suppositis lauri folijs decoquebatur olim; hinc quum quis ab assumpto mustaceo paullo ferius aduenisset, facete illum in *mustaceo laurum quaerere* dicebatur; quod idem est ac illud *post festum venire*. Caeterum autem idem adagium appositae satis dici consueuerat de iis, qui ex minimis cupide aucupabantur gloriam. Quapropter *Tullius z)* de Bibulo, quum iam profligatis a *Cicerone Amani* montis hostibus, vt nonnihil gloriae captaret, superuenisset, ad *Atticum* false scripsit, Bibulum in *Amano* coepisse laureolam in mustaceo quaerere. Qui poro vinum sibi nocere nolebant, aut vbi iam vinosi essent, *sobrietatem mentiri* conabantur, lauri folia masticabant, vt ita suauem emitterent halitum, orisque obtunderent graueolentiam. Corona tamen laurea, *Athenaeo a)* teste, in comotationibus inutilis est. Trahit enim, vt aiunt, sua caliditate, ac partium tenuitate spiritus, vi-

E 2

nique

o) Loc. cit. p) Pag. 37. q) Lib. supra cit. p. 78 r) pag. 164. s) Lib. et tom. cit. p. 701. t) Praelect. ad dispensat. boruss. - brand. p. 113. 90. 119. 121. 377. 65. 422. 428. u) pag. 86. 88. 89. 63. 213. w) p. 227. 229. 160. 172. 214 x) Edit. Erford. p. 57 caet. y) De re rustica cap. 121. edit. gesnerianae p. 89. z) Epist. ad attic. lib. 5. ep. 20. a) Lib. 15. p. 675.

nique vapores ad caput. Consuli h. l. merentur BOD. A STAPEL *b)*, IO. BAVH. *c)*, IONST. *d)*, atque cl. WAGNER *e)*.

Adversus boum coraginem prodest decoquere laurum, et ea calida fouere terga, multoque oleo et vino confestim subigere, ac per omnes partes apprehendere et attrahere pellem, idque optime fit sub dio, sole feruente. *Columell. f)*. Idem animalis genus *cephalgia*, h. e. capitis dolore, torquetur: quod tunc dignoscitur, ubi aures demittens non comedit: tum foliorum lauri, quantum manus apprehendit, in os iniicit. IO. BAVH. *g)*. Bubus medicamentum: si morbum metues, sanis dato salis micas tres, folia laurea tria, porri fibras tres, caet. *Cato h)*. *Columella i)* boues circa autumnum viridi fronde laurea satiari vult.

Lauri folia in aqua marina decocta omnes *pulices* in peluim vt ingrediantur, compescere dicitur. *Oestrum*, siue *tabanus* bouem aliaque quadrupedia in amentiam praecipitare solent, maxime per aestiuos calores: adversus quas molestias, si lauri baccam contuderis, et in aqua coxeris, et eo loco ubi boues depasturae, aut incubaturae sint, insperferis, proderit.

Rubigo, maxima segetum pestis, lauri ramis in arno defixis transit in folia ex aruis. *Plin. k)*. Hinc MATTHIOL. *l)*: *Laurus perpetua fronde viret*, inquit, *tantaque pollet vi, vt eius ramis in arno defixis, rubigo, maximu segetum pestis, abigatur, transeatque in eorum folia ex aruis*. Apud *Columellam*, a quo haec desumpta esse IONSTONVS *m)* autumat, numquam simile quid me legisse recorder. RVELL. *n)*, DALECH. *o)*, atque IO. BAVH. *p)* hoc pariter loco euolui merentur.

Ad *ignitaria* etiam boni genii plantam satis aptam iudicauit antiquitas. Calidae sunt laurus, edera, et omnes e quibus *ignitaria* fiunt. Exploratorum hoc vsus in castris, pastorumque reperit, quoniam ad excudendum ignem non semper lapidis occasio est. Teritur ergo lignum ligno, ignemque concipit attritu, excipiente materia aridi fomitis, fungi vel foliorum facillimo conceptu. Sed nihil edera praestantius quae teratur, lauro quae terat. *Plin. q)*. Duobus modis, *Seneca r)* inquit, *apud nos fit ignis: vno, si excitatur sicut ex lapide percusso; altero, si attritu inuenitur, sicut cum duo ligna inter se diutius trita sunt*. Non omnis hoc tibi materia praestabit, sed idonea eliciendis ignibus: sicut laurus, hederae, et alia in hunc usum nota passeribus. Atque haec ipsi *Theophrasto s)*, botanices parenti, iam pridem ante *Plinium* ignota haud erant, qui: *Θεμεν δὲ καὶ κιστὸς, καὶ δάφνη, καὶ ὄλως ἐξ ὧν τὰ πυρρὰ γίνεται*. Edera quoque calida est, et laurus, atque in totum omnes, quibus facere *ignaria* solent. Sed de his plura apud modo excitatum *Theophrastum* in lib. cit. cap. 10. Sane perique etiamnum pastores, TRAGVS *t)* inquit, *coactis isto igne (sic enim a germanica voce Nothseur dicere possumus) ad multas vniuntur superstitiones, quae seductae et miserae plebi longe magis arideant, quam veritas ipsa*. IONST. *u)*: Ex ligno fiebant *ignitaria*. Quin si exsiccatae ramus frequentius affricetur ramo, super asperso sulphuris puluere, ignis statim exsilit.

Quia

b) Comment. ad Theophrast. Eref. p. 186.

d) Dendrogr. p. 227.

e) Laur. ex omni antiquit. erut. p. 169. 206 et 208.

f) Scriptores rei rustic. edit. celeb. IO. MATTH. GESNERI pag. 582.

g) Lib. cit. p. 414.

h) Cap. 70.

i) Lib. 6 cap. 3 p. m. 575.

k) Hist.

nat. lib. 18 c. 17. edit. Harduin. tom. 2 p. 122.

l) Comment. in Diosc.

lib. 1. edit. C. B. p. 126.

m) Dendrogr. p. 228.

n) Lib. cit. p. 183.

o) Lib. cit. p. 354.

p) Lib. cit. p. 416.

q) Hist. nat. lib. 16 c. 40.

edit. Harduin. tom. 2 p. 35 sq.

r) Natur. quaest. lib. 2 c. 22 p. m. 532.

s) Hist. plant. lib. 5 c. 4.

t) Hist. stirpium parte 3 c. 53.

u) Dendrogr. p. 227.

Quia laurus est spongiosa aut rara corpore; hinc quidam senibus pulchros et valde leues baculos ex lauro parant. DALECH. x), IO. BAVH. y).

Cassianus Bassus z) ne vinum a fulmine corrumpatur, vini vasa ramis laureis operiri iubet. Conf. BOD. A STAPEL a) atque cl. IO. GERARD. WAGNER b).

Quod laurus autem virem offendant, ea de re iisdem fere verbis certiores nos reddere conantur Theophrastus c), atque Plinius d), quorum hic: *Quorundam natura, inquit, non necat quidem, sed laedit odore, aut succi mixtura: ut raphanus et laurus viem.*

OBSERVATIO.

Absoluta itaque de lauri viribus et vsu tam medico quam oeconomico prolixiore tractatione, oportune hoc loco monendum succurrit, nondum in his oris exoleuisse frustraneum laborem subinde per ignem chemicum indagandi plantarum vires. Adhucdum enim idem sibi aliisque haud pauci perperam persuadent medici, sicut pleeraeque mineralium partes ignis ope extrahi possunt, ita pariter vegetabilium antea ignotas facultates chemicorum opera seorsim tradendo detegi posse existimantes. Quis vero nescit, diu admodum et multum sane in hoc stadio defudasse illustris regiae academiae parisiensae membra, donec tandem exantlatis tot tantisque laboribus haud diffiteri necesse habuerint, quod quidem in nonnullarum plantarum viribus hac ratione explanandis scopus quodammodo attingi posse videatur, in plerisque tamen examen tale chemicum admodum fallaces exhibeat observationes: praesertim quum peregrina, raritate et vtilitate conspicua vegetabilia, haud raro cum inquinis nostris, vsu minus comprobatis, eadem praestiterint producta chemica. Enimvero inter alia illis tale quid producta radice Nissi, cum productis Hepaticae comparando euenisse fertur. Audiamus saltem, quid hac de re sentiat nobilis quidam praefatae academiae sodalis, cl. CHOMEL e), qui: *Fere bis mille, inquit, analyses plantarum per ignem fecere Chymici Reg. Scient. Acad. Parisinae, sed his omnibus praestitere nihil, nisi ut liquidum foret, ex omnibus communiter extrahi posse Aceti liquidi quantitatem, Olei essentialis seu feridi maiorem vel minorem, salis fixi volatilis et concreti, Phlegmatis insipidi et Terrae copiam, et saepe haec omnia eadem quantitate et proportionem in plantis diversissimi effectus; inutilis itaque et irritus labor; profuit tamen ad praecidium deponendum de vi analysis.* Tandem hoc loco haud silentio praetereundum est celeb. LINNAEI f) verissimum huic sententiae subiunctum epiphonema. *Concedimus, eximius saeculi nostri Botanici addit, igitur Chymiam, eo quod efficacia, compendiosa et artificiose parata medicamenta nobis porrigat, maximam praestare vtilitatem Medicis potius, quam ut contendamus, vires plantarum eius ope a priori demonstrari posse. Nec nobis constat, Chymicos per Chymiam solam, facultates quasdam plantarum antea ignotarum detexisse. Vix igitur ac ne vix quidem ad indagandas simplicium lauri facultates operose a nobis instituta, aliquis hic chemica postulabit experimenta. Ut vero superioris asserti eo clarius pateat veritas, ea propter GODOFREDI g) opera, ignis examini subiectionum lauri foliorum considerabimus producta, qui: *Analysi chymica, ait, ex foliorum lauri recentium libris quinque per retortam distillatis, prodierunt humoris limpidi, foliorum odorem et saporem apprimè referentis, obscure acidi, cum olei essentialis portione mediocri, librae tres, unciae novem, drachmas sex, gr. XXVI: humoris manifeste acidi, subasferi, subadstringentis drachmae quinque, gr. XL: humoris impense acidi, subasferi, austeri,**

E 3

leuiter

x) Lib. saepius cit. p. 353.

y) Loc. passim. cit.

z) Lib. 7 c. 11.

a) Theophr. hist. pl. edit. opt. p. 187.

b) Laur. ex omni antiq. p. 165 sq.

c) Hist. plant. lib. 4 c. 20. edit. amstelod. p. 506.

d) Hist. nat. lib. 17.

c. 25.

e) In hist. plant. p. 37.

f) Amoenit. academ. pag. 420.

g) Mat. med. tom. 3 p. 696 sq.

leuiter empyreumatici, cum olei essentialis guttis aliquot, drachmae sex, gr. XLVIII: humoris rufi, acidi, austeri, empyreumatici, sale volatili urinoso impraegnati unciae tres, drachmae sex: olei empyreumatici, fusci et adiposi unciae quatuor, drachmae sex, gr. XXIII. Massa nigra in retorta residua pendebat uncias septem, drachmas sex, gr. XXXVI: quae rite calcinata reliquit cinerum unciam unam, drachmas quinque, gr. LXIII: ex quibus lixiuio salis fixi mere alcali drachmae quinque, gr. III, extracta sunt. Partium iactura in distillatione fuit unc. quatuor, drachm. II, gr. XLII: in calcinatione unc. sex, gr. XLIII.

VIII. CVRIOS A.

Theophrastus ^{b)} in mari rubro laurum inuentam non viridem verum lapideam, viridi tamen similem his commemorat verbis: ἐν δὲ τῇ θαλάττῃ ἐρυθρᾷ καλουμένην δένδρεά τινα φύεται· καὶ καλεῖσιν αὐτὰ δάφνην καὶ ἐλαίαν. κ. τ. λ. Et paullo post: ἐν δὲ τῷ καλεσμένῳ Ἡρώω ἐφ' ὃν καταβαίνουσιν οἱ ἐξ Ἀιγύπτου, φύεται μὲν δάφνη τε καὶ ἐλαία καὶ θύμον, ἔ μὴν χλωρά γε· ἀλλὰ λιθοειδῆ τὰ ὑπερέχοντα τῆς θαλάττης· ὁμοία δὲ καὶ τοῖς φύλλοις καὶ τοῖς βλαστοῖς τοῖς χλωροῖς. h. e. In sinu autem Heroo cognominato, ad quem descendunt Aegyptii, laurus est, et olea et thymum, verum non viridia, sed lapidis specie parte a mari eminente, similia tamen viridibus tam foliis, quam germinibus. Haec forte Plinius ⁱ⁾ legerat, vbi scriberet: Mirum est in mari rubro filuas viuere, laurum maxime, et oliuam, reliqua.

Huc pariter referri possunt, quae supra ^{k)} de lauri foliis, ad congregandos ex quorundam sententia pulices, in aqua marina decoctis, huic commentationi iam inserta sunt: immo quae paullo ante de lauro, si nempe ramus ramo frequentius affricetur, ignes spargente itidem his pagellis mandauimus, hic belle quoque sibi locum postulant. RAIVS ^{l)}: Si lauri exsiccatae ramus, inquit, ramo frequenter confricetur, superasperso sulphuris puluere ignis statim exsiliet; quod mirum, cum lauri lignum leue et spongiosum sit. IDEM vero illis plinianis: sed nihil hedera praestantius quae teratur, lauro quae terat, mox subiungit: Cum attritio viriusque sit, quae teratur, quae terat perinde est, ut nobis quidem videtur. Lucretius ^{m)} ex aliis pari ratione arboribus ventorum vi inter se fortiter collisis ignes elici asserit, vbi canit.

*Exprimitur validis extritus viribus ignis,
et micat interdum flammae feruidus ardor,
mutuo dum inter se rami stirpesque teruntur.*

Prius-

^{b)} Hist. plant. lib. 4 c. 8 edit. amstelod. p. 417.

Harduin. tom. I p. 700.

c. 2 p. 1690.

^{k)} Pag. 36.

^{m)} Lib. 5.

ⁱ⁾ Hist. nat. lib. 13 c. 25 edit.

^{l)} Hist. plant. lib. 30

Priusquam autem hinc pedem moueo, adhuc notari meretur, ab ET TMVLLERO, felicissimo superioris saeculi practico, scriptis consignatum quorundam per laurum in grauidis praesagium, qui: *Sunt*, inquit, qui δεικμασίων instituunt pro cognoscenda femina si habeat tumidum abdomen, an grauida sit, vel non; propinant enim haustum vini infusum per diem et noctem super quatuor vel quinque baccas, et dicunt, quod si vomat, sit signum, quod sit grauida, quod si vero non vomat, illam non esse grauidam perhibent.

IX. SVPERSTITIOSA.

Praeter supra celebratas lauri vires medicas alias quoque prope diuinas Apollinis arbori virtutes superstitionis olim tribuit antiquitas. Laurum enim veteres αλεξιμακρον dixerunt, quod nimirum omnis generis mala adeo arceat, vt nec a fulmine laedatur vnquam. Adiamus saltem quid hac de re sentiat Plinius ⁿ⁾, qui: *Ex iis*, ait, *quae terra gignuntur, lauri fruticem non icit fulmen.* Idem alibi ^{o)}: *Quia laurus*, inquit, *manu satarum receptarumque in domos, fulmine sola non icitur.* Ob has causas equidem crediderim, honorem ei habitum in triumphis potius, quam quia suffimentum sit caedis hostium, caetera. Et paullo post: *Tiberium principem tonante caelo coronari ea solitum ferunt contra fulminum metus.* De Tiberio idem Tranquillus ^{p)} commemorat, dum: *Tonnitrua*, inquit, *praeter modum expansecebat, et turbatiore coelo nunquam non coronam lauream capite gestauit, quod fulmine afflari negetur id genus frondis.* Enimuero nec ipsam laurum, nec aedificia, quae quondam lauri rami exornabant, a fulmine immunia esse recentiorum comprobant experientia. Nam subinde etiam ipsius Apollinis templa fulminis incendio conflagata, immo Aesculapium, quem tamen non raro laureatum veterum monumenta nobis sistunt, fulmine extinctum legimus. Ne vero haec omnia nil nisi euidentissima superstitionis documenta esse viderentur; hinc quidam rem ita limitant, quod laurus nunquam fulmine tangatur, nisi in futurae calamitatis prodigium. Ad aniles autem has similesque veterum fabulas appositae satis respondet BRODAEVS ^{q)}, qui: *Causam huius virtutis*, ait, *adferunt pythagorici, quod Apollini sacra arbor sit, quae a poeticis deliciis pendet, quasi eius dei templa fulmine tacta et ambusta apud historicos non legamus.* Nonnulli plantae rotunditati id ac-

ceptum

n) Hist. nat. lib. 2 c. 55 edit. Harduin. tom. 1 p. 102.

finem.

l. 3 c. 2.

p) In Tiberio c. 69 edit. Graeu. p. 377.

o) Lib. 15 c. 30 circa

q) Miscellaneor.

ceptum ferendum nugantur, quia ictus labatur, qui mihi videntur laurum nunquam adspexisse, in acumen potius tum ipso trunco, tum etiam ramis tendentem. Sunt omnino pini omnes rotundae magis, quibus nec ignis caelestis parcat: sed ne columnis quidem marmoreis, diu multumque laeuigatis ac perpolitis. Nec sane mirum, cum omnia a coelo decidentia obliquos habeant ictus non rectos, etc. Paucos quoque abhinc annos Romae de caelo tacta laurus est. Plures auctores, qui veterum illa funditus evertere subinde aggressi sunt figmenta, excitant PHIL. IAC. SACHS.¹⁾, et DAVID. BIERFREVND²⁾; quibus subiungi merentur IO. BAVH.³⁾, BOD. A STAPFL⁴⁾, IONST.⁵⁾, RAIVS⁶⁾, MYLIVS⁷⁾, HERM.⁸⁾, GODO-FREDVS⁹⁾, alii.

Non vero solummodo laurum nunquam a fulmine ici credidit, verum etiam, ut supra iam dictum, ne vina corrumperentur a fulgure lauri ramos adhibuit, immo ne a tonitru vittarentur oua atque pulli semiformes interimantur, lauri folia adhibenda sedueta iussit antiquitas. Columella¹⁰⁾ certe incubanti gallinae tonante coelo, aut saltem in fulminum metu ramulos lauri subiici iubet: quod vero pariter experientia abunde refellit miraculum.

Ast neque his contenti erant veteres praeter naturalibus lauri virtutibus, sed morbum sacrum siue epilepsiam, et ipsos daemones ea neutiquam infestare loca credebant, ubi adesset laurus. Quis vero non videt, idem pariter absonum esse atque superstitiosa saltem credulitate fundatum? notari tamen luculentissimus hac de re locus apud CASS. BAS-SVM¹¹⁾ meretur, qui: εὐδὲ γὰρ ἡ ἱερὰ νόσος, inquit, ἡ δαίμων παρρηχλεῖ τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ δάφνη ἐστίν, ὥπερ εὐδὲ κεραυνὸς ὅπου αὐτή. h. e. Neque enim morbus sacer, aut daemon locum infestat in quo laurus est, quemadmodum neque fulmen ubi eadem. Res profecto, monente pariter BOD. A STAPFL, diuina foret laurus, et plures eam certe colerent, si malus eam fugeret genius!

Eodem superstitionis fulcro illa decrepitu et fragore, quem folia et rami lauri inter vrendum edunt, innititur obseruatio. Res enim in vulgus est notissima, nihil fere aeque magno sonitu cremari, quam laurum.

Quodsi

1) In Γαμμαρολογία p. 22.

lib. 4 tom. I p. 416.

p. 227.

2) Cynof. Mat. med. tom. I pag. 498.

3) Lib. 8 c. 5 edit. optimae script. rei rusticae,

GESNERO debet respublica litteraria, p. 641.

4) In diss. de fulmine f. 8.

5) Theophr. hist. plant. p. 187.

6) Hist. plant. lib. 30 p. 1688.

7) Mar. med. tom. 3 pag. 698.

8) Lib. 11 c. 3.

9) Hist. plant.

[10] Dendrogr.

11) Hort. philosof. p. 283.

Quodsi vero sonantius et abunde accensa crepuisset laurus, felicem euentum portiendi rebantur; si vero tacita deflagrasset, triste et inauspicatum hariolabantur prodigium. BOERHAAVE ^{e)} de lauro: *Haec arbor, inquit, est sacra Apollini; folia eius carpta igni immissa vi sua elastica crepunt instar pulueris pyrii; hinc puto veteres dixisse illam Phaebo repugnare, sed tamen a Phoebo amari.*

Ex lauro praeterea et *auspicata* et *fatalia* olim capiebantur *omina*. Boni ominis laurus, *Ael. Lampridio* ^{d)} teste, in domo Alexandri Seueri adhuc dum infantuli, iuxta persicam arborem nata; quae intra vnus anni spacium ipsam persicam mirabili sane incremento superasse dicitur. Vnde mox praedixere aruspices futurum, vt puer olim Persas vinceret. Eidem Romanorum imperatori ingens atque antiqua alia laurus, quae in palatio cuiusdam vrbis, ex qua proficiscebatur ad bellum, quod contra Germanos parauerat, subito collapsa, infaustum portendisse omen atque mortis fuisse indicium fertur. Mali pariter ominis, ex veterum superstitione fuit laurus, quae Iulii Caesaris praesagiebat caedem. Etenim, *Tranquillus* ^{e)} pridie idus Martias regalium auem cum lauri ramulo *pompeiae* curiae se inferentem a varii generis volucribus, ex proximo nemore insequentibus, ibidem discerptum commemorat. Nouissimo anno Neronis, in quo Caesarum defecit progenies, eodem *Tranquillo* ^{f)} teste, lauretum, siue filua *veietana*, radicitus exaruit.

Laurus, *Serapio* inquit, dormientium capiti apposita, facit vt videamus *vera somnia*; qua de re infra suo loco agetur vberius. Interim hoc loco praeter alios consuli meretur PASCALIVS ^{g)}.

In tractu *pontico*, *Plinius* ^{h)} narrat, portus Amyci est Bebryce rege interfecto clarus. Eius tumulus a supremo die lauro tegitur, quam *insanam* vocant: quoniam si quid ex ea decerptum inferatur nauibus, iurgia fiant, donec abiiciatur. Quare nautae, *Mylivs* ⁱ⁾ addit, in eo portu obuersantes, eam cane peius et angue reformidant et auersantur. Cum in eam portum forte nauis appulisset, nauta vectores suos admonebat, ne illam attingerent, neu quicquam decerperent: multisque verbis in laurum inuehebatur, eam saepius *insanam* vocans, et vt ab *insana* cauerent incla-

e) Hist. plant. parte 1 p. 166.
script. ex edit. Cl. Salmasii p. 118.
p. 55 sq.
lib. 8 p. m. 559.
philos. p. 288.

d) In Alexand. Seueri: vid. hist. august.
e) In Iul. Caes. cap. 81 edit. Patin.
f) In Galba c. 1 edit. Graen. p. 602.
g) De coronis
h) Lib. 16 c. 44 edit. Harduin. tom. 2 p. 40.
i) Hort.

inclamans. Crebra itaque insultatione laceffita Hamadryas, quae arborem tuebatur, in haec carmina prorupit.

*Dic meliora hojpes: ne te grauis implicet error,
conciliet noxam ne tibi lingua procax.*

*Hic Amycus diuorum, Amycus contemptor et aequi
procubuit caestu Castoris: ossa vides.*

*Tum victor nostris incinxit tempora ramis,
et cinctum ramis plus sapuisse ferunt.*

*At dedit insanae mihi mox victoria nomen:
insanos quoniam punio non facio.*

At insperata voce nauta exterritus puppi sic clamat ab alta.

*Festinate viri, date vela, impellite ramos,
et secet aequoreas iam cita puppis aquas.*

*Nulla mora est: properate viri, iam iurgia surgunt,
iam furit et lites enthea laurus agit.*

*Quodsi quis vestrum captus torpore moretur:
cedere, sed frustra, cedere mox cupiet.*

Tandem etiam laurum incensam in maleficiis amatoriis conuenire fabulantur, etsi laurus adusta querimoniarum amantium sit symbolum. Sed sufficiant haec de superstitionis, quibus praeter alia infra in medium producenda, saltem adhuc *Empedoclis* philosophi de lauro sententiam subiungam, qui *Aeliano* ^{k)} teste tanti fecit Apollinis arborem, vt optimam conuersionem in hanc existimauerit, si quidem homines post excessum ex hac vita in plantas commutari fors iuberet.

X. MYTHICA.

Apollo Iouis et Latonae filius cum sorore Diana in Delo insula natus, non solum pro fiderum principe, verum etiam medicinae parente, praesertim autem rei herbariae inuentore, habebatur olim, qui apud *NASONEM* ^{l)}:

*Inuentum MEDICINA meum est, opiferque per orbem
dicor, et HERBARVM subiecta potentia nobis.*

Apollinis, vt omnes consentiunt, filius erat *Aesculapius*, qui circa *argonautica* tempora vnus omnium tantopere doctrina salutaris florebat, vt eius arte mortuos in vitam reuocatos fabulosa narret antiquitas, quique, ne vltius factorum turbaret ordinem, *Iouis* fulmine percussus viuere desit.

k) De animalib. lib. 12 c. 7 p. m. 700.

l) Metamorph. lib. I vers. 521.

fiit. *Apollo* pingebatur olim, vt imberbis intonsusque iuuenis, *Aesculapius* vero vultu senili atque barba promissa, quam ex auro conflata *Dionysius*, TULLIO ^{m)} teste, *Aesculapii Epidauri* statuae abradere iussit, non conuenire dicens, barbatum esse filium, cum in omnibus fanis pater imberbis esset.

Vtrum diis consecratae arbores, ab hominibus olim dedicatee fuerint, an ipsa numina sibi easdem elegerint? in eo haud omnino consentiunt priscae vanitatis auctores. Quodsi enim PHAEDRO ⁿ⁾ credimus, certe

*Olim quas vellent esse in tutela sua
diui legerunt arbores: quercus Ioni
et myrtus Veneri placuit, Phoebus laurea.*

Sin vero LUCIANVM ^{o)} audias, homines primum lucos diis tribuerunt, tum et montes dicarunt, praeterea aues consecrarunt, deinde suam cuique arborem assignarunt. Vltima haec profecto nequiquam de *Apolini* sacra arbore, quippe quam sibi ipsum medicorum numen vindicauit, si quidem fabulis fides habenda, commode dici possunt.

Laurum ob multas variasque causas, quarum prior, quod *Apollo Daphnen* formosissimam virginem in hanc arborem mutatam amauit, *Phoebus* gratam fuisse commemorant. Fuit autem *Daphne*, vt alibi iam innumus, *Ladonis* fluminis filia, omnium virginum, qui olim in *Theffalia* erant, pulcherrima, adeo, vt ipsos caperet deos. Cum huius *Apollo* formam conspexisset, expalluit, cumque eam nec precibus neque pollicitis adire potuisset; vim vt inferret, constituit. At illa, quae iam aeternae sese virginitati destinauerat, cursu eius conspectum effugere cupiens, quum vix amplius Apollinis velocitati resistere posset,

*Fer pater, inquit, opem, si flumina numen habetis,
quoniam nimium placui, tellus, ait, bisce, vel istam,
quae facit, vt laedar, mutando perde figuram.*

His cum inuocata illico votis subscripissent numina, confestim *Daphnen* in Laurum arborem conuerterunt. *Phoebus* autem, quamuis re noua conspecta deterritus esset, haud tamen ab eius amoribus recessit, verum eam amplexus et osculatus arborem gentili nomine donauit, seque vulso ramo coronauit.

F 2

De

m) Denat. deor. lib. 3 c. 24 edit. Gronov. tom. 4 p. 1244.
lib. 3 fab. 18.

o) De sacrific. p. 90.

n) Fab. 57 vel

De quibus ita canit Ovidius p):

*Vix prece finita, torpor grauis alligat artus,
mollia cinguntur tenui praecordia libro.
In frondem crines, in ramos brachia crescunt,
pes modo tam velox pigris radicibus haeret:
ora cacumen obit, remanet nitor vnus in illa.
Hanc quoque Phoebus amat: postaque in stipite dextra
sentit adhuc trepidare nouo sub cortice pectus,
complexusque suis ramos, vt membra, lacertis,
oscula dat ligno: refugit tamen oscula lignum.
Cui Deus. At coniux quoniam mea non potes esse,
arbor eris certe, dixit, mea. Semper habebunt
te coma, te citharae, te nostrae, laure, pharetrae.
Tu ducibus laetis aderis, cum laeta triumphum
vox canet, et longas visent Capitolia pompas.
Postibus Augustis eadem fidissima custos
ante fores stabis, mediamque tuebere quercum.
Vtque meum intonsis caput iuuenile capillis;
tu quoque perpetuos semper gere frondis honores.*

Nam paullo ante cecinerat Naso:

*Nondum laurus erat: longoque decentia crine
tempora cingebat de qualibet arbore Phoebus.*

Nicandri Scholiastes aliique simili ratione eandem hanc narrant fabulam, quam ex amplissima DOMINICI ROSSI collectione statuarum, cum obseruationibus PAUL. ALEX. MAFFEI Romae 1704 editarum, aeri, qua fieri potuit accuratatione, incisam in opusculi huius fronte spectatorum oculis sistimus. Hunc vero μῦθος Cassianus Bassus paullo aliter in loco per BOD. A STAPEL q) excitato commemorat. Verum tamen, cl. WAGNER r) addit, haec sola non videtur causa dilectae ab Apolline laurus; sed alia quoque narratur, ob quam rem grata ipsi esse fuit credita. Videlicet, cum Latona a Ioue compressa, Apollinem vtero gestaret, Iuno autem, zelo accensa, omni terrae, quam radiis sol vnquam collustrasset, ne Latonam parturientem reciperet, seuere interdixisset; in Delum insulam, quae antea aequare semper tecta fuerat, tum vero ex aequare eleuabatur, per Mercurium, Iouis iussu, delata, sub palmae laurusque umbra Apollinem enixa est. Prior autem nobis quidem magis arridet fabella,

prae-

p) Metamorph. lib. I v. 548 sqq.

r) Libell. cit. p. 19.

q) Theophrast. hist. plant. pag. 185.

praeter quam MART. MYLIVS ¹⁾ adhuc alias vero paullo similiores nobis suggerit causas, cur *Apollini* dicata haec olim fuerit arbor. Prior petita est ex natura et indole tam *Phoebi* quam lauri. Nam *Apollo*, quippe sol, ignis ipse est, cuius naturae apprime conuenit laurus: quia, ut supra haud vno loco ex veterum et recentiorum monumentis innumus, laurus adeo calida est, ut ex eius attritu facile ignis eliciatur. Quae omnia certe haud fugiebant *Cassian. Bassum* ²⁾, ubi sequentia posteritati commendaret momenta, quae breuitatis causa h. l. saltem interpretis verbis depromam, qui: *Et hanc veteres*, inquit, *Apollini consecrarunt, quod igne plena sit planta, et ipse Apollo ignis, est enim sol.* Alteram causam, cur *Apollini* grata fuerit laurus, suppeditat *Plin.* ³⁾, quod nimirum in *Parnasso* monte, qui dedicatus fuit *Apollini*, et *Delphis*, ubi *Apollo* cultus fuit, spectatissima, poetis *parnassia* dicta, nascatur laurus. Accedit quarta ratio, inde potissimum petita, quod videlicet *Apollo* diuinationis deus existimatus fuerit, laurus aurem diuinatricem olim habuerit naturam. Quod *Hesiodi* scholiastes egregie confirmat, scribens: *Ἐφεσγῆι πρὸς ἐν. Δουσιασμέης* h. e. valet *ad instinctus diuinos* i. e. vaticinia. Ideo laurus *μαντινὸν Φυτόν*, vaticinationis arbor, et apud *Lycophronem*, vates dicitur *δαφνηφόρος*. Quia denique *Apollo* semper erat iuuenis et imberbis; ita laurus quoque perpetua fronde superbit. Tandemque pariter ideo forte *Apollini* sacrata videtur laurus, quia haec arbor, ut supra fusius ostendimus, medicinae multifarium praebet usum; *Apollo* autem, *Aeschylo* ⁴⁾ *ἱατρός μαντῆς*, vates medicus dictus, pro medicinae inuentore, medicorumque principe celebratur.

XI. ANTIQVARIA ET HISTORICA.

Quamuis, praesertim autem CAEL. RHODIGINVS ⁵⁾, CAROL. PASCHALIVS ⁶⁾, BOD. A STAPFL ⁷⁾, aliique humanioris doctrinae vindices, pariter in hoc stadio iam pridem suam exercuerint mineruam, singulaque huc spectantia monumenta ex omnibus fere antiquitatum fontibus operose satis eruerint, immo paene ad umbilicum hanc perduxerint tractationem; tamen et recentissimo scriptore, qui laurum denuo variis canitiæ venerandae antiquitatis spoliis in poluissimo opusculo superbire iussit, cl. IO. GERARDO WAGNERO, et nobis post diuitem aliorum messam

¹⁾ Hort. philos. p. 276.

²⁾ Eclog. Georgic lib. II c. 3.

³⁾ Hist. nat.

lib. 15 c. 30 edit. Hard. tom. 2 p. 755.

⁴⁾ Enumenid. v. 62.

⁵⁾ Antiq.

lect.

⁶⁾ De coronis.

⁷⁾ Comment. ad Theophrasti hist. plant.

messum, in amoenissimis omnis generis antiquitatum campis, haud contemnenda quaedam adornare licuit spicilegia. Quoniam vero nullus supra allegatorum auctorum tam concinno ordine usus est, quo de lauro h. l. dicenda passim laudatus cl. WAGNER digessit; quapropter eadem methodo, immo quandoque iisdem sententiis, saltem paullo brevius, omnia hic necessario memoranda percensebimus monumenta, quibus subinde qualiacunque nostra subiungemus scholia.

Considerabimus itaque primo *laurum in paganorum sacris*, dein agetur *de eiusdem usu civili*.

Qua potissimum de caussa *Apollo ipse sibi laurum sacratam* voluerit arborem, ea ex supra dictis oppido satis clare patent: quoniam vero insuper vaticinia ex lauri foliis antiquissima sunt; hinc, sicut pariter cl. WAGNER probe monuit, profecto nihil vero similis, quam inde pariter ex *phoebea* virgine ortam *parnassiam* arborem *Apollini*, omnium vaticiniorum praesidi, fuisse dicatam. Ex quibusdam praeterea veterum monumentis haud obscure colligitur, *Apollinis tripodem* olim ex lauro fuisse constructam, aut saltem eadem antiquissimis temporibus *vimbrofa* quaedam fuit laurus, tribus solo haerens radicibus, prope quam postmodum collocarunt cortinam. *Apollinis imaginem lauru* quondam fuisse ornata, non solum praeter supra allatum *Nasonis* locum plura docent veterum monumenta; verum etiam gemmae, numi, marmora aliaque elapsi aevi *λαῖφα*, fere nunquam nisi laurea corona cinctum medicorum principis caput spectatorum oculis subiiciunt: immo *citharam*, *pharetram*, *Apollinis aras* atque *templa*, lauro exornata atque redimita subinde in veterum scriptis aliisque per saecula victuris monumentis conspiciuntur. Laurum *Antiochiae* prae aliis frondibus, ob *Daphnen* illic transformatam, *cultam* memoriae prodidit *Philostratus* ^{b)}.

Haud vero solummodo *Phoebum* lauro exornatum *romana* antiquitas coluit, sed praeter *Vulcanum*, *Ianum*, *Herculem*, *Aesculapium*, *Deos Penates*, aliaque paganorum numina, etiam *Vesta*, *Dea Salus*, ipsaque *Roma* saepius in antiqui orbis reliquiis pulcre laurea corona superbiunt. Profecto *Iani statuam* singulis calendis Martiis laurea noua exceptam fuisse *Macrobius* ^{c)} commemorat.

Insignis porro *lauri usus* erat in *Pythia vaticinatura*, aliisque tam *Phoebi*, quam *aliorum numinum sacerdotibus*. Vates laurum manducantes oracula dabant, causam huius *δαφνηφαγίας* reddit *IO. Tzetzes*, quod laurus

^{b)} Vit. Apollonii Tyan. l. I c. 12.

^{c)} Saturnal. lib. I c. 12.

laurus *πρὸς τὰς ἐνθεσιασμὸς ἐνεργεῖ*, *efficax sit ad diuinos furores*. Hinc *Hesiodus* ^{d)} post laurum degustatam factum se poetam refert. Insuper autem *vaticinaturi tempora* laureis coronis cingebant. Non solum autem *Apollinis*, sed aliorum quoque *numinum sacerdotes sacrificantes*, in primis *Flamines*, olim haud raro conspiciebantur laureati; qua de re vberius egit *PASCHALIVS* ^{e)}. Praeterea *consultentes oracula*, quorum *adyta lauris obsepta* erant, pariter sacra fronde coronati incedebant, atque *Apollinis* templum ingressuri manibus lauri coronas et ramos gestabant, domum laureati reuertebantur; immo a *Pythia* ipsa manducabantur lauri folia ^{f)}. Ii tandem, *qui sibi deos insensos existimabant*, pariter laurum manu tenebant, numinaque sibi irrata palam profitebantur, praeterea plerumque *in expiationibus deuotionibusque* spargebatur lauri ramo.

Latonae, Dianae, vt et *Herculis sacra* celebrantes itidem tempora cingebant lauro.

In *sacrificiis thuris* adhuc ignari *laurum diis cremabant Romani*; *victimas* laureis fertis ornabant, atque *extinctum Vestalium ignem* lauri tabulas verberando vel terebrando suscitabant.

Progredimur nunc ad *lauri in diebus festis*, quae facile ex adhibitis frondibus dignosci poterant, *vsus*. Primum autem hoc loco mentio iniicienda venit celebrioris illius *apollinaris festi* *δαφνηφορέα* dicti, de cuius ritu, praeter *Procli* locum apud *WAGNERVM*, consuli merentur varii de festis *Graecorum* auctores, quos coniunctim denuo edidit *GRONOVIVS* ^{g)}. Huc pariter spectat festum *ἑβδομῆς*, quod duplex fuisse perhibetur, quorum alterum in honorem natalitiorum *Apollinis*, septimo cuiusvis mensis die, quae *Phoebo* sacra erat, non sine pompa celebrabatur.

Haud vero saltem *Apollinis*, sed aliorum quoque *numinum festis* pie celebrandis in paganorum sacris insignis lauri erat vsus. Quamuis autem singulis fere publicis solemnitatibus apud *Romanos*, vt ex infra dicendis luculentius apparebit, ianuas lauri fronde ornatas deprehendas; tamen potissimum *in festo Iani*, siue calendis *Ianuariis*, iam incipiente diluculo et canente gallo, fores suas ex anteriore parte adfixis lauri ramis variisque subinde coronarum generibus pulcre exornabant: immo boni ominis causa, sicut supra iam inuimus, atque in *Iani* bifrontis honorem, magistratibus lauri folia fuscusque aridae a populo offerebantur. A *Macrobio* ^{h)} memorati pariter huc spectant *decemviri in Iunonis reginae sacristi-*

d) Theogoniae lib. 1.

e) De coronis lib. 4 c. 13 edit. lugdb. p. 247.

f) Dale de oraculis vet. ethnicorum p. 113 sq.

g) Thesaur. antiq. graec. vol. 7.

h) Lib. 3. Saturnal.

crisicio laureati. In *Paliliis*, siue natali vrbis Romae a pastoribus conditae festo, cuius solemnitates prolixè describit *Onidius* ⁱ⁾, quodque d. XXI. Aprilis *Pali* agrorum deae tutelari celebrabatur, pastores pecus et stabula virgis laureis aqua madidis lustrabant, incenso sulphure admistis lauri foliis fumigia circum ouilia ferebant.

Ad *vaticinationem* laurus ope olim institutam, siue *δαφνομαντεϊαν* quod attinet, igni admota *sonantius crepitans* laurus, siue *μαντικὸν φυτόν*, auspicatissimum rei, cuius euentum exploraturi erant, dabat indicium; immo *recens nata* pariter olim felicia portendebat omina: contra, absque strepitu in cineres redacta laurus, vt et *arescentes* subinde lauri, moestissima, atque longe infelicissima dabant praesagia, qua de re iam alibi egimus vberius. Antequam autem ad alia *μαντεϊας* genera, quibus laurum interfuisse dicitur, progrediar, hoc potissimum loco sequentem ex HIPPOCRATE ^{k)} inferendam duxi sententiam, quae PŒSIO interprete ita sonat: *Medicina autem et diuinitio magnam inter se cognationem habent, quandoquidem duarum artium pater est vnus Apollo, progenitor noster, qui et futuros morbos praedicebat, et aegrotantes et aegrotaturos curabat.* Huc pariter illa *Nafonis* ^{l)} spectant:

*Te precor, arcitēnens, adsit tua laurea nobis,
carminis et medicæ, Phoebe, repertor opis.*

*Tu pariter vati, pariter succurre medenti;
utraque tutelæ subdita cura tuæ.*

Ita praeterea pro aegrotante *Sulpicia Tibullus* ^{m)} ad *Apollinem* suum dirigit votum.

Huc ades, et tenerae morbos expelle puellæ!

Huc ades intonsa, Phoebe superbe, coma!

Adhibebatur praeterea laurus et in *consultatione defunctorum* de euentu rerum futurarum, et puluino noctu supposita ad *excitanda vera*, atque quasi diuinitus missa *somnia* perficienda habebantur lauri folia; immo per *somnia* visam lauream coronam, in primis diuitiarum aut futurorum honorum indicium suppeditare, atque rerum abdita recludere, *somniorum* interpretes existimabant: qui porro laurum arborem per *somnia* visam, et dotatae sponsæ nuncium denotare, et aegris sanitatem spondere autumabant. Excisa vero laurus in *somniis Cereri* olim malum, *Clau-diano* ⁿ⁾ teste, praesagiebat omen.

Con-

i) Fastor. lib. 4.
amor. v. 75.

k) Epist. ad Philopoemenum.
m) 4. 4. 1.

l) OVID. de remed.
n) Rapt. Proserpinae lib. 5.

Considerabimus nunc, 'duce cl. WAGNERO, laurum tanquam *incantationum fasciniique instrumentum atque remedium*. Etenim in fascinatione laurum et ad odium et amorem adigere homines veterum quoque persuasione nititur: quo pariter saepius laudatus medicus, cl. WAGNER, aliud fascinii genus, *lustrationem mercium* et mercatorum retulit, quippe quoniam, *Nasone* *) teste, mercatores fasciculo lauri, aqua Mercurii madido, suas conspergere solebant merces. Laurus vero etiam *remedii contra fascinum* subinde occupabat locum; quo pariter merito refertur adagium *δαφνίνῳ φέρω βακτηρίαν*, *laureum gero baculum*; quod procul dubio ii saltem pronunciare poterant, qui insidiis defunctos atque tutos, ubi feliciter a periculis aufugissent, se arbitrabantur: immo laurus etiam *insidias struentium* peridonea videbatur adiutrix.

Poetae Pythias vaticinas imitati laurum, tanquam *μαυρίκον φυτὸν*, arborem diuinatricem, mordebant, seque eadem saepissime vatium more coronabant, atque carmina sua recitantes lauri *ramum*, *αἰσάκος* dictum, manu tenebant; qua de re, praeter alios passim excitatos auctores, consuli quoque meretur MART. MYLIUS †).

Tandem etiam laurus et aliorum *in sacris ludis victorum et poetarum* olim erat *praemium*. Quapropter et in *pythicis* et *olympicis certaminibus* luculentissimum *corolla laurea* constituerebat *praemium*: in his vero ludis certabatur cursu, celete, equorum et mulorum bigis, quadrigis, et, si quidem numis fides habenda ‡), trigis: in iisdem ludis victores primum *esculo Ioui sacra*, dein autem *apollinea* lauru coronati sunt. Pari ratione *poetarum capita in ludis*, nonnunquam vero etiam plebiscito, *corolla exornabantur laurea*; immo *laureatae* olim poetis subinde erigebantur *statuae*. Atque haec summa constituunt capita eorum, quae apud alios, praesertim vero in WAGNERI saepius excitato libello, de lauri in paganorum sacris usu innumeris ferme veterum stipata deprehendes documentis.

Supereſt, ut nunc pariter breuibus agatur *de militari, inque variis ciuilibus praesertim Romanorum solemnitatibus*, tantopere olim celebrato lauri usu.

Ad lauri *usum militarem* quod attinet, non solummodo *Lacedaemontii*, si *Nic. Damasceno* credimus, *laureati* quondam *praelium* commiserunt; verum etiam rex *Philippus, Alexandri*, cui rerum gestarum gloria

*) Faſtor. v. 673 ſeq.

†) Hort. philoſophic. p. 279.

‡) Erläute-

rungsſchriften zur allgemeinen Welthiſtorie Theil 3 p. 328 ſqq.

ria Magni nomen dedit, pater, cum in *Phocenses* expeditionem susceperet, milites coronas laureas sumere iussit, atque ita praelium committens *Thebanorum* superauit hostes: qua de re alio pariter loco, alioque tempore, iam egimus *). De lauru induciurum signo *Plinius* †): *Ipsa laurus pacifera*, inquit, *ut quam praetendi etiam inter armatos hostes quietis sit indicium*. De lauro autem deditiois indicio consuli meretur *Herodianus* ‡). Rerum de reliquo potissimum in expeditionibus prospere gestarum exoptatus laurus erat nuncius. Hinc *Plinius* §): *Laurus*, inquit, *Romanis praecipue laetitiae victoriarumque nuntia, additur litteris, militum lanceis, pilisque*. Adeoque litterae laureatae laetorum erant nuntiae, quae in duas commode dispecisci possunt classes, aliae enim erant, quas *Romanorum* duces vel imperatores domum mittebant, aliae vero, quae ad significandam publicam *Romanorum* laetitiam domo in P. R. prouincias subinde mittebantur, qua de re consulendus *IO. GVILELM. BERGER* ¶). *Milites* porro *victores* laureata gestabant arma: denique etiam *naues laureatas* felicitis olim victoriae nuncium fuisse *ALEX. AB ALEXANDRO* **) obseruauit.

Ordinis ratio nunc postulat, ut pariter laurum in omnium honorum bellicorum summo culmine, siue in *triumphi pompa*, consideremus. Non vero solum *dei Triumphi caput* laurea olim cingebatur corona, quod, praeter alia eruditae antiquitatis *λέριαννα*, praeclare docet *Juliae* gentis numus, a nobis haud ita pridem descriptus, atque pro rei necessitate sufficienter illustratus *); sed etiam *tropaea*, victoriarum indices, haud raro in numis adstans *Victoria* laureis corollis exornat. Audiamus vero quid *Plinius* †) de lauro in triumphis conspicua fronde sentiat, qui: *Non quia perpetuo virescit, inquit, nec quia pacifera est, praefereunda ei utique et myrto et olea, sed quia spectatissima in monte Parnasso: ideoque etiam grata Apollini, assuetis eo dona mittere iam regibus romanis, teste L. Bruto. Fortassis etiam in argumentum, quoniam ibi libertatem publicam is meruisset, lauriferam tellurem illam exosculatus ex responso. Et quia manu satarum receptarumque in domos, fulmine sola non igitur. Ob has causas equidem crediderim, honorem ei habitum in triumphis potius, quam quia suffimentum sit caedis hostium et purgatio. Romulum, cum de Caeninatibus et Antemnatis triumpharet, praelatis opimis hostium spoliis*

*) *Nymophyl. Schulz.* tom. I p. 7 seq.

§) *Lib.* 15 c. 30.

†) *Lib.* 8 c. 7 et alibi.

‡) *Lib.* 15 c. 30.

¶) In diss. de litteris lauratis Vitteb. 1711 habita.

*) *Genial. dier.* lib. 1 c. 27. p. m. 107.

**) *Nymophyl. Schulz.* tom. I p. 181.

*) *Hist. nat.* l. 15 c. 30.

liis, purpura indutum, et laurea coronatum, quadrigis triumphalibus primum Romam inuectum, atque ita magnificentissimi huius ritus auctorem fuisse *Dionys. Halicarnassensis* ^{b)} commemorat. Hic vero potissimum lauri in Romanorum triumpho celebrabatur usus. Imperator die a senatu constituto, veste triumphali indutus, et victrice corona laurea ornatus, curru a quatuor plerumque equis tracto insistens, manu plerumque dextra sceptrum eburneum, sinistra vero lauri ramum tenebat; pone imperatorem palmifera atque alata conspiciebatur *Victoria*, non *Fortuna*, sicut alicubi *B. SCHMEIZELIVS* ^{c)} existimat, quae supra triumphantis caput alteram porrigebat coronam lauream. Exercitus populi romani in legiones, cohortes et manipulos distributus, ut et tribuni atque exercitus duces, immo scutiferi ac ministri non saltem laurea erant coronati, verum etiam lauri ramos manibus tenebant. Hos lauro itidem exornati praecedebant ducis triumphantis propinqui, tibicines, citharoedi, lictores, immo cunctos fere, qui triumpho intererant, laurus exornabat. Tandemque ubi ad lauro coronatum *Iouis Capitolini* templum peruentum esset, re diuina peracta, triumphalis in *Iouis* gremium deponerebatur laurus. *Plinius* ^{d)}: *Fasces imperatorum laurus decorat, inquit, ex his in gremio Iouis O. M. deponitur, quoties laetitiam noua victoria attulit.* Vniuersae huius pompae picturas, ex vetustis lapidum, numorum et scriptorum monumentis, nobis suppeditant *ONVPHRIVS PANVINIVS* ^{e)}, et qui eundem sequuntur *LAVR. BEGER* ^{f)}, *IAC. LYDIVS* ^{g)}, *NIEVPOORTIVS* ^{h)}, alii. Laureae autem sine reliqua triumphi pompa *Ioui* delatae singulare *Tranquillus* ⁱ⁾ commemorat exemplum. *Plinius* ^{k)} vero: *Allata erat ex Pannonia laurea, inquit, id agentibus diis, ut inuicti imperatoris exortum victoriae insigne decoraret.* Hanc imperator *Nerua* in gremio *Iouis* collocarat, cum repente solito maior et augustior, aduocata hominum concione eorumque, te filium sibi, hoc est, unicum auxilium fessis rebus assumsit. Si res triumpho minus videretur digna, saltem ouatio concedebatur imperatori, cuius non lauro, verum saltem myrto cingebantur tempora; sunt tamen praeter *ALEX. AB ALEXANDRO* ^{l)}, adhuc alii, qui subinde, quamuis rarius, et quantibus lauream concessam fuisse coronam existimant. Undenam autem triumphantes suas sumserint

G 2

lau-

b) Antiqu. rom. lib. 2 edit. Sylburg. p. 102.

c) Commentat. de coronis p. 130.

d) Lib. 15 c. 30.

e) De lud. circens. et triumph. p. 138.

f) Floro suo p. 346.

g) Syntagm. de re milit. p. 212.

h) Edit.

berol. p. 389.

i) In Domitiano c. 6 edit. Graev. p. 721.

k) In

panegy. Traiano dicto.

l) Genial. dier. lib. 6 c. 18 p. m. 938.

laureas, ad hanc *Plinius* ^{m)} atque *Suetonius* ⁿ⁾ respondent quaestionem, dum commemorant, ex ramulo lauri, quem gallina alba, ab aquila rapta, rostro tenuerat, et in *Liuiæ* gremium demiserat, cum eundem pangi placuisset, tale prouenisse laureum, ut triumphaturi inde Caesares laureas decerperent, moremque triumphantibus fuisse, alias confestim eodem loco pangere: observatum vero esse aiunt, sub cuiusque obitum arborem ab ipso institutam elanguisse; nouissimo demum *Neronis* anno siluam omnem radicitus exaruisse.

In variis autem praeter triumphum *Romanorum* solemnitatibus, praefertim vero in ludis, atque spectaculis editis, populum pariter ac proceres laureatos apparuisse, *Tranquillus* ^{o)}, *Tacitus* ^{p)}, alii, nos edocent: in singulis fere festiuitatibus priuatorum quorumlibet ianuas pariter fuisse laureatas, omnium luculentissime *Tertullianus* ^{q)} memoriae prodidit. *Iuuenalis* ^{r)}:

Ornentur postes et grandi ianua lauro.

Insuper S. P. Q. R. *Romam* redeuntibus principibus, subinde laureati obuiam procedebant, viceque, per quas ad urbem tendebant, haud raro lauri ramis aut potius coronis laureis sparsae erant. Lauro coronabantur principes, atque laurea corona cincta pulcre in numis *Graecorum* regum capita superbiunt; immo ex quo, *Suetonio* ^{s)} teste, *Iulius* ex omnibus a senatu romano sibi decretis honoribus, non aliud usurpauit libentius, quam ius laureae perpetuo gestandae, exinde, inquam,

cingit et augustas arbor opaca comas.

De laureatis imperatorum foribus, *Plin.* ^{t)}: *Laurus triumphis proprie dicitur*, inquit, *vel gratisima domibus, ianatrix Caesarum pontificumque: sola et domos exornat, et ante limina excubat.* Augusto primum hos quondam decretos fuisse honores, *Dio* ^{u)} commemorat. Apud *Nasone* ^{v)} ita canit *Apollo*:

Postibus augustis eadem fidisima custos

ante fores stabis, mediamque tuebere quercum.

Consulum pariter fores eorundemque fasces, haud subinde neglectis ipsis licetoribus, apud *Romanos* lauro fuisse ornatas, varia veterum loquuntur monumenta.

Quam-

m) Lib. 15 cap. ultimo.

p) Hist. lib. 2 c. 55.

q) Satyr. 10. 65.

vol. 1 p. 754.

n) In Galba cap. 1.

o) In apologetico et de cor. mil. et alibi.

s) In Iulio c. 45.

u) Lib. 53.

v) In Augusto c. 58.

Lib. 15 c. 30. edit. Hard-

x) Metam. lib. 1.

Quamuis iam supra suo loco de lauri usu oeconomico his pagellis quaedam huc pariter respicientia inserta sint documenta; tamen hoc potissimum loco veterum morem notandum existimo, quem in *Hesychio* excitatum sequentibus verbis cl. WAGNER commemorat, qui: *In conuiuio apud antiquos*, ait, *lauri myrtique ramus circumferebatur pro lyra, cum qua accumbentes, qui fidibus nesciebant, conuiuialia carmina cantabant.*

In nuptiarum quoque solemnitatibus domos ornatas olim fuisse corollis, plerumque vero laureis, pridem praeclare docuit PASCHALIVS ⁷⁾; ut vero hanc ex veterum quodam monumento corroboraret sententiam, mox *Apuleium* ⁸⁾ excitat, ubi haec inter alia memorat: *Domus tota lauris obstita, taedis lucida, constrepebat Hymenaeum.* Quoniam vero cl. WAGNER ⁹⁾ hunc se frustra requisivisse locum fatetur; ea de causa ipsam infra adscripsi paginam, circa cuius umbilicum modo inserta totidem verbis legitur sententia. Hoc vero loco in primis etiam post funera illustri *Transluani*, B. MARTINI SCHMEIZELII, *commentatio de coronis tam antiquis quam modernis* ¹⁰⁾ consuli meretur.

Ultimo tandem loco ad funebres descendimus pompas, in quibus pariter haud vulgares laurus habebat usus. *Laurea mortuis offerendis* necebat corona, cumque cremata essent corpora, ii, qui rogo adstabant, aqua lustrati, aspergillis laureis irrorabantur: immo urnae et busta laureata saepius in veterum celebrantur monumentis. Praeter auctores h. l. a cl. WAGNERO excitatos, haud sane silentio praetereundi sunt cel. MART. SCHMEIZELIVS ¹¹⁾, et clar. GEORG. AVGVST. LANGGVTH ¹²⁾.

XII. NUMMARIA.

Quoniam nullum sane unquam numi, gemmae, marmora, aliaeque eruditae antiquitatis λείψανα, experta sunt contemptorem vel inimicum, nisi aut ignorantem aut invidum; ea propter dum in studii huius longe amoenissimi limine subsisto; iniquis rerum arbitris illud: *Hic sileat grex imperitus, in iudicia praeceps, et parcat ea flocci facere, ad quae caligat!* acclamandum existimo. Vniuersos enim altissimae vetustatis genio litantes, quosque sui admiratione percellunt cara elapsi aevi pi-

G 3

gnora,

7) Coronar. lib. 2 c. 16.

8) Opuscul. cit. p. 210.

9) Antiquit. plantar. feral. p. 69. 88 et alibi passim.

10) Metamorph. lib. 4 edit. Elmenhorst. pag. 154.

11) p. 34 et 41.

12) Lib. cit. p. 46. 47. 49. 54.

gnora, haud omnino fugit, in primis numismata, *romanae* praesertim antiquitatis esse breuiaria, historiae faciem, priscae fidei vacillantis testes, atque latebrosae lectionis condimentum. *Ex illis*, SMETIVS ^{e)} inquit, *longa historiarum series pertexitur, fasti ordinantur, lacunae in historiis suppleuntur, obscura nec intellecta explicantur, incerta definiuntur, errores corriguntur.* Ad numos enim historiae, non ad historiam numorum fides exigenda est. Quo quisque historicorum, non recentiorum modo, sed et veterum segnius, aut diligentius numorum monumenta excussit, eo aut infelicius, aut accuratius historici munere functus fuisse deprehenditur. Idem paullo post: *Physicus*, ait, *contemplatur animalium proprietates, avium, piscium, quadrupedum, monstrorumque, tam falsorum quam verorum formas, etiam vulgo minus notas, plantarum imagines, reliqua.* Non plura hoc loco ad dilucidandam singularem rei numariae praestantiam atque utilitatem cumulabo testimonia; quippe quod neque instituti nostri ratio postulat, neque sane exiguae commendationis singulis his pro dignitate fusi enarrandis pagellae sufficiunt. Si qui tamen dulcedine veteris elegantiae atque amore studii, apud nos propemodum neglecti, capti tenentur, atque eorum, qui quae ignorant continuo vituperant, latratus aspernati prolixiora hac de re evolvere discipiunt scriptis consignata monumenta; iisdem praeter HEMELARIVM ^{f)}, CLAVD. CHIFFLETIVM ^{g)}, praesertim lucidissimum politioris litteraturae sidus, perill. EZECH. SPANHEMIVM ^{h)}, atque eximium saeculi nostri antiquarium, *Viennensiumque mathematicum*, ERASM. FROELICH ⁱ⁾, e soc. Iesu patrem, de meliori commendamus: tandemque etiam praefatio nostra ^{k)}, nuper descriptioni vernaculae *Numophyl. Schulziani* praemissa, nonnullas lectoribus numismatum antiquorum declarabit utilitates. Tanti autem olim aestimabatur laurus, ut nullam plantarum speciem in numis, gemmis, aliisque antiqui orbis reliquiis, saepius superbire videas, quam hanc *Apollini* sacratam frondem; quippe quae non solum *Apollinis* ^{l)} ubique fere cingit imagines, verum, ut me breuib. expediam, *Vulcanum* ^{m)}, *Ianum* ⁿ⁾, *Herculem* ^{o)}, *Deos Penates*

e) Antiquit. neomag. p. 174.

f) In praef. ad arschotana numismata.

g) In lib. de numism. antiquo c. 3. h) De praef. et usu numismat. antiqu. dist. I.

i) Quatuor tentam. in re numaria p. 1 sqq. k) Beschreibung des schulzischen Münzcabinet erster Theil. l) Leonh. Augustini gemmae part. I tab. 2. Beger thes. brand. tom. I p. 493. Ebermayeri capita deor. tab. I n. 20.

Numophyl. Schulz. tom. I tab. 2 n. 7 p. 73 et alibi.

m) Oisfeli thesaur. antiqu. numism. tab. 43 n. 9. Numoph. Schulz. p. 92.

n) N. S. p. 99.

o) Augustin. gemmae p. I t. 4. 5. 7.

tes p), Hygeam q), aliaque paganorum numina, haud raro corona laurea exornat; immo innumera fere Graecorum Romanorumque numismata deam Victoriā dextra lauream coronam tenentem depingunt. Haud vero solum laureata Apollinis effigie antiquitatis reliquiae superbiunt; verum subinde vaticinantis gestu, dextra lauri ramum gerens r), adumbratur Apollo: atqui quum A. V. C. MDLXXXIII per totam fere Italiam pestiferus grassaretur morbus, diis et praecipue Apollini vota facientes mox in numis suis quadrigis insistentem, laeva sagittam pestiferam et arcum, dextra vero ramum laureum lustralem tenentem pagani exhibebant Apollinem s); qui in Treboniani Galli numis, APOLLINI SALVTARI inscriptis, nudus, dextra pariter lauri ramum, sinistra vero citharam tenens, exprimitur; quae vero numismata cula sunt, quo tempore denuo saeva pestis per romani imperii prouincias grassabatur, quae sub finem anni CHRISTI CCLI in Oriente exorta, quindecim annis perdurans, totam fere afflixit Europam t). Apollo autem in numis haud raro CONSERVATOR, apud Graecos vero ΣΩΤΗΡ, seruator salutatur, aut Ἐπιμέγειος, Ἀλεξίκακος, Ἀκέσιος, Auxiliator, Auerruncus, Medicus u). Apollinis tripodem et vaticinia respicientem lauri ramum pariter non solum numi x), verum etiam gemmae y) spectatorum oculis subiiciunt. Antiochen-sium lauri ramo insignita numismata z), Philostrati praeclare confirmant sententiam, qui Antiochen-ses ob Daphnes memoriam, laurum omnium arborum maxime coluisse commemorat. Cui praeterea volupe est, oculis lustrare laurea cincta, atque felicitis arboris ramis stipata deorum gentilium templa a), is adeat, suadeo, numismata; quae nobis pariter et Dianae b) et fratri Apollini lauro olim instituta ante oculos collocant sacrificia. Victorum atque poetarum capita c) lauro redimita itidem et in gemmis et numis adumbrantur. Romuli d), primi Romanorum regis et triumphatoris venerandam, atqua lauro insignem effigiem, numi per tot saeculorum seriem nostris reseruarunt temporibus. In Graecorum atque Romanorum numis cernitur corona laurea, quam reges et imperatores triumphantes in capite gestabant, qui mos sub Romanorum rei pu-blicae

p) N. S. p. 158. 272.

q) N. S. p. 93.

r) Froelich lib. cit. p. 339.

s) Ebermayeri cap. deor. tab. 16 n. 406.

p. 511.

dialog. p. 148.

tab. 15 n. 403.

tab. 14. 15.

q) N. S. p. 73.

r) Bauduri imp. Rom. numism. tom. I pag. 58.

x) Patin. imp. Rom. numism. p. 306.

z) Begeri thesaur. brand. tom. I.

a) Ofselius lib. cit. tab. 37. Froelich. p. 278. Ant. Agostini

b) Patin. imp. Rom. numism. p. 235. Ebermayeri cap. deor.

c) Leonh. Augustini gemmae t. 25. Ebermayer lib. cit.

d) N. S. tab. 4 n. 9.

r) Froelich quat. tentam. p. 117.

blicae initio introductus, ad feros vsque principes propagatus est: immo ex eodem ritu adhuc hodie *imperatorum regumque capita* in numis laurea corona cingit. *Iulius Caesar*, qui bello ciuili rei publicae *romanae* statum euertere aggressus est, *Tranquillo* ^{e)} teste, ex omnibus sibi a S. P. Q. R. decretis honoribus, non aliud aut recepit aut usurpauit libentius, quam *ius laureae perpetuo gestandae*, ad caluitiem nimirum tanto melius obregendam, quae tamen quodammodo in quibusdam *Caesaris* numis apparet, vt et capillus deficiens a vertice reuocatus ^{f)}). Eodem capitis ornatu postea *singuli* vsi fuerunt *Augusti*, vsque ad tempora *Constantini Magni*, qui translata Constantinopolim imperii sede, praeter lauream insuper etiam regium insigne, diadema, siue fasciam gemmatam, capiti adaptare iussit ^{g)}). Qui gladiatorii ludis aliisque veterum *athleticis exercitationibus* intererant, laurea corona redimiti assidebant spectatores ^{h)}). Bini lauri rami, qui in Augusti numis auersam exornant paginam ⁱ⁾), praeclare *Plinii* et *Nasonis* monumenta illustrant, quorum illi laurus *gratissima Caesarum ianitrix* dicitur, *quae sola et domos exornat, et ante limina excubat*; hic vero ita ^{j)}) canit:

*Cur tamen apposita velatur ianua lauro,
cingit et Augustas arbor opaca fores?*

An quia perpetuos meruit domus ista triumphos?

Ne vero diutius quam par est, his, quae paucissimos pelliciunt, immoremur deliciis; ea propter mox subiungenda arctioribus circumscribenda veniunt limitibus. In numis autem *Roma Victrix* ^{k)}) dextra lauri ramum ostentans exprimitur: *Roma Felix* ^{l)}) pariter felicis arboris fronde gloriatur; immo *Victoria* alata seminuda ad *Romam* festinans, eidem et elata dextra corollam lauream ostentat, et sinistra captiuum religatis post terga manibus, habitu lugubri conspicuum, capillis arreptum, deae *Romae* sedentis pedibus subiicit ^{m)}). *Hilaritas* in numis haud raro dextra ramum foliaceum sustinet ⁿ⁾). Virides enim arborum frondes laetitiae erant symbolum; vnde in publico et priuato gaudio viac, templa, ianuae, domus, totae denique vrbes, ab omnibus fere gentibus exornabantur olim arborum frondibus, potissimum autem lauri ramis.

Qua-

e) In Iulio Caes. c. 45 edit. Patin. p. 33.
tab. 1 n. 1. 3. N. S. tom. 1 tab. 5 n. 9.

f) Oisfelii thes. antiquor. numism.

g) Oisfel. lib. cit. tab. 14 n. 5.

h) Mercurialis de arte gymnast. edit. amstelod. p. 194.

i) Oisfel. tab. 92

n. 12. N. S. tom. 2 n. 8.

j) Trist. lib. 3 eleg. 1 v. 39 sq.

k) Oisfel.

tab. 29 n. 5. N. S. tom. 1 p. 320.

l) Oisfel. tab. cit. n. 8.

m) Oisfel.

ibid. n. 12.

n) Oisfel. tab. 55 n. 4. 5. 8.

Quapropter *Tertullianus*: *Cur die laeto*, inquit, *non laureis postes obumbramus?* Et paullo post: *Quam recentissimis et ramosissimis laureis postes persiruebant.* Quoniam vero ad designandam temporum laetitiam non saltem rami, verum etiam ferra et coronae adhibebantur; hinc pariter in numis *) LAETITIAM TEMPORVM vel AVGVSTORVM publicam respicientibus matrona decoro habitu ornata dextra corollam porrigens exprimitur. *Hyginus*: *Homines*, ait, *in maxima laetitia victoriisque coronas habere consueverunt.* In *Othonis* praeterea numis †) *securitas populi romani* aut lauri ramum, aut corollam lauream tenet, quae symbola haud dubie *Othonis* victoriis securitatem populo romano acquisitam denotare debebant. Insuper autem in veterum Romanorum numis *Honos* ‡) et capite laureato, et elata dextra lauri ramum tenens adumbratur. *Augustus* §) in numis currui triumphali insistsens altera manu equorum regit habenas. altera vero lauri ramum porrigit. De lauro autem, quam aquila ex alto in *Liuviae* gremium abiectisse dicitur, *Plinius* ¶): *Ex ea triumphans postea Caesar*, inquit, *laurum in manu tenuit, coronamque capite gessit; ac deinde Imperatores Caesares cuncti.* Hinc *Vespasianus* *) ubi de *Iudaeis*, *Traianus* **) vero de *Dacis*, triumpharet, pariter lentis quadrigis triumphalibus insistentes sua lauro exornarunt numismata. Imperatori triumphanti olim a militibus et populo IO IO TRIVMPHE! acclamari solitum erat. Vnde *Horatius* *):

*Tuque dum procedis, IO TRIVMPHE,
non semel dicemus, IO TRIVMPHE,
ciuitas omnis, dabimusque diuis
thura benignis.*

Ouidius †) autem, ubi triumphi pompam describit, inter alia ita canit:

*Tempora Phoebea lauro cingentur; ioque
Miles io, magna voce, TRIVMPHE, canet.*

Praeclare haec omnia numus **) illustrat, cuius auersae aream laurus arbor occupat, cum subscriptione IO IO TRIVMP. Praeter lauri ramum inter ornamenta triumphalia pariter referebantur, sceptrum eburneum, in cuius apice conspiciebatur aquila aurea, corona laurea, et toga picta, aut potius tunica palmata, quae omnia nullibi amplius conspici possunt, nisi

*) Oisfel. tab. 55 n. 9. 10. 11. 12.

†) Oisfel. tab. 59 n. 9. 10. 11.

‡) Oisfel.

tab. 64 n. 4. 5. 8. N.S. tom. I tab. 4 n. 4.

§) Oisfel. tab. 91 n. 10. 12.

¶) Hist. nat. lib. 15 c. 30.

*) Oisfel. tab. 91 n. 7.

**) Oisfel. ibid.

n. 9. 11.

x) Lib. 2 od. 4.

y) Trist. lib. 4. eleg. 2.

z) Oisfel. tab. 92 n. 7.

nisi in antiquo numismate ^{a)}). Plura de victoriis et triumphis, in familiarum *romanarum* potissimum monumentis obuia, docet SPANHEMVS ^{b)}). Tres coronas laureas quondam in triumphatorum rei publicae constituendae honorem sellae curuli impositas adhucdum asseruant numismata ^{c)}). Praeter alia insigniora veteris aevi cimelia, quo in primis *Othones*, *Vitellios*, *Pertinaces*, *Didios Iulianos*, *Pescennios*, aliaque raritate conspicua elapsi aevi pignora refero, *Numophylacium Schulzianum* pariter a genteus quidem Vespasiani numus exornat ^{d)}), in cuius postica parte columna, cum clypeo votiuo et diota inter duas laurus conspicitur. Diota haec vtrinque lauro stipata procul dubio *urnam*, qua Vespasiani cineres reconditi erant, inter consitos vel defixos, senatus nutu, lauri ramos, post imperatoris consecrationem collocatam respicit. In eodem amplissimo apparatu numero etiam *Helenae Constantini M.* matris aerëus tertii moduli numus *SECVRITAS REIPUBLICAE* in auersa parte inscriptus asseruatur, in cuius area matrona velata manu dextra *inuersum lauri ramum* tenens conspicitur. Hoc autem emblemate apposite satis illustratur illud Graccorum prouerbium: *δαφνίνυν περὶ βαντηρίαν*, *laurum gesto baculum*. Laurum enim, vt alibi iam inuimus, aduersus venena, fulmina, aliaque pericula plurimum valere eaque auertere posse superstitiosa credidit antiquitas. Atque haec aliaque bene multa praeae magnificentiae laurus exornat monumenta.

OBSERVATIO.

Praeter dioeciam lauri speciem, quam solani singula praemissa respiciunt capita, celeb. LINNAEVS, quique eum sequenti sunt insigniores huius saeculi botanici, ad lauri genus retulerunt: 1) Cassiam Cinnamomeam, quae LINNAEO rectius *Laurus foliis ovato-oblongis trineruiis vnientibus*; *basi nervos audit*, cuius cortex officinis Cinnamomum dedit; 2) Cassiam malebaricam, quam LINNAEVS *Laurum foliis lanceolatis trineruiis*; *nervis supra basin vnitis* appellat, cuius cortex est officinarum *Cassia lignea*; 3) Laurum Camphoriferam, LINNAEO *Laurus foliis lanceolato-ovatis trineruiis*, *nervis supra basin vnitis* dictam, cuius resina est *Camphora*; 4) Cornum marem odoratam, folio trifido, margine plano, quae LINNAEO *Laurus foliis integris trilobisque* dicitur, vnde in pharmacopoliis lignum et cortex *Sassafras*; 5) Arborem virginianam, citriae folio, a LINNAEO *Laurus foliis eneruiis obuerse ovatis vtrinque acutis integris annuis* appellatam, cuius resina officinarum *Benzoe*; 6) Tandem etiam Canellam peruanam, quam LINNAEVS *Laurum foliis eneruiis obuerse ovatis obrusis* nominat, quae officinis *Canellam albam* siue *Corticem Vinterani* suppeditat. Tot tantaeque, profecto praestantissimae, plantarum species Laurum exornant, vt adeoque illa LINNAEANA ^{e)}), qua opellae nostrae titulus superbit, longe verissima sit sententia. Ex recensitarum autem lauri specierum inter se convenientibus determinationibus sequentem LINNAEVS formauit characterem genericum f).

GE-

^{a)} Oisfel. tab. cit. n. 10.^{b)} De praest. et usu numismat. diss. 10 tom. 2 p. 210 seq.^{c)} Oisfel. tab. 96 n. 12.^{d)} N. S. tom. 2 n. 160.^{e)} Hort. cliff.

p. 155.

^{f)} In generibus plantar. p. 174.

GENVS.

CALYX nullus ^g): nisi corollam rectius calycem diceret.

COROLLA. *Petala sex* ^b), ouato-acuminata, concaua, erecta, alterna exteriora.

Nectarium constans tuberculis tribus, acuminatis, coloratis, in duas setas desinentibus, germen circumstantibus.

STAMINA. *Filamenta nouem* ⁱ), corolla breuiora, compressa, obtusa, terna in singulo ordine. *Antherae* margini filamentorum superne vtrinque adnatae.

Corpuscula duo, globosa, petiolo breuissimo singulo filamento intimi ordinis prope basin affixa.

PISTILLVM. *Germen* subouatum. *Stylus* simplex, aequalis, longitudine staminum. *Stigma* obtusum, obliquum.

PERICARPIVM. *Drupa* oualis, acuminata, vnilocularis, corolla comprehensa.

SEMEN. *Nux* ouato-acuminata. *Nucleus* eiusdem formae.

OBS. *Maxima specierum pars*, LINN. inquit, *vna cum Cinnamomo et Camphora hermaphrodita est: in nonnullis tamen Mares seorsim in dioecia prodeunt, vt in lauro Tournef. vbi etiam saepius stamina octo ad quatuordecim; corolla quadripartita nuda.* IDEM: *Corpuscula*, addit, *filamentis quibusdam adnexa, essentialem praebent characterem.*

CLASSES.

Tandem classes, quibus Laurum subinde inferuerunt Systematici, hic demum subiungendas esse ordinis ratio, immo recentiorum botanicorum, praesertim vero LINNAEANA methodi, leges iubent.

CAESALPINI I Arbor corde e seminis apice: seminibus saepius solitariis. 4) *pericarpio tectis*, α) *flore saepius in sede fructus.*

MORISONI I Arbor. 3 *Nucifera.*

H 2

RAII

g) Eximius Lipsiensium Botanicus, atque h. t. eiusdem illustris academiae RECTOR MAGNIFICVS, celeb. CHRIST. GOTTL. LVDWIGIVS: *Calix proprius nullus*, inquit, *vel exiguus.*

b) LVDWIGIVS: *Corolla quatuor, vel pluribus laciniis profundis insignis.*

i) IDEM: *Stamina octo, nouem, plura.* Hinc eidem viro ill. laurus octanthera dicitur. Vid. LVDW. definit. generum plantar. p. 35.

- RAII XXIX Arbor fructu umbilicato. 3 *Baccifera, umbilicata, monoppyrena.* Sassafras. xxx Arbor fructu non umbilicato. 1 *Prunifera, Cinnamomum.* xxxi Arbor fructu secco 2 *Miscellanea.* Laurus.
- HERMANNI XXV Arbor fructu per maturitatem secco 1 *Monococco.*
- BOERHAAVII XXXIII Arbor monopetala. 1 *Ouarium intra florem; fructus mollis, seminibus callosis.*
- ERNSTINGII XXXIV Arbor monopetala. 1 *Ouarium intra florem; fructus mollis, seminibus callosis.*
- RIVINI IV Regularis tetrapetala. 9 *Bacca f. pericarp. molli.*
- RUPPII IV Regularis tetrapetala. 10 *Bacca monoppyrena.*
- LVDWIGII I Regularis monopetala. 12 *Bacca 1) monoppyrena. Laurus. 2) Dipyrena. Camphora, Benzoin.*
- KNAVTI I Monopetala vniformis, 22 *Capsula bicapsularis carnosae, capsulam monosperm. includens.*
- TOURNEFORTII XX Arbor monopetala. 1 *Pistillum in fructum mollem, seminibus callosis.*
- MAGNOLII XV Arbor calice externo et interno 2 *Flore monopetalo.*
- LINNAEI in calycina methodo XVI Incompleta 4) *sexfida, hexapetala.*
- LINNAEI in systemate sexuali IX Enneandria 1 *Monogynia.*
- ROYENII IX Incompleta 6 *Flore sexfido.*
- LVDWIGII I Monopetala regularis VII Oësthanthera A) *monostyla.*
- WACHENDORFFII B Monoperiantha h *Enneastemon.*

OBSERVATIO.

Quum fere tota iam typis exscripta esset haec nostra commentatio, tum deum ex celeb. LINNAEI indice *vegetabilium officinal. per Sueciam receptorum, lib. 1 Mat. medicae* subiuncto, intellexi, supra pag. 13 perperam de officinarum Sueciae oleo cocto actum esse: cui leuioris momenti errato olei cocti, in passim celebrata eximii viri *Mat. medica*, typothetae incuria, nostrae speciei lauri subiuncta signatura satis aptam praebuit ansam. Paulo crassius erratum typographicum occurrit supra pag. 7 et 8, ubi in tribus diuersis locis vocem *synonyma* satis mendose typis exscriptam deprehendes; plura quidem, fateor, in iterata cursoria harum pagellarum perlustratione sese oculo obtulerunt, facilius tamen excusanda. typothetarum σφαλματα, quae quoad maximam partem, vix forte lyncei oculi, nubilibus praefertim his diebus, tam accurate, vt prorsus nihil subterfugeret, arbitrari potuissent.

GENEROSISSIMO ATQVE CLARISSIMO
MICH. GOTTL. AGNETHLER

SAL. PLVR. DIC.

SIGISM. IAC. BAVMGARTEN.

Quod et vtilitas publica me et meus in TE amor
a TE cultus officiosissime hortatur, libenter
facio vt TVAM virtutem, industriam, dexteri-
tatem atque doctrinam celebrari, dignitatem
que amplificari publice gaudeam, neque hanc solemnem gratulatio-
nis opportunitatem nactus vel ipso silentio TIBI deesse aut TVI
amantium cuiquam concedere videar. Malo igitur maiorem TVI
quam mei rationem habere, otiique male collocati, quo certe nec
abundo nec abutor, quam neglecti officii suspicionem facere, atque
aliquid ad TE litterarum praecipitare, quibus breuiter et summatim
atque, vt fieri poterit, diligentissime et verissime enarrem, qua-
lem TE hos octo annos et quod excurrit cognitum et exploratum
habui, ad meum perpetuum iudicium de TE TIBI non magis
quam aliis approbandum, quorum aequae ac mea magni interest
non ignorari vitam a TE laudabiliter actam rationesque studio-
rum, quibus effeceris vt tanti a me fias, quanti TE facio, faciam-
que constanter. Duplex litterarum stadium emensus es, et in
vtroque plus itineris confecisti, quam bene multi in alterutro

per omnem vitam decurrendum sibi sumunt, atque neutrius ambitum quaestuosis doctrinis et ad victum parandum necessariis circumscribendum duxisti. Anno clō lccc xxxxi huc concessisti sanctiori doctrinae operam daturus, morboque diuturno vexatus medicum et breui post hospitem consecutus desideratissimum IO. HENR. SCHVLZIVM, in eius consuetudine ac familiaritate humaniorum litterarum, antiquitatis, philologiae, scientiaeque numismaticae sacris initiatus, ita philosophiam omnem, historiam, patriae inprimis duce MART. SCHMEIZELIO, et theologiam, in qua mihi te formandum tradidisti, diligenter et enixe tractasti, vt plurium disciplinarum intelligentiam vsunque complexus eximie profeceris. Quae postea intercesserunt tristiora virtuti TVAE progressibusque faciendis non obsuerunt. Per aliquot mensium grauiorem morbum SCHVLZII insigne pietatis exemplum dedisti, cui etiam post illius obitum continuatae satisfactorius labores subiisti conficiendi indicis bibliothecae ipsius et describendi illustrandique nummophylacii commentario, singulari eruditione innumerisque bonae frugis multaeque lectionis observationibus referto, cuius prior pars anno clō lccc xxxvi cum selectioribus clarorum virorum ad b. SCHVLZIVM epistolis in lucem prodiit. Ipsa virium contentio laborumque pertinacia hic *Lipsiae*que, quo belli tempore superiorum iussu commigrandum fuit, operi perficiendo insumta fecit, vt redux huc in grauiorem haemoptysin incideris, atque in vitae discrimen adductus, quum sensim conualesceres aliud vitae studiorumque genus amplectendum atque medicinae discendae faciendaeque te consecrandum putaueris. Nouum hoc stadium anno clō lō cccxxvi ita ingressus es, non leuitate animi aut seuerioris virtutis fuga aut profano rerum diuinarum fastidio, sed valetudinis cura studioque

vel sic melius inferuendi patriae, vt neque doctrinae sanctioris, neque pristini praeceptoris, neque elegantiorum litterarum defectorem egeris. Non commemorabo progressus in scientia arteque medica factos sub celeberrimis doctoribus, curandique difficiles morbos felicem sollicitudinem, cuius me aliquoties testem habuisti oculatum; sed ea duntaxat indicabo industriae Tuae documenta in litteras relata, quae vel iam prodierunt vel opportune edenda mihi innotuerunt, ita elaborata, vt vel sola hominem laboriosissimum requirant, et plerorumque doctorum academicorum specimina publica longe superent. Praeter indicem librorum nummorumque *Schmeizelianorum*, editionem variorum scriptorum botanicorum LINNAEI, atque commentarii *Schmeizeliani* de nummis aureis et argenteis *Transilvaniae*, vindiciasque celeberrimi IVNCKERI et HOFFMANNI a plagio *harderwicensi*, edita notitia versionis *Schulzianae* vitarum PLVTARCHI, accessionibus ad nouam editionem lexici medici BLANCARDI, descriptionis *germanicae* nummophylacii *Schulziani* parte prima, atque inprimis commentatione de *Syracusanis* regibus et tyrannis ex nummis *graecis*, quae volumine tertio accessionum ad grande et praestabile opus historiae vniuersae a societate eruditorum in *Anglia* scriptum comparet, ipsoque hoc commentario de *lauro* laurea digno, de bonis litteris praeclare meritis es: atque praeterea syllogen opusculorum immortalis *Schulzii*, eiusdem isagogen in rem et scientiam numismaticam, neque minus illustrationem vberiore inscriptionis *arabicae* pallii inter insignia augusta imperatorum *Germaniae* conspicui, vitam eiusdem vberius descriptam cum vindiciis contra infimulationes *ludewigianas*, nummophylacii *Schulziani* commentario perpetuo illustrati partem alteram, et eiusdem descriptionis *germanicae* partes reliquas

quas tres prelo parasti ea industria, vt vel recentissime inter medias occupationes alias addiscendae linguae arabicae laborem non detrectaueris ad nummos ea lingua inscriptos, *cuphicos* imprimis, interpretandos meliusque diiudicanda sententiarum diuortia de controuersa inscriptione pallii memorati. Habes iam, amicissime carissimeque *Agnehtler*, quae TIBI vna cum laudabili capeffendorum honorum academicorum ab ordine amplissimo tam philosophico quam medico cunctatione, quos non redimere sed mereri voluisti omniumque, qui TE norunt, iudiciis approbare, et incredibili spe a TEMET ipso de TE facta, vere et ex animo gratulator, DEVMque indulgentissimum TIBI, TVIS, patriae, bonis litteris mihi que fortunare atque diu perpetuare cupio. Reditum TVVM in patriam, quem paras, moleste fero, non quod dulcem patriae amorem improbem aut indigner, vel TVIS TE inuideam, vel nondum diu satis peregre vixisse existimem, vel ampliora auctora-menta virtutis et eruditionis, quam apud nos, domi TE praestolari ignorem, sed quod iacturam doctrinae et industriae TVAE, quae ad ornamenta academiae nostrae valde pertinet, TVAEque consuetudinis desiderium doleo. Nihilo tamen secius vt felix ille faustusque sit, atque in rem TVAM cedat, TIBI que pariter ac bonis litteris et salutis vtilitatisque publicae emolumento conducatur, benignissimo DEI optimi maximi numini confidenter supplico, cui precibus meis votisque pro salute et incolumitate TVA nuncupatis commendatissimus, vale et mei, si merebor, non immemor viue feliciter. Dedi Halae ad Salam in academia Fridericiana d. xxviii Ianuar. clb lccc li.

GENEROSO, CLARISSIMO ATQVE
DOCTISSIMO
DOMINO CANDIDATO

S. P. D.

ANDREAS ELIAS BÜCHNER.

Nequaquam utique hoc ipso tempore, quo laudabilis studii, in arte praecipue salutari apud nos addiscenda per aliquot annos collocati, metam attingis, committere potui, ut nullum omnino amoris in TE mei signum, virtutumque TVARVM testimonium existat. Quo propius enim TE novi, quoque accuratius vim mentis sagacissimae perspexi, eo impensius TE amo, ac doctrina TVA eleganti morumque singulari integritate summo-pere delector. Neque enim leve aliquid tritumque TIBI placet, nec in vulgari saltem studiorum subsistis cursu, sed optimam vitae secutus rationem, in pulcherrimo et utilissimo doctrinae virtutisque genere elaboras, ac honestissimae laudis stimulos ipse TIBI admoves, ut praeclara quaeque alacri enitaris animo. Tempus operamque unice semper posuisti in rebus egregiis, quae praecipuum in vita decus habent, et animum saluberrimis divinae humanaeque sapientiae instruunt praesidiis. Hinc Latii, Graeciae, aliarumque regionum perscrutaturus antiquitates, praestantissimos quosque veteris aevi sedulo evolvisi scriptores, ut inde et probatas dicendi scribendique rationes cognoscas, veraque a falsis aut commentitiis tanto exactius discernere valeas. Monstrat id luculentissime egregium TVVM de *Lauro* conscriptum inaugurale specimen, quo viam TIBI ad ipsam Apollinis sedem parare decrevisti, dudum promeritam, exinde omnibus adplaudentibus, certissime reportaturus *Lauream Doctorem*. Magnopere igitur

non solum reipublicae litterariae, sed et inprimis Patriae TVAE,
de cive optimis scientiis tam egregie instructo gratulor, enixe-
que simul voveo, ut industriae TVAE uberrimos, ac iucundissi-
mos propediem consequaris fructus, auspiciisque divinis et Mae-
cenatum favore dignum virtute et doctrina TVA consequaris lo-
cum, in quo feliciter collocatus, de litteris ornandis aegrisque
sanandis in posterum quoque optime mereri queas. Vale! Dab.
in Regia Fridericiana, V. Calendar. Februar. MDCCLI.

VIRO
GENEROSISSIMO, DOCTISSIMO
MICH. GOTTL. AGNETHLER,
PHILOSOPHIAE MAGISTRO,
HONORVM MEDICORVM CANDIDATO
DIGNISSIMO,

S. E. O.

IOANNES IOACHIMVS LANGE,
MATH. PROF. PVBL. ORD. ACAD. IMP. NAT. CVR. ET REG.
BORVSS. COLLEGA.

Tam multa tamque varia sunt, quae mihi TVI causa, dum
abitu parās, in memoriam redeunt, ut ea breui scri-
ptione vix videar comprehendere posse. Accessisti ad nostram
Academiam ante octo et quod excurrit annos humanioribus lit-
teris atque linguarum sacrarum et aliarum orientalium notitia
probe instructus. Vidimus TE ea qua par est sedulitate Theo-
logicis studiis operam navare. Testes sumus TE, non iuuenili
quodam

quodam impetu, sed nutu diuino ductum, ad studia medica accessisse, eaque pari sedulitate et felicitate absoluisse. Minime omisisti ea, quae philosophia et elegantiores litterae studio Theologico atque Medico suppeditant ornamenta et subsidia, atque his feliciter adiunxisti antiquaria et numismatica. Ea profectum TVORVM iam exstant publica specimina, quibus in rebus difficilioribus et satis arduis de orbe litterario iam bene meritus es, et quae sponſionis loco esse possunt, TE, si Deus votis nostris porro adnuerit, in posterum plures quoque in publicum emissurum esse operas, singulari se commendaturas utilitate. Haec omnia, quae haud exigua sunt et hoc tempore in paucissimis obseruantur, cum morum elegantia et probitate coniuncta effecerunt, vt optimus quisque apud nos eo maiore amore et cultu TVAS prosequutus fuerit virtutes, quo propius cuique eas intueri licuit. Hinc quoque TIBI ab amplissimo Philosophorum Ordine paucis ab hinc mensibus elapsis ea facilitate, qua dignissimis id fieri solet, sunt collati honores philosophici. Sed alia adhuc restant commemoranda, eaque TIBI magis propria. Prouidum numen TVA utitur opera, vt, quod respublica litteraria ex praematurō obitu duorum celeberrimorum in Academia nostra virorum damnum capere potuisset, magna ex parte auerteretur. Nummophylacium Schulzianum, a TE conseruatum, illustratum, auctum, publice iam TVAM omnibus commendat dexteritatem; et si aliquando alii celeberrimi viri labores posthumi TVA opera atque cura in lucem prodierint, TIBI debitas referent gratias ob tutelam bene gestam. Nunc cum laurea medica summo iure TVO ornatus in patriam redis, nihil superest, quam vt facile iter faustissimosque apprecer successus. Intelligis cur TE diligam et colam, certus esto, memoriam TVI numquam apud me intermorituram, TE nunc valere iubeo et vt mihi porro faueas obtestor. Vale. Dabam Halae propter Salam pridie Kal. Febr. M DCC LI.

VIRO
GENEROSO, CLARISSIMO, DOCTISSIMO,
MICH. THEOPH. AGNETHLERO,
CELEBERRIMO LIBERALIVM ARTIVM MAGISTRO,
SVMMORVM IN MEDICINA HONORVM CANDIDATO
DIGNISSIMO

S. P. D.

C. D. CARSTED.

Arboris omne genus tum thessala Tempe ministrant,
Dum nemus omne comae viridantis iactat honorem,
Vnam prae reliquis laurum delegit Apollo,
Inclutus ille deus, medicis, idemque Camoenis
Auctor et antistes artis cantusque sonori,
Qui mox aegrotos pollentibus erigit herbis,
Mox ferit horrendum telis arcuque draconem.

Virgo fuit quondam, nunc frons pulcherrima Daphne,
Laudibus haec nullis impar vel virgo, vel arbor,
Credere si fas est Phoebi de gente poetis.
Ipse deus Daphnaeus enim de nomine Daphnes
Dictus, vtut primum conspecta virgine flagrans,
Plus quam feminei vultus euasit amator,
Post etiam formae variatae mansit amator.
Cynthiaus hinc princeps lauro sua tempora cinxit,
Et voluit quemuis praestanti laude decorum
Victoremue triumphantem, vatemue celebrem,
Atque salutari medicum virtute potentem
Seu laurum gestare manu, seu mandere laurum,
Seu caput e lauro nexa redimire corona.

TV quoque, VIR IUVENIS, generosi stemmatis haeres,
Non contentus eo, quod laurus auita maneret,
Hanc nisi parta recens adsit, marcere putasti.
Laurum describens meruisti laurea ferti
Praemia, quae tandem Meditrina dante capeffis.
Haec ego dum plaudens grator, lubet ista silere
Quae TVA iam doctum dispersit fama per orbem
Scripta, velut cedro sic lauro digna perenni.

Miror ego tantas laudes: TIBI laurea filua
 Crescit, vt ex quauis decerpas arbore ramum.
 Gaude forte TVA, felix laetare, diuque,
 Numquam fata TVIS votis aduersa resistant;
 Sed fortunatum TIBI currat molliter aeuum.
 Hei mihi! si tanto coeli discrimine distem,
 Vt veniat blandus de TE vix rumor ad aures.

Sieut öfnet sich der Ehrentempel
 Dir, Freund, zum zweitemale schon,
 Du giebst der Welt ein ächt Exempel,
 Die Ehre sey des Fleißes Lohn.
 Von Deinem Rume wil ich schweigen,
 Die Weisheit ist Dein Eigentum,
 Diß müssen Deine Proben zeigen,
 Was dient wol mehr zu Deinem Rum?
 Mein Kiel darf Dir kein Denkmal stiften,
 Dein Lob gebraucht kein fremdes Licht,
 Wer schon bekant durch eigne Schriften,
 Braucht eines andern Denkmal nicht.
 Nim von der Freundschaft, die mich treibet,
 Wenn Dir ein Wunsch gefallen kan,
 Den eines Freundes Hand Dir schreibet,
 Auch diesen heißen Glückwunsch an.
 So wie sich Rum und Glücke mehren,
 So wie Dein Lorber doppelt grün,
 So müsse auch bey Deinen Ehren
 Dir Dein Vergnügen doppelt blühen.
 Wenn endlich einst mit Lorberzweigen
 Dein Bild der späten Welt erscheint,
 Wird auch auf mich die Freundschaft zeigen,
 Und sagen: Dieser war sein Freund.

Hiedurch empfiehlt sich zu des Hrn. Doctors Hochedelgebornen
 beharlichen Wohlgevoegenheit

Andr. Theod. Conrad von Heydendorff,

der Arzneygelehrheit Besüßener,
 aus Mediasch in Siebenbürgen,
 Opponent.

CLARISSIMO GENEROSO
ATQVE TAM VARIAE QVAM SOLIDAE ERVDITIONIS
RARISSIMIS DECORIBVS ORNATISSIMO
ART. LL. ET PHILOSOPHIAE MAGISTRO
MICH. GOTTL. AGNETHLERO
EQVITI TRANSILVANO
PRO OBTINENDIS SVPREMIS
APOLLINARIS DOCTRINAE HONORIBVS
PVBLICE DECERTANTI
LAVREAMQVE DOCTORALEM
APPLAVDENTIBVS FRIDERICIANAE ALVMNIS
LEGITIME REPORTANTI
IN HALENSIVM MVSARVM CONSORTIO
GRATVLATVS
FAVSTA FORTVNATAQVE OMNIA
EX ANIMO PRECATVR
IO. LVDOV. ALBRECHT FLEISCHMANN
WETZLARIENSIS
MEDIC. CVLTOR OPPONENS.

Illuxit nobis tandem, GENEROSE HONORVM DOCTO-
RALIVM CANDIDATE, festivus ille dies, quo alma ma-
ter FRIDERICIANA *parnassia* fronde TE musarum corona cir-
cumseptum exornare parat, TVAque lauro tempora cingere gestit.
Nulli autem tantos, pridem promeritos, maiori cum lætitia a *Parnassi*
nostri TVTELARI DEA tributos auguror honores, quam TIBI.
Quippe quoniam et primus, olim *Graecorum Parnasso* propriam arbo-
rem, *Fridericianae Parnasso* implantaſti ſpectatiſſimam; et editis prius
variis

variis non solummodo medicinam, verum etiam *græcae romanaeque* antiquitatis reliquias, immo subinde etiam res patriæ TVA E egregie illustrantibus, quæ sigillatim percensere iam supersedeo *), operibus, demum, rarissimo parili exemplo, pleno, ut aiunt, gradu, *apollinari* laurea condecorandus FRIDERICIANÆ, quam variorum specimina publice ventilando toties cum plausu exornasti, tandem adscendis cathedram. Quoniam vero perpetua fronde virente planta coronaria, qua medico operi nullam aptiorem tum hæc nostræ aetas tum ipsa antiquitas iudicavit, hodierno die celebrem hanc hilare exornas musarum sedem; ea propter non a me, aut aliis, TVA E hætenus fidei atque tutelæ commissis, qui TE potissimum duce tam in humanioris doctrinæ, quam in artis, cui litamus, opere longe felicissimos fecimus progressus, sed vicissim a FRIDERICIANA ipsa profectura, eaque magnifica hodie TE expectant dona, quæ TIBI itidem ex lauro *Apollini* tantopere adamata atque sacratæ arbore iam conferri vides amplissima. Enimvero non saltem poætæ lauro exornari solent; sed etiam medicos, tanquam alteram *Apollinis* prolem, doctoris titulo insigniendos, in laborum atque vigiliarum præmium, atque solemnem doctoratus symbolum, sæpe sæpius *phoebea* laurea redimitos legimus. Quo profecto ritu cum in *Galliae* tum *Italiae* quibusdam locis, præsertim autem in illustri *Basiliensium* academia, pluribus lauro, perfectionis signo, coronatis Hygeæ filiis summos in medicina honores collatos novimus. Ne tamen solemnem hanc festiuitatem solus absque voto transegisse, TEque sine tenerrima animi mei declaratione dimississe videar; hinc vel vno saltem verbo eruditioni virtutibusque TVIS immarcescibilis lauri perpetuitatem, TIBI vero omnigenam atque perennem fortunatissimarum rerum ex toto pectore opto affluentiam. Faxit æternum NVMEN, ut feliciter exantlatis, adhuc in *Germania* perficiendis, laboribus, tandem bonis ausibus sospes amicissimam TIBI salutare valeas patriam, atque ita vberrimos, vel saltem doctrinis virtutibusque TVIS pares, olim TE reportaturum fructus spero, immo plane confido. Vale. Dabam in academ. regia Fridericiana d. xxx. Ianuarii, cIo Io ccl.

*) Vid. Index bibliothecæ res Hungariae, Transilvaniae, vicinarumque provinciarum illustrantis, quam celeb. MART. SCHMEIZEL instruxit, caet. p. 31. 39. 46. 47. 48.

Ευφραδέως περὶ Ἰῆς δάφνης ἐριθηλέος ἤδη
 λέξας παιδείας θέμενός Τάριδείκειλον ἔργον
 οὔγε ἀλεξίκακος Παίηαν, Πάλλας Ἀθήνη
 Μοῦσαι Ὀλυμπιάδες σοὶ ἔνεμαν λῶσον ἔπαινον
 αὐτίκα τοῦ ἐν ἐμοὶ σπινθήρας ἐέλδορος ἄπλεις
 ἀνδράσιν οὐ μόνον ἡλικιώταις, ἔσσομένοις ἴε
 δεῖγμα παραστήσαι φιλότιλος ἐνθέος ἡμῶν.
 Κέντρον ὑπερμεγέθους θῆκαν ΚΥΔΙCΤΕ φέριτον
 ἢ σέο ἐντελές διδαχῆς ΑἴΓΝΕΘΛΕΡΕ ἴερψις
 ἢ καὶ ἐμοῦ εὐγνωμοσύνη ἐν τῇθεσιν ἄρχει.
 Ἀθενέων πληροῦν ἔργῳ εὐεργεσιῶν
 σούγε αἰμερίαν, ἐκλίω χάριν ἢ θέμις αὐτῶν
 ἄς βλοσυροὶ ἴε καὶ ἄπληλοι Κῆρες γενεῖηρος
 ἱμήγεῖ ὥς ἀφελονίῳ βίον φεῦ δακρυέετι
 σχέτλιον εἰς ἐμὲ, τοὺς δὲ κασιγνήτους θαμὰ βέβεις.
 Ἀλλὰ παραστήναι πῶδ' ἄν νόος ὅσσα κελεύει
 λήγων, σοὶ κορυφὴν Παρναύτου εἰσαναβάντι
 δαφνίδος, ἣν περὶ τοῖς κροταφοῖς! Αἰσκληπίος εἶρε
 συγχαίρω; ἀλλ' ὥς παῦρον σὺ ἐπὶ χρόνον ἡμῶν
 δαφνεφόρος βηλῶν ἄψῃ εἰς δάμαλτα βαίναν
 παῖσράων ἴε θεῶν, ἀγαθῶ σὺν δαίμονι βῆθι
 ὀλβιος οἰκείου ἀσπάζου, μήποτε ἄχθος
 ἴερψιν ἔχων ΚΥΔΙCΤΕ νοήσης αἰεναοῦσαν,
 μνησάμενος καὶ ἐμοῦ ΑἴΓΝΕΘΛΕΡΕ πάντοτε χαῖρε.

GENEROSO ATQVE CLARISSIMO ART. LIBERAL. ET PHI-
 LOS. MAGISTRO FAVTORI SVO OPTIMO, lauream docto-
 ralem pro merito capeffenti, marcido hoc carmine accinit

IO. LVDOV. SCHVLZE,
 IO. HENR. FIL.